

BÖRZSÖNY? HEL?KON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VIII. évfolyam 9. szám, 2013. szeptember

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

Tartalom:

3. o.: Példázat egy szerelemről; (Ketykó István verse)
- 4.-14. o.: A kettétört életpálya: Dokumentumok Mányik Ernesztina énekesnő életéből; (dr. Koczó József képes életrajzi írása)
- 16.-19. o.: Az i és a pont; avagy: Igazságra nincs is szükség... avagy: Pista a levegő!; (Bozgor Elian írása)
- 20.-21. o.: Alkotói úr; (Kő-Szabó Imre írása)
- 22.-28. o.: Hulltában egyre nő; (Vasvári Zoltán megemlékezése a 100 éve született Rónay Györgyről)
- 30.-31. o.: Lombhullás; Míg ráció; (Székács László versei)
- 32.-34. o.: Alma a fa alatt; (Kovács T. István írása)
- 36.-37. o.: Szűk Balázs rövid írásai
- 38.-43. o.: A barackba zárt szellem: Holt Költők Társulata; interjúk holt írókkal; (Kerekes Tamás sorozatának IV. része)
44. o.: Áldásküldő; (B. Tóth Klára verse)
46. o.: Megtérés; (Csáky Károly verse)
- 48.-49. o.: Világok; (Farmosi László verse)
50. o.: Honnan? Hová?; (Kiss-Simon Miklós verse)
- 52.-74. o.: Emlékezések és vallomások IV. (Csáky Károly köszöntői, méltatásai)
76. o.: Öregesen; Ötven évvel később; Pokoljárás; Részvét; (Horváth Ödön versei)
77. o.: Láng; (Hörömpő Gergely verse)
78. o.: IGA s IGE; (H. Túri Klára verse)
79. o.: A fehér kastély; (Elbert Anita verse)
80. o.: Édes körforgás; (Dobrosi Andrea verse)
- 82.-85. o.: Különleges olvasmányaim: Vándorének; (Kovács T. István írása)
- 86.-91. o.: Bemutatjuk: A kép és az ember; Cservenák Péter munkássága; (Kovács T. István írása)
- 92.-93. o.: Új október; Az ötvenhatodik év; (Végh Tamás versei)
94. o.: Múltidéző; Szamszára; (Börzsönyi Erika versei)
- 96.-97. o.: Napló Szeretteimnek; Erdőtűz a Százholdas pagonyban –és valahol máshol is-; táncoló; (Pongrácz Ágnes versei)
- 98.-119. o.: Beszámolók: Pálfalvi Nándor író-költő ajándéka Nagyoroszinak; Sándorfalvi Sándor kiállítása a penci múzeumban; Tápláló szeretet; H. Túri Klára könyvének bemutatója Tatán;
120. o.: Cseh Tamás fejfája; Ördögh Szilveszter síremléke; (Vasi Ferenc Zoltán versei)
- 122.-131. o.: Józsi, a magyar UFO; (Pribojszky Máttyás írása)
132. o.: Lady Marion váratlan boldogsága; (Szájbely Zsolt írása)
- 134.-137. o.: Programajánló;
- 138.-141. o.: Könyvajánló;
- 142.-143. o.: Pályázat;
- 144.-146. o.: Felhívás történelmi emlékek gyűjtésére az Alsó- és Középső-Ipolymente, valamint Párkány és környéke lengyel menekülteket befogadó településein
147. o.: Impresszum;

E havi számunkat a tatai Esterházy kastély öntöttvaskályha-kiállításán készített saját fotóimmal díszítettem. A fotózás apropóját a tatai könyvbemutatóra való utazásunk adta. Remélem e csodás tárgyak fotói elnyerik az olvasók tetszését, és kárpótolják őket azért, mert most nem Nógrád megyei műveket mutattam be! A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Példázat egy szerelemről

Az idő vonulását
fehér kötényes nappalok
sötét szmokingos éjjelek
vándorlását
megállítani nem tudom –
oroszlán sörényes szelek
söprik lábaim elé
neved széthullott betűit
magányom óljaiban vicsorítanak
rámmordulnak magam nevelte
mondataim
s megugatnak egykor kezem nyaldosó
szavaim

Balassagyarmat, 1980.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

A KETTÉTÖRT ÉLETPÁLYA

Dokumentumok Mányik Ernesztina énekesnő életéből

Korcsmáros László emlékének

Ellentmondó életrajzi adatok

A vámosmikolai községi temető 1853-as évszámot viselő nagykeresztjétől alig néhány méterre szürke síremlék áll az alábbi felirattal:

ITT NYUGSZIK
MÁNYIK JÁNOS
HONT M. FŐ ORVOSA
1814. – 1867.
LEÁNYA
ERNESZTINA
A FENNKELT LELKŰ ÉNEKESNŐ
1846. – 1866.
BÉKE HAMVAIKRA

Apa és leánya közös síremléke

A Magyar Színházművészeti Lexikon *Mányik Ernesztina* címszavánál a következőket olvashatjuk a fiatalon elhunyt énekesnőről:

(Vámosmikola, 1846 – Bp., 1867. jún. 7.): énekes (mezzoszoprán). 1863 őszén *Reményi Ede* egy vidéki városban fedezte fel az akkor 15 éves leányt. 1864. ápr. 28-án lépett fel először a Nemzeti Színházban. Sikere és tudásvágya párizsi (1864: *Rossinínél*) és itáliai (*Corsinál*) tanulásra sarkallták. Tanulmányai végeztével 1865-ben Astiban, majd Modenában lépett először a közönség elé. Itáliában maradhatott volna, de ő magyar énekesnő akart lenni. A Nemzeti Színházban 1866. máj. 3-án Gounod Faustjának *Márta* szerepében óriási sikerrel lépett fel. További karrierjének korai halála vetett véget. Hangja érzés- és szenvedélyteljes volt, tele drámai erővel és érces tartóssággal; derült színezetű mezzoszoprán hang, amely az alsó G.-től a felső C-ig terjedt.

Mint látjuk, a sírkő felirata és a lexikon szövege nincs összhangban. Az énekesnő elhalálzási időpontjánál egy esztendő eltérés tapasztalható. A Vámosmikolai Római Katolikus Plébániahivatal halotti anyakönyvében a halálesetről szóló bejegyzés szerint az elhalálzás éve: 1867., hónapja: június, napja: 7. A meghalt neve: MÁNYIK Ernesztina filia MÁNYIK Joannis superior physicus Comitatus Honth (vagyis: leánya Mányik János Hont vármegye felsőbb rangú orvosának); szülőhelye: NECZPÁL, lakóhelye: V. MIKOLA. Az anyakönyvi bejegyzés szerint a temetés Vámosmikolán június 10-én történt.

A kőbe vésett halálzási időpont tehát tévesnek bizonyul. A lexikon szövegében is akadnak azonban hibák. Tévesen közli Ernesztina születési és elhalálzási helyét. A születési hely esetében a tévedés forrása minden bizonnyal a Vasárnapi Ujság 1866. december 2-i számában, még a művész életében megjelent pályaképben keresendő. Véltetően innen vették át a Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város című monográfia szerkesztői is azt, hogy Mányik Ernesztina Vámosmikolán született. Másrészt a Faustban 1866. május 3-án – miként ezt a korabeli plakát szövege is tanúsítja – nem Márta, hanem Margit/Margareta/ szerepét énekelte. A Borovszky Samu által szerkesztett mű ekként mutatja be az énekesnő pályafutását:

„Mányik Ernesztina, drámai dalművésznő, szül. Vámosmikolán, 1846-ban. Atyja vármegyei tisztiorvos volt, a ki leányát előbb a budapesti zenedében, majd Párizsban és Milánóban képezte ki. Először Asti olasz városban lépett fel, azután Modenában aratott tüneményes sikert. Külföldről hazatérvén, a Nemzeti Színházban mutatta be művészetét. Ez intézménynek tagja is lett, de csak kevés ideig élvezhette a közönség osztatlan kitüntetését, mert egy végzetes meghülés következtében többé színpadra nem léphetett. 1867-ben, élete legszebb korában, Bp-en, elhunyt.” A megyemonográfia szerzői az elhalálzás helyében is tévedtek.

A Pallas Nagy Lexikona szintén átvette a vámosmikolai születési helyet, továbbá az ugyancsak téves elhalálzási helyet is:

„Mányik Ernesztina, drámai énekesnő, szül. Vámos-Mikolán 1846., megh. Budapesten 1867. Első oktatást az énekben Langer Jánostól kapott Budapesten, majd Párisban Rossini pártfogoltja lett s innét Milánóba ment, hol a hírneves Corsinál nyerte végleges kiképzését. Astiban (Piemont) lépett először a színpadra a Favorita címszerepében, s nagy sikert aratott; majd, miután Modenában a Faust operát 25-ször énekelte, Fiumén át visszatért Budapestre s a nemzeti színház tagja lett, de nemsokára meghült és nem léphetett többé fel.”

Az Opera archívumban 354. sorszám alatt szerepel „Mányik Ernesztina magánénekesnő”. Megjegyzés: nincs kapcsolódó anyag.

A Mányik családról és az indulásról

Ki volt hát valójában ez a húsz éves korában már ünnepelt, s alig 21 évesen elhunyt énekesnő?

Dr. Kiss László orvostörténész elsősorban a fizikus apa életútját kutatva jutott fontos biográfiai adatokhoz. A Honti Lapokban közölt írásában említi, hogy a Gömör megyei Csetnekről származó Mányik János 1838-ban a pesti orvosi karon szerzett diplomát, majd az ifjú doktor Turóc megyébe került. 1840-ben Turóc megye másod főorvosaként említik, sőt 1849-ben is a vármegye fizikusa. Leánya, Ernesztina tehát Turóc megyében született. Pontos helyéről pedig a fentebb említett halotti anyakönyvi bejegyzés tájékoztat: Neczpál. Neczpál, másként Necpál (szlovákul: Necpaly) Turóc vármegye Turócszentmártoni járásában található. 1913-ban 1085, 2006-ban 839 szlovák lakos lakta település. 1791. augusztus 26-án ebben a

községben született világhírű költőnk, Petőfi Sándor édesanyja, Hruz Mária, akit a helyi evangélikus templomban kereszteltek meg.

Dr. Kiss szerint a család az 1850-es évek elején kerülhetett Hont megyébe. 1855-ben az ipolysági anyakönyv bejegyzései szerint az Ipolyságh Nr. 69. alatt lakó családnak itt született Lucia Georgia nevű lánya. A születési anyakönyv arról is tudósít, hogy a férj evangélikus, míg a feleség, Kirner Mária római katolikus vallású volt. Ekként fordulhatott elő, hogy néhány éve, dr. Mányik János elhalálozásának időpontját – mivel a síremlék az ő esetében is hibásan tünteti fel az elhalálozás évét – a nagybörzsönyi evangélikus anyakönyvben Lajtós János helyi evangélikus lelkész segítségével találtuk meg. A bejegyzés szerint az 1868. március 11-én Vámosmikolán elhunyt Mányik János fizikus, Hont megye orvosa, aki Vámosmikolán lakott, s 58 évet élt. Temetésére 1868. március 14-én került sor.

A Mányik család Vámosmikolára kerüléséről ugyancsak a neves orvostörténész szolgál számunkra adattal: 1864. május 12-én Mányik János Vámosmikoláról címezte levelét Hont megye rendes főorvosaként a Gyógyászat című pesti szaklapnak. A család előtte Ipolyságon lakott, a kis Ernesztina 8-9 éves korától ott nevelkedhetett. Dr. Kiss László úgy véli, hogy a Zenei lexikonban ill. az általunk idézett Magyar Színháztörténeti Lexikonban említett eset – miszerint 1863 őszén, 17 éves korában Reményi Ede fedezte fel tehetségét „egy vidéki városban” – Ipolyságon is történhetett, ahol Reményi ismerősként mozgott, hiszen 1849 januárjában, mint Görgey kedvenc hegedűse vonult át a Hont megyén a Felvidékre visszahúzódó magyar honvédséggel.

1864

Nemzeti Színház.

Berlet Pest, esztörtökön, aprillis 28-an, 1864. 18. szám.

MÁNYIK ERNESZTINA

Kisasszony föléptetve:

A TROUBADOUR.

Opera 4 felvonásban. Irtó Cammarano Fabrice. Olaszul fordította Nádasdy L. Zenejét szerkeszté Verő, Karmester Huber Károly. Beművelő: Eötvös Gusztáv

szereplők

Lilla, gróf	Eötvös	Don. Luciana, hercegnő	Lorincz László, Magyar.
Lorincz	Carola, kir. a.	Károly	
Arany, szolgája	Mária Ernesztina k. a.		
Benke	Clara k.	Lorincz hercegnő, a gróf kislánya. Fuggerosné, Országos.	
Egy négyes	Maria	Országosok, Török és más. Dohányos, stb.	
Földes	E. Szent	Komponálás: 30 x 37,5, színes stb.	

Az opera szövege a pénztárnál 40 krajczárért kapható.

Kezdete 7 órakor, vége 10-edfélkor.

Ho ly a r a k:

Főleány, vagy	Erdélyiek	Művészetek	100 kr.
Ezél assziszt. pártly	Főleányok	Művészetek	80 kr.
Művészetek pártly	Főleányok	Művészetek	60 kr.
	Főleányok	Művészetek	40 kr.
	Főleányok	Művészetek	20 kr.

Jegyeket válthatni reggeli 9-12, délutáni 3-5 óra közt.

Pest, 1864. Apr. 28. 2. sz. 18. számú. E. Ö. S. S. S. Eötvös GUSZTÁV, kiadó.

18 évesen az első jelentősebb szerep

Feltételezhető, hogy a fiatal lány kellemes hangja, kiváló zenei érzéke feltűnt az akkor már Európa híró hegedűművészeknek, s tanácsára az apa Pestre küldte őt tanulni.

A Vasárnapi Újság 1866. évi tizenharmadik évfolyam 48. számában közölt életrajzából megtudhatjuk, hogy a pesti zenedében csak három hónapot töltött, ahol Langertől és Simonnetól vett tanórákat.

Párizs, Milánó, Asti, Modena, Fiume

Útja ezután Párizsba vezetett, ahol Rossini, majd Milánóba, ahol Corsi lett tanítómestere. Tanulmányai befejeztével először 1865-ben Asti városában (Olaszország) lépett színpadra a Kegyencnőben. A városi színház közönsége alig akarta elhinni, hogy az énekesnő nem olasz, oly szépen, oly zengzetesen énekelt. Innen Modenába (Olaszország) ment, ahol a Faustban Margit szerepét énekelte egymás után huszonötször. Hazafelé jöttében Fiume volt az utolsó állomása, ahol szereplését nagy siker és Magyarország melletti tüntetés kísérte.

A korabeli sajtó bőségesen foglalkozott az itáliai sikereket arató fiatal művésznővel.

„Mányik Ernesztina Modenából hazajövet Fiumében fog vendégszerepeltetni. Onnan Pestre szándékozik utazni.”

„Mányik Ernesztina, mint halljuk, néhány nap múlva Pestre érkezik, hogy a nemzeti színpadon vendégszereplését megkezdje.”

Tárogató

„Egy magyar énekesnő Fiumében. Mányik Ernesztina kisasszony e hó elején a Normában és a Favoritában hatszor lépett fel Fiumében, játékával épp úgy, mint énekével elragadtatta a közönséget. A kisasszony közelebből nálunk is megkezdte vendégszerepléseit, melyek alapján aztán szerződött fog.”

„Mányik k. a. – mint Fiuméből jelentik – az ottani városi színházban közelebb Donizetti: Kegyencnő c. operájában lépett föl s jó sikernek örvendett. Hangja csengő és terjedelmes, játéka nemes, egyénisége megnyerő. A kisasszony Astiban és Modenában is tetszéssel énekelt. Astiban ezüstkoszorút kapott, Modenában pedig huszonegyszer énekelte Gretchent, Gounod Faustjában. Úgy hírlik, már nemsokára itthon is alkalmunk lesz a kisasszonyt hallanunk. Operánk éppen úgy fölfrissítésre vár, mint a dráma. Ez által új élet, új kedv és vetélkedés költözend az előadásokba, ami a közönségre is felvillanyozandó hatással lesz.”

„Polacsek kisasszony nem fog a Nemzeti Színházban fellépni. Mányik kisasszony már a fővárosba érkezett.”

„Mányik kisasszony debintje a nemzeti színpadon egyelőre 3 szerepre terjed. Fides – Próféta, Rosina – Sevillai borbély, Azucena – Troubadour.”

„Egy magyar művésznőről: Mányik Ernesztina f. hó 14-én búcsúzott el a fiumei közönségtől. A búcsúelőadás valódi díszelőadás volt. Minden egyes páholy magyar nemzetiszínű szalaggal átszőtt babérkoszorú, s az ide mellékelte piros-fehér-zöld színű magyar és olasz szövegű emléklapokkal volt díszítve. Az elbúcsúzó kisasszony számtalan koszorút kapott, magyar és olasz szövegű költeményeket osztottak ki az ünnepelt művésznő tiszteletére. A dalmű végezte után magyar népdalokat énekelt Mányik, melyek Fiumében eddig még soha nem hallott lelkesedést idéztek elő. A közönség 1 óránál tovább éljenzett és tapsolt.”

„...ápr. 26-án Nemzeti Színház: Sevillai borbély, Mányik E. először; máj. 3-án Nemzeti Színház Faust opera, Mányik E. másodszer.”

Ahol énekesnőnk fellépett

A nemzeti újjászületés reformkori programjában a színjátszás különös hangsúlyt kapott. A színház elsőrendű feladatának a nemzettudat erősítését tekintették. Pest-Buda gyors növekedése, gazdasági, politikai és kulturális központtá válása, magyarosodása az 1830-as évekre megteremtette az állandó magyar színház létrejöttének feltételeit. A kezdeményező szerep 1808 óta Pest megyéé volt, az kezelte az önkéntes adományokat. Az adakozók listáján főrangúak, nemesek, vármegyék és városok mellett polgárok,

értelmiségiek, sőt jobbágyközségek is találhatók. A Grassalkovich Antal herceg által adományozott telken (a mai Múzeum körút – Rákóczi út sarkán) két év alatt épült fel a Pesti Magyar Színház, amely 1837. augusztus 22-én Vörösmarty Mihály: Árpád ébredése című darabjával nyitotta meg kapuit. A társulat főleg az évek óta a Várszínházban játszó kassai színészekből toborzódott, első igazgatója Bajza József lett.

1840. augusztus 3-án került fel először a színlapokra a Nemzeti Színház elnevezés: az 1840:XLIV. törvénycikk szerint ugyanis a színház „mint nemzeti tulajdon országos pártolás alá vétetik”. Bár a színháznak mindent játszania kellett – a világirodalom klasszikusai mellett operát, baletet, népszínművet –, első évtizedét a nemzeti kultúra olyan alapművei fémjelezték, mint Katona József „Bánk bán”-ja és Erkel Ferenc „Hunyadi László”-ja.

Az 1860-as években a színház homlokzatán kisebb átalakításokat végeztek.

Nemzeti Színház az Astoriánál /1837-1908/

1875-ben a színházépületet megnagyobbították, még egy emeletet húztak rá, és hozzáépítették a színházi műhelyeket és színészlakásokat is magába foglaló négyemeletes bérházat. A színházépület beékelődött a Rákóczi úti Pannónia szálló és a Múzeum-körútra néző bérház közé. 1908 nyarán a Nemzeti Színház épületét tűzveszélyesnek és életveszélyesnek nyilvánították, majd bezárták.

Az új Nemzeti Színház felépítéséről szóló határozattal egyidőben született meg a döntés a régi színházépület lebontásáról. 1913 októbere és 1914 márciusa között az első Nemzeti Színház épületét lebontották. A magyar színészet hőskorára emlékeztető épületben 71 évig játszott a társulat. A Grassalkovich-féle telken később mozit, bódékat építettek, hadigarázsna, parkolónak használták, majd 1989-ben eladták a telket egy svéd-magyar vállalatnak, akik üzletközpontot építettek rá.

Mint látjuk, önálló dalszínház Pesten nem lévén, az operaelőadások is a Nemzeti Színházban folytak. A Budapesti Magyar Királyi Dalszínház megnyitására csak 1884-ben került sor.

Magyarországon az opera iránti igény a gazdag főnemesség részéről jelentkezett a XVIII. század közepén, majd a kevés számú polgári színház is kísérletezik zenés színházi produkciókkal. A színház – benne a dráma, az énekes népszínmű és az opera majd az operett – iránti érdeklődés azonban csak az 1860-as évektől, a polgárosodás felgyorsulásával növekedett. Az 1870-es évektől a zenei magasművelődés országos jelentőségű intézménye, az önálló Opera megteremtése is napirendre került. 1884. szeptember 27-én nyílt meg az 1250 férőhelyes neoreneszánsz stílusú palota, Ybl Miklós remeke. Az Opera a Nemzeti Színháztól megfelelő társulatot, zenekart, énekesgárdát s korszerű repertoárt örökölt, ám a nyugodt művészi munkát éveken át gátolta a főúri-hivatalnoki intendánsok és a magas szakmai színvonalat megteremteni akaró igazgatók közötti konfliktus. Tetézte a nehézségeket az is, hogy az Opera bérletrendszerével, magas

helyáraival a ráérő elit kultúrálódását szolgálta, a közrendűek eleinte nem tudták megfizetni. Gustav Mahler rövid idejű karmesterkedése a zenekari és énekeskultúra színvonalának emelkedését hozta.

Az Opera vezetői a klasszikus olasz (Donizetti, Rossini, Verdi), francia (Bellini, Gounod, Meyerbeer) és német (Mozart, Beethoven) operatermés színrevitelén kívül a nemzeti opera ügyét is felkarolták. Jóllehet számos hazai szerző alkotását (Egressy Béni, Doppler Ferenc, Bognár Ignác, Kern Leó, Mosonyi Mihály) bemutatták, ám Erkel Ferencnek nem akadt méltó követője: a kor sikeres magyar operája csak nem akart megszületni.

Mányik Ernesztinának mindaz már nem adatott meg, hogy az önálló magyar dalszínházban felléphetett volna. Nem tehetségének hiánya, hanem szűkre szabott életútja akadályozta meg ebben.

Pesti pályafutás a korabeli sajtó tükrében

Tárogató

„Mányik Ernesztina kisasszony hangja. Egy kedvetlen ujdondász biztosít minket afelől, hogy Mányik Ernesztina az altszerepeket is igen szépen éneklei, miután ő Azucenát hallotta tőle. Ezt elhisszük, miután sok énekesnő gazdag hangterjedelménél fogva sokszor – főleg szükségből – nem körébe eső szerepeket is betölthet. De vajon az altóban, olyan kényelemben, olyan otthoniasságban érzi magát a kisasszony, mint a sopránban avagy talán az alt a tulajdonképpeni szerepköre. Arról közelebbről saját füleinkkel szerzünk magunknak meggyőződést.”

NEMZETI SZÍNHÁZ.
Pest, esztendőnk, május 3-án, 1866.

MÁNYIK ERNESZTINA
Kisasszony / Előfőszereplő

FAUST.

Operája 3 felvonásban. Gounod műve. Szereplők: Faust, Margareta, Valentin, Méphistophilis, Alphonse, Étienne, Wagner, Károly, Katalin, Erzsébet, Károly, Katalin, Erzsébet, Károly, Katalin, Erzsébet.

Kezdeté 8-advél orakor, vége 10 után.

Bérlet-hirdetmény.

„Tegnapelőtt Faustot adták s Gretchent ezúttal mint vendég Mányik E. énekelte. A nehéz szerep kivétele Artôt és Carina kisasszonyok után dícséretére válik, haladásról s nagy szorgalomról tesz tanubizonyosságot, azonban terünk engedte rövidséggel már most is megjegyezhetjük, hogy éneke nem egyformán hiánytalan. Mély hangjai szépek, középfok ércetlen, a felső s elég erős még nagy drámai momentumok kifejezésére. Legsikerültebb jelenetei a kerti részben voltak, kivált szerelmi nyilatkozata igen sikerült; kevésbé a merengés. A székesegyház jelenetben játéka nemes volt, de hangereje némileg hanyatlani látszott. – Mindenesetre örvendtünk, hogy hazánk leánya az, kiről a mai, elég dícséretes sikert feljegyezhetjük. Telt ház.”

Nemzeti Színház

„Mányik Ernesztina első fölléptétől Gounod Faustja lőn előadva tegnap. A nagy számmal összegyűlt közönség élénk kíváncsisággal várta a függöny felvonását.

A szemérmes német szűz, Göthe költői képzeménye, a szőke Margaretha most Germánia egyik megkülönböztető jellegével lépett a színpadra.”

„Május 10-én Sevillai borbély. Mányik Ernesztina másodsor.”

Színházi hírek

„A lapok Mányik Ernesztina második fölléptétől a Sevillai borbélyt emlegetik. (Mi Auber Fra Diavolo-ját hallottuk.)”

Színházi ujdonságok

„Holnap Mányik kisasszony második fölléptétől a Troubadourt adják.”

„Május 15-én volt Mányik E. második vendégföllépte a Troubadourban mint Azucéna. Nagy érdekeltséget ébresztett a közönségben. Dacára, hogy az utóbbi időben e művet sokszor és szerencsétlen kísérletekkel látták, telt ház volt. Nagy figyelemmel kísérték a fiatal művésznő helyes és természetes játékát, valamint jellemző-szabatos énekét, s ha nem tartozunk is azok sorába, kik minden áron gáncsoskodni akarnak, egyéni észrevételeinket meg kell, hogy tegyünk, bár a közönség s a napi sajtó rendkívüli elragadtatással fogadta működését. A kisasszony 1 év óta roppant sokat tanult, de hangalapja – véleményünk szerint – nem sokat nyert, sőt azt mondhatnánk, hogy mély fokozata a felső hangok erőltetett terjesztése folytán ércességét veszítette; az egész hang pedig szintelen, és a frissesség hiányzik benne. Egyébiránt mi azt hisszük, ha e tehetséges, szép jövővel bíró kisasszony hangja természetes menetét követve egyenlőre csak az alt szakmát választja körének, akkor ezen jelenleg mutatkozó hibák maguktól el fognak enyészni. Részünkről jó alt énekesnők hiányát már régóta érezve, örömmel látjuk színpadunkoni szerződését, mert általa az alt szakma kitűnőleg lesz betöltve.”

„A „Próféta” legközelebbi előadásánál a nemzeti színpadon Mányik Ernesztina a „Fidest”, Ellinger pedig a címszerepet éneкли.”

„Június 2-án a „Próféta” Mányik Ernesztinával harmadszor.”

„Mányik Ernesztina, mint biztosan halljuk, szerződött tagja a nemzeti színháznak és Erkel Ferenc Bánk Bán c. dalművében a királynét fogja énekelni.”

„Június 2-án, a Próféta – Mányik 3-szor.”

Művészeti Hírek

„Jövő szombaton a Próféta kerül előadásra Ellingerrel és Mányik kisasszonnyal.”

„Mányik E. 3-ik vendégjátékaul Meyerbeer: Próféta c. dalművét adták bérletszünet mellett egész telt ház mellett, mi a közönség rendkívüli részvételét e fiatal tehetséges énekesnő irányában eléggé bizonyítja. A fiatal vendégművésznő tehetségét, hangját és szorgalmas tanulmányait már kétszeri fellépte alkalmával méltattuk. „Fides”-ről csak annyit mondunk, hogy a kisasszony mindent elkövetett, hogy az igen nehéz szerepnek, amennyire hangja jelenlegi terjedelme és tömörsége engedi, megfeleljen. Ez este újra meggyőződünk, miszerint közép hangja legkorlátoltabb, mi a sikert némelykor meglehetősen akadályozta. De a kisasszony már most is oly szép tulajdonnal bír, hogy ez este a többi főszereplők között méltán az első helyet foglalta el. Játéka és felfogása helyes, csak a maszkírozás ellen van kifogásunk, melyben a tetszetős külső a korosb és fájdalomtól megtört anya alakjának rovására volt. Szerepe részleteiből legjobban

sikerültek az ima, a koldusdal, a 4. felvonásban, s az utolsó felvonás kettőse fiával, melynek a vége már bágyadt volt a hangja, Pauli-éval együtt kifáradt. A kisasszony szép működése jutalmául, valamint foglaló gyanánt jövőbeni kitartó szorgalmára nagy tapsban részesült s több koszorú és virágcsokorral tiszteltetett meg.”

Színház és művészeti hírek

„Mányik Ernesztina a nemzeti színházhoz szerződttetett, s holnap már mint tag fog a Prófétában énekelni.”

"Az Idők Tanuja és Magyar Világ ujságírói közölnek egy rövid operai referátot Mányik kisasszonyról, melyben bonckés alá veszik. Hogy elmosódott éneklése, s a hang ki nem tartása az énekben szintén a hiányok közé tartozik, azt még eddig egy műértő sem vonta kétségbe. Nem tehetünk róla, ha dilettáns operahallgatók kik mégis kritizálnak, úgy vélekednek, hogy az énekes-énekesnő, mint a Magyar Világ írja, „ha a hőség elég nagy”, zsebre is rakhatja a hangjegyeket. Az ily gáncoskodás szintén csak a „nagy hőségben” keresi talán a mentségét?"

„19-én Verdi: Troubadur Mányik Ernesztina Azucenájáról e lapokban már elég tüzetesen és dícsérőleg szóltunk, most csak annyit említünk, hogy e szerepben az este is nagy tetszést aratott.”

„VI. 20-án Verdi Troubadour-ja lett előadva. Mányik kisasszony közreműködő volt.”

„Erkel Ferenc: Dózsa György c. dalművét, a szünnapok után azonnal színre hozzák, a női főszerepet Mányik Ernesztina éneкли benne.”

„Erkel: Dózsa dalműve a szünet után színre kerül, a főszerepet Mányik éneкли majd.”

„A Nemzeti Színház az operai előadásokat a szünidő után, mint rendesen, Doppler: „Ilká”-jával fogja megkezdeni, csak hogy az idén „Zita” cigánynőt Mányik éneкли.”

„... július 31. Ilka – Mányik augusztus 9. Borgia Lukretia – Mányik”

„Erkel új magyar dalművét, Dózsa Györgyöt hír szerint a színházi szünnapok után azonnal színre hozzák; a női főszerepet Mányik E. fogja énekelni.”

Nemzeti Színház.

„Jún. 28. A Sevillai borbély.

A nézőtér egészen megtelt, vajon azért, mert utolsó előadás volt, vagy mert Rozinát Mányik Ernesztina kisasszony éneklé? Mi az utóbbit hisszük.

Legtöbb sikert Mányik aratott, kit nem győztek eleget tapsolni. Mint Rozina – a piros selyem ruhában, széles fekete csipkével – élénk, friss alak s kellemes jelenség. Éneke elég játszi, s kedélyes volt, csak a beszédrészeket nem adá elő elég vidáman. Az áriákat nagy könnyűséggel és melegen éneklé. A zeneleckében mind a „Cenereutola” rondóját, mind a szép magyar népdalokat, mind végül a már kissé elcsépelet „Csók keringőt” művészileg adá elő. Ő máris kedvence a közönségnek. Vonz és hódít, s az igazgatóságnak alkalma van meggyőződni, hogy szerződttetése nemcsak a dalműi érdekeknek használt, de a pénztárnak is.”

„Bánk Bán a királynő szerepére (Gertrúd) Kotsis Irma helyett Mányik E. kisasszonyt kandidáljuk. A színháznak és a dalmű nagy befolyású költőjének egyaránt érdeke, hogy a szép opera szerepei minél jobban legyenek betöltve.”

„Aug. 7-én a Sevillai borbélyban Mányik lépett fel a szünet után először. Rosina, jeles éneke, a közönség nagy kitüntetésben részesült. Legjobb: cavatina, valamint az éneklecke alatti magyar népdal, amit meg kellett ismételnie.”

Fővárosi hírek

„A Sevillai borbély-ban Mányik Ernesztina kisasszony ismét igen sok tapsot és elismerést nyert. Gyönyörűen is énekel, s oly jókedvű, vidám és játszi volt, mint aminőnek Rossini az ő kedves Rozináját képzelé.”

„Lohengrin próbái: Ortrud – Mányik.”

Fővárosi hírek

„Borgia Lucrezia. Mányik E. kisasszony (Orsini) néhány szép és meleg hanggal tapsokra ragadott mindenkit:

de a gyűlölet lázas szenvedélyéhez erősebb kifejezések kellettek volna.”

„Borgia Lucretia – az opera egy másik főrészét, Maffio Orsinit Mányik énekelte, tehetségének magvát a szép alt hang képezi, jobb személyesítőt erre kívánni sem lehet. Kevés volt a néző!?”

„Kedd, aug. 7. A sevillai borbély. Víg opera 2 felvonásban Rossinitől. Rozina szerepét Mányik Ernesztina énekelte, a közönség élénk tetszésnyilatkozatától kísérve.

Csüt. aug. 9. Borgia Lucretia. Opera 3 felvonásban Donizettitől. A címszerepet Carina Anna, Orsini szerepét Mányik Ernesztina énekelte.”

„Próféta. Szép közönségsiker. Mányik „Fideséről” már tüzetesen szóltunk, most csak annyit említettünk meg, hogy helyenként teljesen kielégítette a hallgatót szívhez szóló énekével.”

Fővárosi hírek

„A Szevillai borbély tegnapelőtti sikerült előadásában az oroszlánrész megint Mányik E. kisasszonyt illeti. Noha valamennyien ügyesen játszottak, és jól énekeltek, ő mégis igen kitűnt hajlékony, erőteljes, meleg hangja, friss elevensége és egész rokonszenves lénye által. Ily teljes, szép csengő hang minden este újra meg újra meglepi a hallgatót, mely élvez és tapsol. A zenelecke Hamupipőke dallamát és Allaga Géza gyönyörű magyar dalát a Pengettyűs csárdással (mint frissel) oly belsőleg, kifejezéssel és játszilag éneklé, hogy az egész közönségnek öröme telt benne. Bárha e kitűnő tehetségnek egyre nagyobb tért engednének, s művészi egyéniségéhez illő minél több szerepet keresnének számára. Ritkán jut a magyar opera ily kitűnő nyereseményhez, s e szerencsés körülményt föl kell használni, hogy a közönség minél többször hallhassa e kedves és sok bájjal, erővel megáldott fiatal énekesnőt.”

„A Nemzeti Színház igazgatóságának egyik kiváló érdeméül tekintjük Mányik szerződését. A kisasszonyt megnyerő kedves külseje, s gyönyörű hangja nemcsak művészi tekintetben színházunk egyik díszévé emelik, hanem a közönség kedvencévé is tették. Kérdés: Vajon jól teszi-e a kedvelt művésznő, hogy „Rosinát” éneklé, midőn ezen szerep művészi egyéniségének, s talán hangkörének sem felel meg, holott a pajzán Rosinát, Pauliné, sokkal jellemzőbben tolmácsolná. Ellenben őszintén megvalljuk, hogy „Selikát” Mányik kisasszonytól igen szeretnénk hallani.”

Fővárosi hírek – Színházi hírek

„A színház látogatói közül sokan óhajtják, hogy az Afrikai nő Selikáját Mányik E. kisasszonynak adják át, miután Pauliné asszony úgy se nagy kedvvel éneklé.”

Nemzeti Színház

„Pauliné, Carina Anna, Mányik Ernesztina kisasszonyok megbecsülhetetlenek, mert nemcsak kitűnő képességgel, de fiatalsággal is bírnak. Mányik kisasszony is jelentékeny befolyással lehet operánk emelésére. Ő mint kezdő mutatta be magát a múlt tavasszal, de látván értelmes játékát, hallván átható szép hangjait, feledjük, hogy kezdő és azt hisszük, hogy már évek óta működik a színpadon. Komoly tanulmányai, szép tehetsége és kiképzési vágya nagy reményre jogosítanak bennünket. Csak az a kár, hogy az igazgatóság eddig oly ritkán léptette fel aug. 9-től – szept. 13-ig csak egyszer.”

„A Fehér nőben Mányik a „Mártát” fogja énekelni.”

„Borgia Lucretia – Mányik kisasszony szintén fellelkesíté a közönséget szépen énekelte bortalával.”

Fővárosi hírek.

„Pauliné asszony gyöngélgedik, szerepeinek egy részét más kapja. Az Afrikai nő Selikáját Mányik kisasszony kapta meg.”

„Bayeldieu Fehér nő c. romantikus dalműve új szereposztással – Mányikkal: Márta, Kocsissal a fehér nő szerepében.”

„Az Afrikai nőt legközelebb, a minap felszólalt színházlátogatók öröme, Mányik fogja énekelni. Párisból teljes és új kosztümöt hozattak számára, úgy látszik, e szerepet állandóan ő fogja énekelni.”

„Az „Afrikai nő”-ben ezentúl a Selikát Mányik kisasszony fogja egyedül énekelni, s nem Térey kisasszony.”

„Troubadour – Mányik „Azucéná”-t jellemzően ábrázolja, és árnyalatdús hangjával a dallamokban is minden mozzanatot képes volt visszatükröztetni.”

Fővárosi hírek.

„Térey Antónia a Troubadourban játszott. Az egész előadás érdeméből Mányik Ernesztina kisasszonyé a legnagyobb rész, ki Azucenát énekelte.”

„A fehér nő, Mányikkal – Margit, Paulinéval – Jenny, Paulival – György szerepében.”

„Okt. 2-án „A fehér nő” – Boieldieu

Mányik a Margitot nagyon helyesen adta, és a 2. felvonásbeli fonódalt kitűnően énekelte; szép mély hangjával leginkább meghatá a közönséget.”

„Az operában Carina, Pauliné, Mányik, Balázsné bármely elsőrangú színpadnak is büszkesége lehetne.”

„Mányik Ernesztina a Selika szerepével már annyira haladt, hogy nemsokára adhatják ismét az „Afrikai nő”-t.”

Nemzeti Színház

„Az Afrikai nő Mányik Ernesztina főszereplésével valószínűleg folyó hó 20-án kerül színre. (Kétszeres szereposztás felvetése)”

„Dinorah helyett Troubadour. Legelső helyen dícsérettel kiemelhetjük Mányik valóban művészi énekét és jeles játékát az Azucena szerepében.”

„Mányik Ernesztina a „Selikát” szombaton fogja először a Nemzeti Színházban énekelni. Akik a próbákon ott voltak, nagy sikert várnak e szerepétől.”

„Troubadourban Mányik E. pedig – bár tetemes indisposícióban szenvedett – mégis annyi lélekkel énekelte és játszotta Azucenát, hogy zajos tapsokat aratott. . . Az Afrikai nő-nek tegnap szándékozott előadása Mányik E.-val a címszerepben, a jövő hétre halasztott a művésznő gyengélkedése folytán. Mányik E. annyi tanulmányt fordított e szerepre, hogy bizton hisszük, kiváló tehetségével a legérdekesebb előadások egyikének nézhetünk elébe.”

„Az Afrikai nő-ben jövő szombaton Mányik E. minden biztonnyal éneklí a címszerepet a nemzeti színpadon.”

Színház és művészeti hírek

„Úgy halljuk, hogy Mányik Ernesztina kisasszony gyöngélkedik, s evégből a holnapra kitűzött Afrikai nő elmarad?”

Színház

„A nemzeti színházban ma az Afrikai nő adatik elő Mányik Ernesztina kisasszonnyal.”

„A nemzeti színházban tegnap lépett föl Mányik E. kisasszony először az Afrikai nő-ben, mint Selika. Amint várni lehetett, teljes sikert aratott. A nagyszámú közönség több ízben zajos kihívások által nyilvánítá irányában elismerését és rokonszenvét. A részletekről jövőre.”

„Szombaton az Afrikai nő a bérszünet ellenére telt házat hozott. Az előadásnak egy kitűnő érdekpontja volt, Mányik, aki először énekelte Selikát. Mányik a nagyszámú közönségvárákozásának teljesen megfelelt, s ez nemcsak megtapsolta sok tanulmányt és művészetet tanusító szerepléséért, hanem koszorúkkal és virágokkal is elhalmozta /ami az előrehaladt évszakban kezd valamit jelenteni/. Részünkről a fiatal művésznő tehetségét elég figyelembe részesítettük. Repertoírját egy kitűnő szereppel gyarapította, mely tökéletes mestermű lesz, ha többször előadja. Játéka igen szép volt; s hangja is mindazon kellékekkel rendelkezik, melyek e drámai szerep sikeres visszatükrözéséhez szükséges. A kisasszony azon szerencsés helyzetben van, hogy a közönség figyelmét játékával, valamint énekével leköti.”

Fővárosi hírek

„Az Afrikai nő múlt szombati előadás igen szép sikerű volt. Délután 1kor már nem lehetett jegyeket kapni. A címszerepet Mányik Ernesztina kisasszony énekelte, még pedig olyan jól, hogy a közönség tapsok, kihívások és virágok szórásával jutalmazá. Selikát tulajdonképpen most hallottuk csak a maga eredeti szépségében, miután azt Pauliné asszony számára (ki e szerepet csak azért vállalta el, hogy az operát előadhassák) át kellett írni az ő magasabb hangjához. – Minden újabb szerep melyet Mányik kisasszony énekel, újabb bizonyága, hogy mily jó nyereség ő a nemzeti színháznak. A 4. felvonás kettősét Ellinger is jól énekelte – Mányikkal.”

Nemzeti Színház

„A fehér nő. Mányik Ernesztina a kis szerepét, a fonódalt ismét remekművé domborította, és a későbbi hármásban kissé több kedvvel énekelt, mint a multkor.”

„Nemzeti Színház. Okt. 30-án a „Fehér nő” igen szépen lett előadva. /Mányik is játszott benne./”

„Mányik kisasszony, ha nem is tökéletes Fides, de mindegyik föllépte alkalmával nagy haladást tanusít énekben és játékban egyaránt. Ő és Bognár Balais Vilma nyerték a legtöbb tapsot.”

„A nemzeti színház Faust Margit szerepét Carina helyett Mányik E. kívánja megosztani. Célszerű és tapintatos intézkedés.”

„Meyerbeer: Afrikai nő c. dalműve. Mányik a manzanilló fa alatti végjelenetben, pianóival nagy hatást váltott ki.”

Öntöttvas kályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

BOZGOR ELIAN

**Az i és a pont;
avagy:
Igazságra nincs is szükség...
avagy:
Pista a levegő!**

(disputa)

... az istenit!... a világon mindenütt csinálják...Kellemetlenkedni nekik!...
(Egy Pártvezér és egy
másik: Ellen-Pártvezér nyilvános titkai)

A körülmények számítanak?, nem a lényeg fontos...
(O.)

*Mindazokhoz, akiket illet: adottkora közelnöknél folytatódó örökelnöktanácsi tovaros
főosztályfelelőstől, rendőrminiszteren által - névtelen
hivatalosokon keresztül –: gyöngeszaklatókig, P.-hadnagy és S.-századosig; például... s
macskahúgszagú lépcsőháznak joviálöreg hölgylakójával zárva...*

Minden kémszolgaság (így!) EMLÉKÉNEK

Ezt is: másképpen?!* Nyomoruságnak nyomorusága – ezt azért ne feledjük.

Ha nem: *házalótörvény* – akkor mi? mire gondolsz? kikről szólna az a bizonyos...?

Úgy érted, hogy *kikért?*... És *volhatna volhatott* volnán?... De a szív nem fog hasadozni még értük se... róluk külön lehetne szólni. Rólunk?, akik a hazugot teremjtjük, s az igencsak ronda is.

Anyja kívánságára: orvosdoktor lett (matematikusnak óhajtott ugyan lenni). Aztán biofizikával, fizikával, biokémiával, stb. foglalkozott. Bizonyára hallottál felőle.

Idősebbfeleség: Kaffka Margitka... Balázs Béla... Állítólag: testvérek... Béla-in, s persze, Ervin-in.

Az asszonyt magával vitte „spanyolnátha“-járvány (vajon mért nem evvel kutakodtunk annak idején; e járvánnyal...? Mert pl. nyug-bajos lett volna korakori szövetmintákhoz jutni épp?); E. pedig – Nyugatnak indult tanács hónapok múltán.

Ki érti? de voltak ezekből: pl. ő is... frontorvos volt - - - egyszerűsítve dolgokon: ahogy a tudomány képzeleti bizonytalanságai túlozhatnak,... a köznapi egyszerűsítés pedig hamisíthat. Igaz ugyan, hogy az ún. lelkiismeret ilyenkorra szörpy-senyvedő lehet.

B. Béla-volt hívta őt, hogy költöznék dadásodó-hektikus Berlinből (amerre dolgozott öcskös) – hurcolkodják rigoróz-zűrös Moszkvába. (Berlin előtt: Ervin,... prágai Ruzsicskánál forgott...) Alapított is aztán nemzetközi hírű kutatóműhelyt, majd vezetett intézetet Leninpétergrád; majd harmincas évek közepén elhurcolták őt, lezárták; 1943-ban (?) – ki is végezték.

Nem minden időkbén veszélytelen oly gondolatokra jutni, hogy a *vesztések, elhulltak* az ún. fejlődésnek mozgatói!...

(Az majdnem alapos feltételezés, hogy meg is szakadt volna belé: annyit politizálgathatott! (nyilván, szinte-lejtett: politokompanyérókra. Veszített.

Angol kolléga szerint: alighanem észre se vette őket. Talán. Talán; s eleinte. E luxust azonban egy tudós még oly országban se engedheti magának, mint amilyen azidőtti Angolország volt,... melyre aztán majd O. György vizionál 1984 c. regényében).

B.-től származik annak a bizonyos *állandó nonequilibrium-állapot*-nak étellel mint olyannal kapcsolatos *elvé*. Annak egyik passzusában mondja: azok az organizmusok emelhetnek *evolúción* – képezhetnek fajt - melyek elpusztulnak. (Előbbiek hoznák az újat; a győztesek viszont - konzervatív szereplők... Ide – most - betoldhatnánk különféle dolgokat, s szólhatnának azok: regulációkról; de ne tetézzük bajainkat. S ha lenne hozzá képességünk, egybetennénk valamilyen arányos lábjegyzetet. Lehet, hogy sikerülne is...)

Biológiai mozgások (kivált: kvantikus eseményekre) elég kockázatosan vihetők át emberi-társadalmiba. *Bizonytalanságok, a Határozatlan...* De azért – bizonyos kötésekkel: lehet modellezni...

Ez a törvény – ügynökök felől közelít. Azok, akik keringtek körülötte, nem is tehettek másképp: ugyan tévesztve is a házsám. Gondolván (s nyilatkozgatván is): hogy pl. *kötőanyag* (lett) volna (korábbi) államban (is) ún. „ügynök“. (Csakhogy *nem minden ragasztó*, nem az, ami ragad...)

Kézénfekvő – testre szabott – közelítés ez. S aztán: önmaga felől is magyarázkodik; amire semmi szükség? Az a *paranoság* – mondjuk – amihez valamivel több se kell, mint boka s hátgerinc: lehet legalább annyi idős, mint a kútásás, kőfaragás... a szórakoztatóipar, és az öröm- és megváltóipari tüsténkedés. (A pszicho-rész pedig? „Mit tudom én, mit csinállok? Mért csinálom azt, amit csinállok... a „pataság“, ugye?)

A transzform evolutív változat szerint – a politikoni házalás: konzerváló szerepet tölt(het) be játékukban. Nem teszünk kísérletet se arra, hogy definiáljuk azt, amit itt s most: *kötő*-nek, *anyag*-nak mondunk; kétségtelen, hogy ez: mozgékony (komplex) elem; egyszerre *szerkezet* és *működés*. De még egyéb is. Mondjuk: *külső munka*.

Ám ezt csak nagyon csöndesen mondjuk. Az alkalmazkodóképesség határain belül ugyanis előfordulhat, hogy a külső hatást más regulációs kör igazítja-igazgatja. (Ezeket nem muszáj egybekeverni egy másik szónak – ugyancsak adaptív-funkcionális határokon-hatásokon működő – köznapi s szakmai tartalmaival, magyar (s kanadai) Selye János stressz-szavának tartalmaival, annak ellenére sem, hogy annak sejti áramlatain is komoly nemzetközi kutatások dolgoznak).

Változások előidézői – ugyanakkor – azok (voltak), akiknek gáncsolásán, pusztításán, etc. előbbik dolgoztak. Más kérdés, hogy *mennyiben voltak ilyenek*: s hogy „valóban“ számíthatott-e, hogy mennyien...

Nem nagyon érdemes történelemhamisítással egy másik hamisítás segítésére lenni (a „történet“ ettől aligha változik...).

Nem minden kötőanyag specifikusa az, hogy újul, s új újuló szerkezetbe is fordul, egyben; tételezve azt, hogy – mai fogalmaink szerint legalább – *eleven* formáról beszélünk. Lehetnek fenntartások is.

S lehet, hogy dolgoknak (élet-helyzeteknek) „keményedésével“, ezek a fazonok akármin s akárhová is képesek elhúzni veszélyeztetett irhájukkal (mint jóval lazább lenne hordalékos politikusi menet - - -), ingovány-akadályos térség, stb., tenger se, avagy forgalmas útszalag se túlzott-komoly akadály..., még országhatárok se jelentenek ezek mozgásában küzdhetetlen próbákat...

Nem zárható ki, hogy saját maga pusztulásán újuljon egy adott szerkezet-anyag s szerkezet, s *ezzel* szerveződjék új működéssé az (de nem biztos, hogy ettől az már evolutív), új létté „generálva magát“: létté, melyre – ugyanúgy pusztulás vár, mint bármely életre. (Egyedi halhatatlanra mindig érkezik adott fajtisza faji VÉG. Ha egyáltalán csillapítható a kötözködő halandó, hogy mi viszont nem lennénk impresszimista kekeckedők!... amerikai s nyugati s keleti szervil-filmek kedvelt műfogása: mese; amiben nincs veszténivaló... S boldogok azok, akik nem láttak még... hiába, kétkedőhívek. Mondjuk...)

Nem voltak *annyira* sokan.

Ne legyenek ábránjaink! Inkább eléggé *kevesen* voltak. De ettől még nagyon nem érthetők a meakulpák, melyekben valakik új nemzedékeknek magyarázkodnak-magyaráznak (is majd): gyerekeknek, akik ugyanúgy másképp – másféle – elkövetéseket fognak „véteni“, természetesen a maguk történeti-társadalmi közegében lézengve-botorkálva, báméskodva. Betagozódásaikban, kompromisszumaikban, etc. Melyekbe ők is beleragadnak; részben már benne is... iszap-fürdőjében.

Minthogy mostanán éredez Szélin-i fiatalságunk, melyet nem érdekel már az, hogy mit kap, csak kapjon valamit, valahára! Jogos!... Mint az utas, aki átszálló-várakozón beront vasúti restibe, merthogy fejét tömné: de mindegy is, mivel... csak tömhesse azt!

Most rugasztódjunk el attól, hogy e világban is – mely nagyon is jövőre (s nem jelenre) *konzervál* – legalábbis azokban, amiket oly könnyelműen ígér (s ebben abszurdnál is húzógroteszkibb, koncentrációjába is): s a felelőtlenségnek sincs akkora hívása, mint amoralitásnak-immoralitásnak: nem képes választ adni arra a kérdésre (se), pl. Hogy *miképpen*.

Itt nincs hely arra, hogy karcoljuk akár csak ennek felületi réteg-mélyeit. Jujdehideglábpróbának! - sekélyeit. De vehetnénk azért az *Internacionalista Szeméttelp* (az InterSzet) s környezete lábainkat-széten kínálótechnikai-technológiai háttérét: javában ható intézményi ((s mindennapi biológiai-személyes)) “rendetlenkedésekkel” szembesítő – áldományait.

Igények szaporodó energia-röptein lovagolunk, aztán jöhetnek az új függőségek!

(-----) Olyan törvényt lehetett volna készíteni (nem ment), olyat, mely azokért van – betűivel is, összefüggéseivel, s nem pusztán nemkövető következményeivel: olyat, mely azokért felel, azokért, akiknek ártottak. Ezzel így, amazzal megint: annyira. Vállalásuk anyagi konzekvenciáival! (beépítve – megint csak korábbiakkal – olyan kategóriákat, mint amilyen a *mérték*). Tudva azt – tudva, hogy embernek világa: egyvilágban egyvilágbóltság...

És hányaknak nem ártottak! És ha mégis ugyanazok kísérgetnek – áldozatok nélkül nem megy: napos oldalra..., akkor meg mi van - - - - -

Ebbe pedig beleértve: hogy különbség tehető – függetlenül attól (sőt! attól függően), hogy egyáltalán látható lehetett-e vagy nem lehetett-e... látható: e berendezésnek hamari-alkalmi vagy szükségszerű-későbbi borulása. (Ahogy nem nagyon mondható idői-bizonyos érkezetéséről sem. Vagy éppenséggel: bármilyen formációnak szükségszerű végességére us... legfeljebb jóslat adható...)

S erre jöhetnek – értő-érzékeny fejek, fejek általi inherenciák..., melyek most *akkora gondot okoznak* – feltételezem – valakiknek, mint ügynöktörvényileg értelmezendő (?) ilyen-olyan teendő. De inkább csak: ily-oly halo-halogathatók... egészen *törvényi hihetetlenig*, amiben nincs is kétségünk: értelmességig

*

Szűken fogva, ill. specifikusan is véve: lehet, hogy valakinek kedve támad – mert pl. politikus az illető, ... politológus, viselkedés-magatartásturkász nevelő s pszichológus, stb. – kedve, arra, hogy ezután: a túlélés teremtő (pl. kulturális) folyamatait kutassa: állam intézményei, gazdaságszerkezet s kereskedés, pénz- s műipar, s egyebek akapcsolat-kerekein pedálozva. Egylerékmeghajtányon. Rondábbnál randább s undorítónál andalítóbb szükségekben merítkezve-turkálva. S iszamósokban...

Nem is jutnak aztán messzebb: politikumnak, államnak (erősnek, pláne) dicséreténél, vagy – mondjuk - fegyvergyáraknak, katonáknak-tengerészeknek (majdhogynem: háborúknak) szükségességénél, stb.

Az igazság szükségtelenségénél!

S mért is ne.

S ezekre igazán rá is fogható, hogy évszázadokat-ezredeket válaszoltak már (okulatlan s patologic) – különféle társadalmi “felszólamlásokra” (becses intézményeket s embereket noszogatva, alapban pl. rómajoggal ((amin rablás alapoz)), de megyeget azért ez...): szerkezeteket s működéseket egyaránt illetőn-idomulón.

Néhanap még lehetőségeket is majdnem felülmúlva – s “misszióikban” kínálva... függőségek megszállásaiban...

Vagyis: majdnem minden nagy-gyon szép, majdnem nagy-gyon jó..., csak még nem tudni, hogy mit is keresünk itt...

Lábjegy helyett

Egyszerűsítsük a dolgot – betegségre. Ami van. (Ellentétben azzal, amit általában egészségnek mondanak; s ami: nincs. Viszont szívesen építkeznek erre a masszív ingoványra, pl. állami intézményekkel, távlatokkal ((vagy éppen (nagyon sokadrészt csak) gyógyszergyárak szünetlen kutatóprogramjaival)). Nem is szólva azokról – rólunk – akikért az egészet szervezik, s akik ezt annyira szívesen is vesszük: hiszen... egészség. Ó! Ez már döfi...

Az élő szervezet – evolúcióban megküzdött folyamatokkal: képes adekvát válaszokat adni környezeti ingerekre. (Ahogy a szerkezeti módosulások funkciómódosulásokhoz vezetnek, olyként: hosszantartó funkcióváltozás – hatással lehet: strukturára.) A hatékony alkalmazkodás regulációs folyamatokban történik. A szabályozásoknak azonban – határai vannak.

Olykor nem elég az evolúció során kialakult szabályozással felelni (adott ingerre...).

Ha az ingerek meghaladják a szervezet alkalmazkodóképességének határát, akkor a regulációs folyamatok már képtelenek befolyásolni a szervezet igazítási folyamatait (HALIHÓ!): ilyenkor elpusztul a rendszer. (A külső munkára kényszerített szervezet – miközben már nem képes nem-egyensúlyi állapota fenntartására fordítani *minden* energiáját – veszít energiájából. Pedig *minden* energiára szüksége lenne ahhoz, hogy nem-egyensúlyi viszonyait fenntarthassa.)

Legszébb ebben az, hogy ez majdnem minden pusztulásra érvényes is lehet, beleértve: adott zűrös rendet (mait, holnapit, utánit): berendezkedésében, mindenféle kiszolgáló melléképületében, intézőségében...

Ez az egyik. S a másik?

Ezeknek az ingereknek *túlélése!* (*s ez is: mindkettőre vonatkozik!*). Ez pedig úgy lehetséges, hogy a rendkívüli (környezeti, élettéri, stb.) változások okozta károkat a szervezet: *merőben új* – fiziológiai alkalmazkodáson túlmutató – alkalmazkodásban: (labil) patológikus (folyamatokban) regulációban élheti túl.

Előfordul azért, hogy a patológikus reakció elüt a szokásos reakcióktól (általában: felesleges), s nem is nagyon szokott ingerválasz ez - életes folyamatokban, persze.

(Végül már, esetleg... azokért is tenni lehetne, azokért, akiről hitellel (? e szó nem jó!) vagy hazugan: de jelentettek... , s itt lennének még *következményesen* (!), darabig: negyvenesen-hatvanason s idősebben... , akik közül sárgaházba is dugtak-volt (akikről nem is hallhattunk), nem akartak “illeszkedni” a gépezetben, nem tagozódtak be, stb.

Ezek nem feltétlenül *azok*, akik dupla vagy akár négyszeres gázsiért dolgoztak volna, ha *különbek* nem is lehettek... csak vasútvagonokat dobáltak, munkából alkalmin részelleve; ezeket ki fogja kérdezni?...

Diplomás (hősi) Új Úri-Muri leszármazó-Elvtársak... kérdené eztet Pista, a napolajelvtárs... De az “olcsó-prognosztikus választ” ismerjük erre már!

“Pista a levegő!”

Legalább a társadalom (történelem?) ember-pislantásai szerint: szabadna-é érdeklődni ilyek felől.

* A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül. Ürügyek egy témára; aktuál-ó elemek *A mi Pedrónk*-hoz

KŐ-SZABÓ IMRE

Alkotói úr

Csabai Csaba elhatározta, hogy ettől a naptól nem a száját tépi, meg óhajtozik egy remekműre, mint legtöbb magát írónak valló „kolléga”, hanem belecsap és megírja élete nagy művét, egy olyan regényfélét, amely róla, barátairól és a környezetéről, az itteniek bújáról, bajáról, meg minden egyébről szól majd. Mert a panelben élőkről még nem született egy jó mű, de majd ő most megmutatja. Azért érzett erőt magában ehhez, mert tényleg felismerte mostani – „Isten adta” – lehetőségét, hiszen az ujjá mozgatja a tollat, csak úgy, függetlenül mindentől. Mégpedig olyan módon, hogy sokszor nem is kell irányítania, jön minden úgy és ráadásul nagyon reális hangnemben. Ez a realitás sokszor olyan kegyetlen, hogy ő maga is megszeppent rajta.

Mondta is Ágotának a feleségének, hogy berendezkedik a kisebbik szobába. Ez lesz az ő írói munkaszobája és írni fog. Még napi penzumot is megszabott magának, az legyen négy vagy öt oldal. Maga elé tette a papírt és nézett rá. A szemét hol a papírra, hol az ujjá köré fogott tollra irányította, de azt tapasztalta, hogy a papíron nincs egy sor sem, az ujjá pedig csak mereven szorítja az íróeszközt, nem csinál semmit. Ahogy így szuggerálta a papírt, egyik ablakból berobbant Araczkai Laci hangja, egy magnóról. Olyan erővel szólt, hogy ettől még jobban lebénult. Eddig nem is figyelt ezekre a környezeti hangokra, de mostantól felerősödött minden. A zajról, a zenéről eszébe jutott, hogy itt a lakótelepen csendről nem is lehet beszélni. Talán éjszaka, olyan holt periódusról, mint a hajnali kettő-három közötti időszak. Ő rendszabályozná ezeket a dolgokat, de tudta, hogy ő maga kevés, mint erdőtüzhöz a vízipisztoly. Itt zajlik az élet, az egyik lakásból teljes erővel énekel a magnóról Korda György, a másikban a részeges Koltai kergeti a feleségét, a harmadikban a vasutas veri a gyerekeket. Aztán másnap csak az a különbség, hogy felcserélődnek a hangok. Ekkor jutott eszébe Csabai Csabának, hogy amikor beköltöztek erre a paneltelepre, alig tudták megszokni ezt a zajt, csak egyszer volt csend, amikor egyik vasárnap reggel Tóth Valéria tanárnő kihasználta az átmeneti szünetet, és lemezejátszója felvette Beethoven II. szimfóniáját. Az első úgy látszik elkeveredett. Aztán, inentől kezdve kisebb megszakításokkal, olyan jó közepes decibellel, végighallgatta a nagy muzikus mind a kilenc szimfóniáját. Ez este nyolcig tartott. Az egész telep azon a napon ezt hallgatta. A többiek szinte lemerevedtek. Még Németh Lehel sem mert megszólalni. Az értő füleknek ez egy zenei nap volt, a botfülüeknek – néma, döbönt szünet. Meg sem mertek pisszenni, még annyira sem, hogy azt a kicsi zörgést ne tán, talán nesznek lehetne nevezni.

Csabai Csaba úgy érezte, és bosszankodott is miatta, hogy a merev ujjá most olyan, ahogy itt szorongatja azt a Pax tollat, melyet a kislány szobájából hozott, mintha gipszbe tették volna. Ezt az ujjat kezdetben olyan nagyra becsülte, még meg is lepődött különleges működésén, most nem akart szuperálni. Sőt, még tehetséget is tulajdonított neki, mert volt olyan időszak, amikor szinte tőle függetlenül írt, és Csabai Csaba által el sem képzelt ötletekkel fűszerezve.

Bosszantotta ez a passzivitás, mert már gondoltban jobbnál jobb történetekkel akart előrukkolni. Hiszen ez a közel negyven év számára is sok élményt hozott, melyet ő maga, vagy éppen környezete szenvedett el, vagy átélt.

Gondolt itt például Budai Gézára, akivel a Bingóban, egy presszóba ismerkedett meg. Nagydarab srác volt, birkózó, de békés természetű. Néha megkérték, hogy egy-egy hóbörgöt penderítsen ki az utcára. Ott tengett-lengett, aztán egy diszkóba megismerkedett egy fiatal tanárnővel, elvette feleségül. Az apósának vidéken varrodája volt, neki meg kamionra jogsija, és ő lett a családi vállalkozás sofőrje. Hetente vitte a portékát Németországba, hozta az anyagot. Két év után, mikor visszajött és megállt a Bingó előtt egy sűrűke Audival, őt egy mázlista befutónak nevezték el.

Vagy ott van a Tomi története. Az apjának több holdas gyümölcsöse van és borban „sántikált”, mármint keverte és kannásította. Ő biztosan ismerte azt a mondást: Amiből lekvárt lehet főzni, abból

pálinkát is! Aztán elkapták a fináncok, de Tomi apja öreg is volt, meg beteg, így ő nem vállalhatta az eljárásokat, tárgyalást, meg a kiszabott másfél évet Baracskán. Helyette, fia Tomi ugrott be. Egyetemét végzett, a végrehatási intézetben raktáros volt, ő felelt a rabok tiszta gatyájáért, és a végén a fater, mikor kijött a sittről, adott neki 15 milliót. Nem is volt ez egy rossz havi fizetés. Vett belőle itt a telepen egy panelkéglit, és azóta éli az életét. Élvezd az életet, ha már mást nem tehetsz!

A harmadik történet, amely szintén paneltörténet. Volt egy fickó, aki mechanikai műszerész volt egy gyárban. Ezt a gyárat az erős hullámú privatizáció során, mikor eladtak mindent, hidegre szerelték, ő az utcára került. Ténfergett jobbra-balra. Először, ameddig jó idő volt, a játszótéri sakkozókhoz ült le, gibicnek. Aztán bejött az ősz és beszorult különböző kocsmákba. Nem volt ívós gyerek, illendőségből kért egy laza kisfröccsöt, és nézegette a játékgepeken szenvedők lélegzet utáni kapkodását. Ez főleg akkor volt, ha nem nyertek, újból és újból zsetont nyomtak a gépekbe, azok meg jó étvággal, csilingelve elnyelték. A játékosoknak ilyenkor még a lélegzetük is elállt.

Kitartóan figyelte őket, és kezdte bosszantani az, amikor az ipse megfogott a forgó gépen két Bárt, vagy két Szívet, két Citromot, de a harmadik ahhoz, hogy a gép tejljen, a delikvensnek nem sikerült. Egy csendes napon ő is megpróbálta, és arra jött rá, hogy érzék, meg jó szem kell ehhez. Ha ez megvan, akkor a gépet akkor állíthatja meg, amikor csak akarja. Most már biztosan tudta: . . . ha a padlón vagy, nézz körül és szedjél föl onnan valamit! Aztán következett egy kis gyakorlás, és a játéktermesek egy idő után felkérték, hogy náluk ne próbálkozzon, mert a gépeket sikerrel kifosztotta.

A negyedik történet, hogy csak most hamarjába négyet meséljen el, amelyről még Csabai Csaba sem hallott, hogy egyáltalán ilyen is létezik. Ott a közelükben lakott a Zsuzsika. Nem több harminc évesnél, most vált el a részeges férjétől. Családjuk nem volt. Ott lődörgött a játszótéri homokozó körül, nézte a kis gyerekeket. Biztosan fellángolt benne az anyai ösztön. Egyik nap megjelent ott egy jól öltözött fickó. Óhéber szövege volt, attól még a száraz fa is kivirágzott volna. Mobiltelefonban utazott. Zsuzsikának is kínált egy készüléket, benne volt egy bőr tokban. Meg is tetszett neki, aztán nyélbe ütötték az üzletet, oly annyira a nyelébe, hogy Zsuzsika még a lakására is felvitte.

Teltek a napok, egyre másra megszólalt a telefon, és tele volt vágyakozó suttogással, egy-egy éjszaka sommás ajánlatával. Akkor lepődött meg a legjobban, amikor Németországból jött egy kimerítő SMS, és jól fizető szexmunkát ajánlottak. Kiderült, hogy a levett telefon egy konzumhölgyé volt. Zsuzsika pedig néha már komolyan kezdett gondolkodni, hogy kipróbálja az ősi mesterségnek ezt a válfaját.

A történetek érdekesek voltak, de az írás nem akart menni. Pedig Csabai Csaba ismert egy kínai mondást, amely szerint a – tízezer mérföldes utazás is egyetlen lépéssel kezdődik. Ezt a lépést kellene megtennie. A múltkor Nagy Józsi mondta neki, amikor az írói munkáról beszélgettek, hogy Csaba jegyezd meg: - A siker titka az őszinteség, ha már ezt is színlelni tudod, befutottál!

Olvasóink és a magam nevében tisztelettel üdvözlöm a „kéthetes”, azaz 77 éves író, aki a napokban ünnepelte születésnapját! Isten éltesen sokáig Imre bátyám! A Szerk.

VASVÁRI ZOLTÁN

HULLTÁBAN EGYRE NŐ (Száz éve született Rónay György)

*Én mindig csak a csöndet szerettem: önmagamba
merülni, mint kútmélybe kő,
melynek súlya hulltában egyre nő,
s ha csobban, föl sem ér már a kávaig a hangja.*

(Ars antipoetica, 1969. április)

1.

Ezzel az írással a száz éve, 1913. október 8-án született Rónay Györgyre emlékezünk. Egyben fel kívánjuk hívni a figyelmet a Nyugat harmadik nemzedéke talán legsokoldalúbb tehetségének, a költőként, íróként, műfordítóként, kritikusként és irodalomtörténészként egyaránt kiváló alkotónak a napjainkban méltatlanul kevés figyelmet kapó életművére, mert meggyőződésünk, hogy nemcsak a XX. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb alakját tisztelhetjük benne, de emberi nagysága is példa lehet mindannyiunk számára. A Szent István Társulat Kenyeres Zoltán szerkesztésében 2003-tól, születése 90. évfordulójától adja ki új életműsorozatát, melyben már öt kötet látott napvilágot, köztük utolsó főműve, *A párdúc és a gödölye* és összegyűjtött novellái. Sajnos, a sorozat – nyilván anyagi okokból – megszakadt, talán a centenáriumi év újra lehetőséget ad folytatásához.

2.

Rónay indulásától kezdve sokoldalú alkotó.

Gödöllői gimnazistaként kezd verselni, és tizenöt éves, amikor az aradi *Vasárnap*ban nyomtatásban megjelenik első alkotása, az *Életszekéren*. Érettségijének évében, 1931-ben már saját verseskötete van: *A tulipánok elhervadnak*. A következő évben új kötete jelenik meg, a *Híd*. Közben szorgalmasan küldi verseit a különböző folyóiratoknak is. Aztán – nyilván egyetemi tanulmányai hatására is – a bő verstermés visszafogottabbá válik. A tudatos poétikai készülődés, az igazi költővé érés időszaka következik. Költővé avatása a *Nyugat*ban történik, és Babits „*pecsétje*” hitelesíti. A folyóirat 1936. évfolyamának harmadik számában jelenik meg először Rónay-vers, mindjárt kettő is, a *Kora tavasz* és a *Sejtelem*. A költő és a *Nyugat* szerkesztőinek, mindenekelőtt Babitsnak az igényességét jól példázza, hogy 1936 és 1941, a folyóirat megszűnése között csupán tíz verse jelenik meg. Senki, még a legnagyobbak sincsenek elkényeztetve, egyedül a minőség számít, és Rónay is csak a legkiválóbb műveit adja a *Nyugat*ba. Első, igazi, felnött verseskötete, a *Te mondj el engem* 1942-ben lát napvilágot. Ekkor huszonkilenc éves a költő, és nyilván nem sejtí, hogy újabb verskötete csak tizenöt év múlva jelenik meg. Az 1957-ben publikált *Nyár* után teljeseedik ki Rónay György költői életműve, a folyamatosan, két-három évenként megjelenő kötetekben, egészen haláláig. Az 1945 előtt kiadott három verskötetet élete végéig újabb nyolc követte, közte 1974-ben *Mérleg* címmel válogatott versei. Halála után, posztumusz jelent meg *A kert* című kötet 1979-ben, és 1981-ben, a még Rónay által válogatott és fia, László által összeállított és gondozott *Szérű*, összegyűjtött verseinek gyűjteménye. Válogatott verseinek újabb kiadásai *A hajós hazatérése*, Vargha Kálmán válogatásában 1986-ban és az *Odyseus énekei*, Parancs János válogatásában 1997-ben.

Rónay a gyermekeknek is írt és fordított (*A holló és a róka*, 1967; *Mondd, szereted az állatokat*, 1980). Sok más szép mű mellett Saint-Exupéry *A kis hercegét* is az ő átültetésében élvezhetik kicsik és nagyok.

Rónay György egyike legjelentősebb műfordítóinknak. Vers- és prózafordításai nélkül végtelenül szegényebb lenne a világirodalom magyar nyelven. Nagy szerelme a francia irodalom volt. La Fontaine, Stendhal, Balzac, Maupassant, Dumas, France, Sartre, Simenon, Le Clézio csakúgy az ő fordításában olvasható, mint a francia reneszánsz költői Maurice Scève-től Ronsard-on, Du Bellay-on át Agrippa d'Aubigné-ig. Az új francia líra szintén az ő hangján szólalt meg. Apollinaire, Aragon, Claudel, Éluard,

Jammes, Supervielle, Valéry és társaik verseit olvashatjuk fordításában. A francia mellett fordított németből, angolból, olaszból, oroszból és lengyelből is. Hihetetlenül gazdag fordítói munkásságát számba venni külön tanulmányt kíván! Elképzelni is nehéz, hogy jutott minderre ideje és energiája – ezen a színvonalon! Michelangelo, Schiller és Goethe versei, Kafka *Kastély*a, Virginia Woolf *Flush*ja, Teilhard de Chardin *Az emberi jelensége* – nem folytatom...

Rónay nemcsak a legmagasabb színvonalon gyakorolta a műfordítást, annak története, elmélete és módszertana is érdekelte. E tárgyban született tanulmányait az *Új francia költők* (1947) és *A francia reneszánsz költészete* (1956) antológia bevezetőjében, a *Fordítás közben* (1968) és a *Fordítók és fordítások* (1973) című köteteiben adta közre.

Rónay hamar megpróbálkozik a regénnyel is. 1937-ben jelent meg *Keresztút* című műve, amelyről az tartotta, hogy kiforratlan, nem tökéletes, de mégis fontos könyv. A hazai szociográfiai művekkel szinkronban először szólt az alföldi szekták életéről a szépirodalom eszközeivel, ki is híva maga ellen a hivatalos katolikuság haragját.

Első regénye, a *Keresztút* után új elbeszélői hanggal kísérletezik. *A Lázadó angyal* (1940) és a *Cirkusz* (1942) című regényében a megközelítés, a látásmód, a cizellált forma egyaránt új volt. E két regényében a téma és a könnyedséget és iróniát elegyítő hang sajátos szürrealisztikus, groteszk látásmódot tükröz. Ezt a látásmódot, a gúny és az irónia használatát nyilvánvalóan a modern francia irodalomtól tanulta. Életműve ismeretében első látásra talán idegennek tűnik tőle ez a hang, de ebben a korszakában, regényben és versben is (lásd pl. 1939-ben született versét, a *Cirkusz uszályont*) többször fölbukkan.

Rónay regényírói életművének első csúcspontja *Az alkony éve*. A regény 1947-ben jelent meg a Stúdió Könyvkiadó gondozásában. A művet Rónay egy regényciklus részeként képzelte el. Ennek darabja lett volna az ugyancsak önéletrajzi elemeket is magába olvasztó, de korántsem egyszerűen életrajzi regény, *Az alkony événél* korábban elkezdett, de később folytatott és csak 1957-ben megjelent *A nábob halála*, és *Az alkony éve* folytatásának szánt, soha el nem készült *Égő ravatal*. 1946-ban így írt erről Naplójában: „Amit eddig létrehoztam, azzal egyre elégedetlenebb vagyok: töredékesnek, ötletszerűnek látom. Ezért gondoltam az ostrom előtt, hogy valahogyan összefogom a szándékaimat. Így kerekedett ki bennem a regényciklus terve is. Első darabja lett volna »A nábob halála«; ebbe illeszkedett bele a »Füst« és utóbb az »Ezüstkor« (Az alkony éve címen jelent meg) is.” (Rónay György: *Napló* I. Magvető, Budapest, 1989:34.)

Az alkony éve Tüskés Tibor szerint speciális művészregény. Művészregény, de nem abban az értelemben, hogy a kivételes tehetségű művészt a mindennapokban esendő, az átlagemberektől alig különböző, hasonló banális gondokkal küzdő figuraként kívánja ábrázolni; és nem is a művészi alkotás vagy interpretálás folyamatát, intellektuális, filozófiai és lélektani problémáit boncolgatja. Szerinte Rónay a művészregény új útjával kísérletezik, támaszkodva irodalmi világitótornyaira, elsősorban Stendhalra, Balzacra és Flaubert-re, és saját művészi hajlamaira. „*Az alkony éve* mindenekelőtt olyan művészregény, amely egyfelől az emberábrázolás, a lélekrajz, a mélyebb pszichológiai elemzés remeke, másfelől a közvetett társadalombírálat, egy társadalmi magatartás és történelmi kor fölötti ítélet kifejezője.” (Tüskés Tibor: *Rónay György*. Akadémiai, Budapest, 1988:103-104.) Mindezt maga Rónay is megerősíti: „*Stendhal és Balzac volt a példaképem, amikor írtam, meg az »Éducation Sentimentale«; úgy látszik, rosszul csináltam meg, amit akartam: egy nemzedék képét, hangulatát, egy pár figuráját; helyenkint talán valóban híg, s nyilvánvalóan érzik rajta, főként lelegején, hogy eredetileg folytatásos »könnyű« regénynek indult egy hetilapba... Balzac, Flaubert, Roger Martin du Gard és főként Stendhal volt ezen a téren mintegy útmutatóm; amikor »Az alkony évé«-t írtam, már bizonyos »realizmus« becsvágyával dolgoztam.” (Rónay György: *Napló* I. Magvető, Budapest, 1989:143., 152.)*

Teljesen egyetértve Tüskés Tibor műfaji meghatározásával, azt avval egészíteném ki, hogy *Az alkony éve* természetesen kortörténeti és mentalitásregény. Rónay egy esztendőn át kíséri végig hősei, saját nemzedéke életét, sorsát 1943 májusától 1944 tavaszáig, az első budapesti légitámadásokig. A regény lapjain saját életének eseményeiből, nemzedékének, művésztársainak szinte kábult, tétova útkereséseiből áll össze a tragikus, biztos pusztulásba vezető történelmi háttér előtt annak az álomvilágnak hitt hazug és mesterséges létnek a képe, amellyel Rónay fájdalommal, de illúziótlanul volt képes leszámolni. Rónayt a negyvenes években már egyértelműen a lélektanilag elmélyített realizmus lehetőségei izgatják. Regényíróként

témáit már korábban is többnyire önéletrajzi elemekből merítette, anélkül, hogy egyszerű önéletrajzi regényt írt volna. *Az alkony* évével regényírói munkásságában központi szerepet kap a kortársi valóság. De ahogy nem önéletrajzi regény *Az alkony éve*, ugyanúgy kulcsregény sem, noha több szereplője a kor ismert személyiségeinek, művészeinek vonásait is hordozza, többek között magáét Rónayét is.

Utolsó alkotói korszaka két hasonló tematikájú nagyregényének, az *Esti gyorsnak* (1963) és *A párdúc és a gödölyének* (1978) cselekménye azonos helyszínen, a Balaton déli partján játszódik. Mindkét regény a bűn és bűnhődés valláserkölcsi kérdéseit vizsgálja a főhősök főlnagyított, részletesen elemzett tudatának tükrében. Akét regény főhőse egy Balatonszárszót idéző nyaralóhelyre vonul vissza. Mindkettejük lelkét bűn terheli, mindketten egy kielezett történelmi helyzetben könnyűnek mutatkoztak, akaratlanul gyilkossá váltak.

Rónay naplójában több bejegyzést olvashatunk az *Esti gyors* keletkezéséről.

„*Az Eichman-ügy címe valószínűleg az lesz: Nincs irgalom. A főhős (Kerekes Károly) gyógyszerész, végül nyugdíjban valahol (Szárszón).* (1960. július 6. Napló II. 655. – Végül *Esti gyors* címen 1963-ban jelent meg.)

„*A Nincs irgalom meséjén, alakjain gondolkodom néha. Különösen estéknént, elalvás előtt: ez ilyesmire a megszokott időm. Eléggé alakulna; de a kompozícióval nem vagyok tisztában. A folyamatos elbeszélés csábító... Viszont sajnálnám elhagyni a »középen kezdést«, az eredeti elgondolás szerint: hogy a férfi, már Szárszón, kiugrik éjjel az ágyból, mert hallucinál, azt hiszi, jönnek érte. Hiszen ebből kezdődött, s ez lenne a hűség az első »sugallathoz«. Majd csak kialakul...» (1960. augusztus 10. Napló II. 669-670.)*

Kerekesben a bűntudat, amiért egy nyilas rendőrfőkapitány árulásra bírta rá, üldözési mániává hatalmasodik. Rónay az önvád terhe alól nem ad felmentést hősének, Kerekes a fölötté kimondott írói ítélet miatt az öngyilkosságba menekül.

Rónay utolsó regényének, életműve zárókövének hőjét, dr. Stoll Aurélt, *A párdúc és gödölye* főszereplőjét sem mentheti fel az erkölcsi felelősség súlya alól, de neki megkegyelmez. Stoll az ötvenes évek elején bíróként válik egy gyilkosság bűnrészesévé. Rábirják, hogy olvassa föl az előre megírt halálos ítéletet egy ártatlanul megvádolt ember fölött. Stoll 1967 késő őszen egy fiatal újságíró faggatására kényszerül az önvizsgálatra, bár az már nyugdíjazása óta kísérti.

A cselekmény helyszínének és időpontjának megválasztása és precíz lefestése a főhősben lejátszódó pszichikai folyamat pontos megértetését szolgálja. Rögtön a regény felütése erőteljes metaforikus kép. Egyben a szeretett balatoni táj és az ősszel álmos kis faluvá változó Szárszó mesteri ábrázolása. A regény első fejezete a kihalt, vihar szaggatta Balaton-parti fürdőhelyet mutatja be.

„*Negyedik napja tombolt a vihar. Az égen kifogyhatatlanul rohantak a mocskosszürke októberi felhők. A hideg, nyirkos északnyugati szélben huzamos égzengésként éjjel-nappal dübörögtek a tó fölkorbácsolt hullámai. Az orkán óránként ötven-hatvan kilométeres sebességgel száguldott. Egyes szellőkések a nyolcvan kilométert is elérték.*

A móló tövében egy férfi állt. Összehúzott szemmel nézte a hullámokat. Föltarajosodtak, nekizúdultak a partnak, visszacsapódtak a kövekről, de a hátratorlódott, habos vizet máris előre görgette egy következő hullám.»

Rónay életében megjelent három elbeszéléskötete (*Az ember boldogsága*, 1959; *A szeretet bilincsei*, 1965; *Nem jött madár*, 1973) a XX. századi magyar kispróza nagymesterét állítja elének. A magyar novellisztika olyan mesterműveit olvashatjuk e három kötetben, mint *Az ember boldogsága*, az *Unter Lajos legendája*, *Az Ilményi-trió*, *A szeretet bilincsei*, *A vízfejű fiú*, *Az év legmelegebb napja*, a *Nem jött madár*, a katartikusan szép, megrázó *Minutár Anna* és a *Szeptemberi halászat*.

Rónay jelentős irodalomtörténész is. 1936-ban lát napvilágot első irodalomtörténeti tanulmánykötete, a *Szűzek koszorúja*, melyet élete végéig számos követ majd. Ezekben a mai napig megkerülhetetlen gondolatait olvashatjuk a műfordítás kérdéseiről, a francia költészet különböző korszakairól, a katolikus irodalomról, a magyar költészet Balassitól Adyig ívelő történetéről, a magyar regény problematikájáról, hogy csak legfontosabb kutatási területeit soroljuk. De önálló monográfiát szentelt a tőle látszólag oly különböző alkotónak, Kassák Lajosnak is.

Teológiai, vallásbölcseleti és -etikai töprengéseit *Zakeus a fügefán* (1971) és *Hit és humanizmus* (1979) című kötetekben adta közre.

Rónay a kortárs magyar irodalom rendkívüli szorgalmú, értő kritikusa is volt. Hétről hétre jelentek meg ismertetései, bírálatai a *Vigiliában*, a legfrissebb művekről. Válogatott kritikáit *Olvasás közben* (1971) című kötetében gyűjtötte össze.

3.

Rónay életműve gazdagságának, műfaji sokoldalúságának, szépírói, kritikusai és tudományos munkásságának csak vázlatos felvillantása is szétfeszítené e rövid megemlékezés kereteit.

Itt most 1945 után megújuló, kiteljesedő költészetéről szólunk röviden.

Rónay a háború borzalma, saját tragikus veszteségei, második gyermeke halála ellenére, katolikus hitéhez méltón, az élet igénlésével, nagy irodalmi és társadalmi tettvággyal kapcsolódott be az újrainduló magyar világba.

Irodalmi szempontból kiemelkedő éve volt az 1947-es, amikor *Az alkony éve* mellett fontos monográfiája: *A regény és az élet*, továbbá jelentős fordításkötete: az *Új francia költők* jelent meg. A rákosista fordulat azonban őt is egy évtizedes hallgatásra kárhóztatta. *Azilumot* számára a *Vigilia* folyóirat jelentett, noha itt sem kerültek el a támadások, méltatlan, lealacsonyító helyzetek.

Rónay példamutató alázattal viselte sorsát. Költészete és fordítói művészete kiteljesedésének ideje ez. A világirodalom költői és prózai remekeinek sorát kezdi ekkor – talán kényszerűségből, de mégis határtalan szeretettel és mesteri fokon – magyarul tolmácsolni. Önálló, új fordításkötettel 1956-ban jelentkezhetett: *A francia reneszánsz költészete*.

De autonóm költői létét sem adta föl a hallgatás évei alatt. Amikor 1957-ben újra verseskötete jelenik meg, érett, nagy költő lép színre. Ettől kezdve, bár nem a hatalom és a kultúrpolitika kedvence, több-kevesebb rendszerességgel, haláláig kiadják versesköteteit: *Nyár* (1957), *Fekete rózsza* (1961), *A város és a délibábok* (1964), *Tükör és tűz* (1966), *A tenger pántlikái* (1969), *Téltemető* (1973), *Kakucsi rózsák* (1977).

Rónay kiteljesedő művészetét olyan, a magyar költészet egészében is kiemelkedő alkotások jelzik, mint az *Odysseus énekei*, a *Christus Frasnobliwy*, a *Thermopylé*, a *Szerápión legendák* ciklusa, az *Október Szárszón* vagy *A hajós hazatérése*.

Rónay költészete *katolikus* a szó szerinti értelmében: egyetemes költészet, amely mentes minden vallásos öntetszelgéstől és túlbuzgóságtól. Tömörség, filozofikus mélység és megélt tapasztalatokon nyugvó, őszinte, minden pátosztól mentes istenhit jellemzi.

Az idősödő, betegségekől gyötört költőnek állandó témája az elmúlás lidérceivel való viaskodás és az elkerülhetetlen elmúlás törvényében való megnyugvás. Ez utóbbiban segíti a természet körforgásának panteisztikus szemlélete. Rónay közel négy évtizeden át pihent és dolgozott tavasztól ősziig Balatonszárszón; a csendes üdülőhely sajátos tartalmú és hangulatú balatoni költészetének ihletője lett.

4.

Rónay a Balaton és Szárszó szerelmese volt, tavasztól ősziig ott pihent és dolgozott. De a téli kikapcsolódás helyszínei a hegyek voltak. Legkedvesebb helye a mátrai Bagolyirtás volt, de sokféle megfordult a hegyek között: a Budai-hegységben, a Pilisben, a Börzsönyben is. A hegyek világa, a köztük töltött pihentető napok sok szép versét ihlették. 1957-től újra megjelenő verseskötetei közül többen (*Nyár*, *Fekete rózsza*, *A város és a délibáb* és *A tenger pántlikái*) külön ciklusokba rendezve publikálta e műveit. *A tenger pántlikái* (1969) *Téli album* ciklusából idézzük három négysorosát:

Erdő mellett

Felhők torlata közt rőt nap alkonyodik.

Hóra vár a téli rengeteg.

Tölgyek ríkatják lelkük barna rongyait,

mikor a fenyők zúgni kezdenek.

Holdas este

*A hegy fölött a hold hideg ezüstje árad.
Az úton kezd a tócsák jege villámlani.
Szél rebben. Megcsördülnek a rét rabláncai,
az őszről maradt kukoricaszárak.*

Jégtörő

*A hegyek oldalán itt-ott még hó fehérlik.
A fák közt az út páncél szalagja fénylik.
A sziklákon zubognak tajtékos kis erek.
Süt a nap. Mátyás töri a jeget.*

Az északi hegyek világa utolsó nagyregényében, *A párdúc és gödölyében* is megjelenik és fontos szerepet kap a főhős lelkivilágának jellemzésében. Stoll Aurél bíró 1956 október elején tölt el három hetet az északi hegyek között, egy erdészházban, mielőtt visszatér a forrongó napokat élő Budapestre.

„Eljött tehát »pár heti teljes pihenésre«; és itt, míg a tornác alatt a foszladozó nádszékben, amit a padlásról hoztak le neki, élvezte a déli vagy kora délutáni napot, szelíd októberi fény; míg reggeli után és alkonyat felé a napról napra vörösebb lombú bükkös avarlepte csapásain sétálgatott; míg a naplemente és a sötétedés közti félórában egy tenyérnyi tisztásról, egy leveleit lassan mind elhullajtó vadkörtefa mellől a szemközti hegyoldalban ritkásan fölcsillanó fényeket, az utolsó szénégető kunyhók pislákoló világosságát figyelte, mintha egy újonnan kialakult mindennapi rítus szertartásait teljesítené, hogy aztán nyitott ablak mellett egyfolytában, álom nélkül aludjék, míg a rétre ballagó tehenek kolompszava föl nem költi: a bíróban valóban föloldódott és egy-két nap múltán végleg megszűnt az az ingerült zaklatottság, ami a fővárosban töltött utolsó heteit tönkretette.”

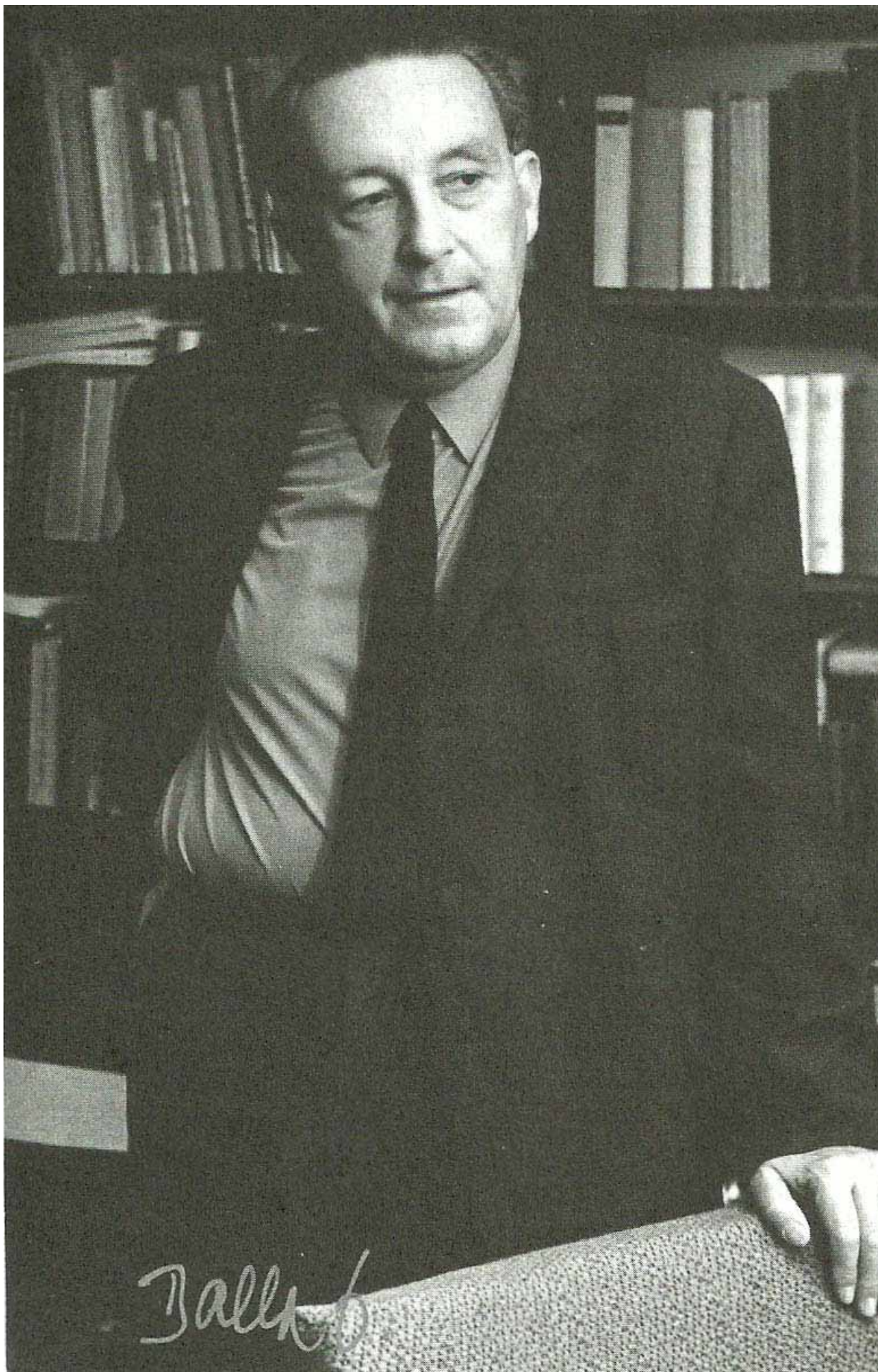
5.

A korán, hatvanöt évesen meghalt Rónay György hatalmas életművet, közel öt évtizedes irodalmi pályája mérhetetlenül gazdag termését hagyta ránk. És mivel több irodalmi és történeti korszakot cselekvőn megélt a magyar történelemben, minden műve, magas művészi értékein túl, hiteles kor- és művelődéstörténeti dokumentum is.

A kritika életében, halála után is és a tágabb értelemben vett utókor is talán érdemtelenül keveset foglalkozott művészetével. Ez nem változtat azon, hogy költészetében, írásművészetében magas művészi fokon van benne mindaz, ami a XX. század emberét jellemezte, foglalkoztatta.

Írásunk címéül egyik, filozofikus tömörségében sokatmondóan gyönyörű ars poeticájának (*Ars antipoetica*, 1969) egy sorát választottuk. Zárásként halála előtt nem sokkal, életében utolsóként megjelent verskötetének, a *Kakucsi rózsáknak* megrendítően szép, a költészet lényegét megvilágító ars poeticáját idézzük:

*Csak tartani a tollat mozdulatlan,
s várni, míg saját súlyától lecsöppen
róla a vers.
És beissza a föld.*

Rónay György (1913-1978) Balla Demeter felvétele

VASVÁRI ZOLTÁN

MINT KÚTMÉLYBE KŐ

Rónay György-tanulmányok

Vasvári Zoltán: MINT KÚTMÉLYBE KŐ. Rónay György-tanulmányok
Underground Kiadó, Budapest, 2013. 152 p.

A kötet kapható a kiadóban (<http://undergroundkiado.hu>), a Bookline internetes áruházban (<http://bookline.hu>) és a Famulus Könyvesboltban (1137 Budapest, Újpesti rkp. 6.).

Öntöttvaskályha (Tata, Esterházy-kastély)

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Lombhullás

zöngétlen zöngések rezdülnek
és ősz lombbá hintázva lepik emlékek
tavasszá őszi halántékodon karcaikat
... álmaimban minden hajnalon

ezért kell mégis csak egy sorral
de kevesebbet mondanom
mint amennyi a végtelen
hogyan hiányozzál
hogyan hiányozzál

... és fájjál minden hajszálabba
gyökeréig az égből
... és minden hajszálabból mindenkinek
ahogy koponyámról rebbenve
szálanként hullanak szét
párhuzamosakká
mert találkozni akarnak ott
... összefonódni tincseiddel

a csillagok közé szóródott szénaszálakon
ott
hogyan senki ne felejtse

... mert nagyon fájnak az őszi rózsák
sírodon száranként és levelenként
vázádból szívem agyáig
kerengve
pitvar és kamra
kamra és pitvar
... és Te sehol

csak fenn csak fenn
mindmáig
mint a mindenség lüktetése
... a széthullásig

göröngyeidre lebben az éj lombja

Míg ráció

színváltó a káposzta, mert látta, itt sok
kínai kel, pedig ő is eladó, még sincs kérő,
az meg csak koppintás, mi más,
hát persze, hogy vizes és vizes,
a párát sem bírja, a pirítást sem, csak vize
utánozza a sejteket, összeesik
az első tűzre, hiába menetelt, hosszút,
hiába vörös az égbolt,
csak a kék ad életet, szerelmet

itt az kell, az is mérsékelt, az ég hajlata
pedig hónalj szagú, izzadt,
mint ott, az mégis olcsóbb,
nem kel és nem édes, ez meg már lila

ennyit a káposztáról és a fejekről,
velősen olvastad, az a maholnap,
borsód(zik) a hátadon a gerinc,
benne az idegletés, ha csak látsz

retkes az összekiabált tegnap, szóva,
és a hónapos retek jégcsappá kövesedik
bélbarlangjainkban, ... jajjaj, az utakat
megcsinálják, a köveket már ki nem rázzák
ma és holnap az autóbuszok onnan,
poklainkat majd robbantások terrorizálják,
és mi holnapután értük könyörgünk majd

...és akkor jössz a káposzta dinszteléssel,
résen nem tudsz már lenni, epét fogsz
hányni a sok lacipecsenyétől, csak olvass,
ne csinálj mást, csak savanyíts, az feltart
mielőtt menéssé válik a ki-be vándorlás,
csak menekülhess

ne kukoricázz, ha majd címerezhetsz is,
csak el ne felejtse, magról szökj szárba,
és maradj velünk egyelés után, és utána

közben olív(i)a olajra lépett az egészséggel,
omega6 zsírsavai plakkokká híznak, csak híznak,
szaporodnak, omega3-ak vesztettek
a szégyenszem egyensúlyozó szobamérlegen

... én meg ...,
már megtaláltam magam: adalékanyag

KOVÁCS T. ISTVÁN

Alma a fa alatt

Minden úgy kezdődött, hogy Fehér Józsi bácsinak sehogy sem akaródzott hajlani a dereka. Pedig fel kellett volna szedni azt a hullott almát a fa alól. Legalább annyit, amennyit a tarisznyájában hazavisz, mert lehetne már abból kompótot készíteni az ebédhez. De rég nem szereti már a hajladozást az a derék. Eszébe is jutott a fa alatt viaskodva magával, hogy az idősödő ember hasonlatos az öreg autóhoz, amivel folyton szervízre kell járni. Most is időszerű lenne már a soros csontritkulás vizsgálat, de nincs kedve elmenni. Pedig a főorvos úr a lelkére kötötte, hogy minden két évben nézesse meg magát. Nade, minek nézesse, ha úgyis ritkul az a csont? A gyógyszert meg azért nem váltja ki, mert már a feje tetején kel ki az a sok pirula, amit a különböző osztályokon, meg a háziorvosi rendelőben írnak fel neki a magas vérnyomásra, a szívre, a reumára, mifélékre. Pénzzel sem győzi már a készlet bővítését.

Azon kívül még az is baj, hogy ezek mellett a medicinák mellett egy pohárnyi jó kis jó borocskát sem szabad meginni ebéd után. Vagy reggel azt a stampedli kisüstit sem szabad lehajtani, amivel régen a jó öreg nagyapó fertőtlenítette magát minden reggel.

Elmosolyodott, mert a pálinkáról eszébe jutott az a vicc, amit a napokban meséltek neki, míg várták a telkes buszt.

Aszongya, hogy aszongya: Öreg székely ballag az úton, tele üveg pálinkával. Arra jön az orvos és rászól. Nem megmondtam már magának, hogy nem ihat szeszes italt?

-Nem sok ez Doktor Úr! A fele a komámé.

-Na, akkor a felét öntse ki oda az árokba, a többit meg vigye a komájának.

-Nem lehet azt Doktor Úr! A komámé van fölül.

Nahát! Ő még azt sem tudja, hogy milyenek a székelyek. Vajon tényleg olyan csavaros eszűek, mint ahogy a viccek szólnak róluk? Jó volna már abban az Erdélyben is körülnézni egyszer. De hát, az is pénzbe kerül. Azt meg nagyon be kell osztani minden hónapban. Itt van például ez az alma. Ha megérik, jutna belőle eladásra is. Nade, kinek? A kereskedők nem veszik át, mert ők a nagybani piacról szerzik be az árút. Álljon ki a bolt elé, mint néhány öregasszony a pár fürt szőlővel, barackkal, effélékkel? Na, azt már nem. Még csak az hiányozna, hogy odavetődjön valami adóellenőr és elkezdődjék a huza-vona, az adó miatt. Mert, hogy nem adott számlát. Na, de azt meg honnan adjon? Pár kiló alma miatt kérjen vállalkozói igazolványt? Kockáztatni? Azt ő sohasem szeretett. Neki a nyugalom többet ér.

Ott tűnődött Józsi bátyánk a fa alatt, s végül úgy határozott, hogy telefonál Sanyinak, aki abban a rozzant kicsi házban lakik a műút mellett. Először is elmondja majd neki ezt a jó kis székely viccet. Hadd nevéssen ő is. Ráfér. Aztán majd értésére adja, hogy nem segítséget kér, hanem adni akar valamit most is, mint más alkalommal.

Mert jól megvannak ők egymással. Főleg úgy, hogy van beszélgetőtárs. Mert az is kell az embernek, ha már betelt a léleknyugtató csennel, madárdallal, a szép, zöld környezettel, s hiányozni kezd az emberi szó.

Amikor meg lekaszálja a füvet, akkor is úgy szokta, hogy össze is gereblyézi és utána veszi a mobiltelefonját, s szólítja a komát: Gyere át! Vigyed ezt a zöldet a tyúkjaidnak, meg a malacoknak. Most meg majd az almát ajánlja neki, de úgy, nehogy azt higgye, ki akarja használni. Elmagyarazza, hogy jó az már kompótnak. A rosszabbját meg odaadhatja a malacainak. Megmondja, hogy máskor is felszedheti azt az almát. Ha meg a fán is beérik, abból is tele rakhatja majd a hátikosarát.

Sanyiéknak is szoros beosztással kell élniük, mert az asszony rokkantnyugdíjas, Sanyi meg a balesete miatt veszített annyi évet, amennyi miatt kevesebb lett a járandósága. Az a tanyai élet sem olyan romantikus, mint sokan gondolják. Hiába laknak mindjárt az út mellett, ahonnét kétóránként közlekedik autóbusz a városba. Csakhogy ahhoz a koruk miatt nekik még havi bérletet kell váltaniuk. Szinte naponta kell beutazniuk, akár egy kiló kenyérért, liter tejért, mert itt a közelben se bolt, se kocsmá, se újságárus. A villany is olyan, hogy gyakori az áramingadozás. Néha pont olyankor történik az is, ha jó műsor megy a tv-ben.

-Tudod, mibe kerül neked évente az a négy kutya is?-szokta kérdezgetni Sanyi, mert annyi eb ugat az udvarában. -Étetni, állatorvoshoz vinni, ha valami bajuk van. Most meg az a csipsz, amit a fülükbe kellett ültetni.

-Hát, minek tartasz annyit kutyát? -szokta kérdezgetni Józsi bácsi.

-Minek-minek? Hát a csavargók miatt. Mert errefelé sem csósz, sem rendőr nem jár. Még jó, hogy van már ez a mobiltelefon, s nem kell kéztördelve szaladgálni, ha valamelyikünk leesik a lábáról, s hívni kell az ügyeletes orvost. Annak meg ugye, illik valami kis pénzt adni, ha már megtette ezt a messze utat. Pláne, ha télen kell jönnie és vastag hó lepi a műutat.

-Te adsz pénzt az orvosnak?- kérdezte egyszer Józsi bácsitól Sanyi.

-Adok, ha nálunk is olyasmi történik, hogy muszáj az ügyeletre telefonálnom. Na meg, ha kórházban vagyok.

-Van aki letagadja, hogy ad.

-Én nem tagadom- mondta Józsi bácsi. -Tudod, az egyik orvos rokonom, egyszer megkérdezte tőlem, hogy mit gondolok, hány forint az ő havi nyugdíja?

-Mondtam neki egy nagyobb összeget, mire keserűn elnevette magát.

-Hát mennyi az a mennyi? -kérdeztem kíváncsian.

-Annyi, amennyiből hónapról-hónapra megélek.

-Gondolom, hogy elég nagy lábon -feltételeztem.

-Nem nagyobb az a láb a tiednél -felelte.

-Ugyan már!

-Addig van pénz, amíg dolgozik az ember. Lehet szép házat, autót venni, gyarapodni, de nem a havi fizetésből -mondta nyomatékkal, majd azzal folytatta: -Amit egy életen át megszerezted, az mozdíthatatlan és nem tehető pénzzé a mindennapi kiadásokra. Akár a pincérek. Azok számára is a borralaló számít érdemi keresetnek. Vénségükre meg filléreskedni kénytelenek.

-Na, megyek is -mozdult el végre az almafa alól Józsi bácsi -Hívom a Sanyit-mondta magának hangtalanul.

-Ráérsz? Átjönnél?-kérdezte a mobiltelefonján. -Hozd a puttonyodat is-kérte. Sanyi ráért, jött. Hamarosan összeszedte a hullott gyümölcsöket. A puttony kevésnek bizonyult. Józsi bácsi még egy öblös, nagy vödört is adott neki. Úgyhogy Sanyi minden fa alját kitakaríthatta. A munka végeztével rágyújtott, beszélgetni kezdtek.

-Itt az ősz. Gyorsan múlik az idő -jegyezte meg. Józsi bácsi. -Fizethetjük majd megint a magas gázszámlát.

-Az jó, mert kényelmes. Nem kell fát aprítani-mondta Sanyi.

-Mennyi tűzifa kell nálatok egy téli idényben?-kérdezte Józsi bácsi.

-Inkább azt kérdezd, mennyi kellene. Apránként szerezzük be, egyszerre nem tudunk annyit kifizetni -mondta Sanyi.

-Vettél már valamennyit?

-Hát, még nem. Majd, ha beérik a dió. Abból terem annyi, hogy jut egy kis pénz a tüzelőre is.

-Te!-mondta az öreg. Bejárnád most velem a kertet?

-Bejárhatjuk, de minek?

-Megjegyezzük a fákat.

-Megjegyezni? Minek?

-Hát, hogy melyiket kell kivágni.

-A barackfád látom, kiszáradt-mondta Sanyi:

-Ki. Van több is. Itt van annak a lovastanyának a gazdája. Ajánlkozott, hogy kivágná, de neki nem adom oda. Te kivágnád?

-Hát, ha azt akarod.

-Na, szóval ez a barackfa- mutatott rá Józsi bácsi. Ezt például ki kell vágni. Gyerünk tovább -ajánlotta. - Itt van ez a vénséges vén meggyfa is ni. Hű, de sok jó meggyet eltett valamikor erről az asszony! Ám most már csak a helyet foglalja. Azt is ki kell vágni. Kivénült már az őszibarack is. Hat szem volt rajta mindössze az idén. Mehet az is. Megfiatalítom a telket. Ültetek újabb csemetéket. Úgyhogy az a jonatán almafa is mehet a fenébe, ni! Az a másik, meg azért megy, mert a fenyőfa alatt úgysem terem. Az a magvaváló szilvafa sem.

A ringlőszilvafához értek. Terebélyes öreg fa volt már az is, de annyit még mindig termett, hogy munka közben lehetett róla szemezgetni. Józsi bácsi itt megállt és kicsit, tétovázott. Végül határozott. Menjen az is. Meg az a mindig csak pár szemet termő magvaváló szilvafa. Az is. Arra gondolt, hogy jutna ezekből még neki is, befűteni a télen, ha néha kijön ide megnézni, hogy nem törtek-e be a kisházba. Ám eszébe jutott, hogy van még az építkezésből kimaradt évek óta meglévő hulladék deszka a fűskamrában. Elég lesz neki az is.

-Na, szóval! Kérte ezeket a lovastanya gazdája is, de neki nem adom. Neked viszont meglesz ebből az egész télre való tüzelőd, ha kivágod-ajánlotta Sanyinak.

-Hát, így biztos, hogy olcsóbban jövök ki -mondta meglepetten Sanyi.

-Na, de mégis, mennyit kérsz érte, ha az összeset elviszem?- nézett a szomszédjára, kíváncsian várva a választ.

-Hogyhogy mennyit? -Nézett rá nagy szemekkel Józsi bácsi. Tán azt gondolod, hogy a barátságot pénzre lehet váltani? Vágjad, vigyed. Melegedj a tüzénél. De, ha ezt az almát kiszeded otthon ebből a jófajta vödrömből, akkor minél előbb hozd vissza. Ezt még pénzért sem adnám neked.

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

SZŰK BALÁZS

FRISS RAJ

Engem ledöntöttek megint jól tenyésztett cinkos döntnökök—friss rajban az útszélre. Sár- és húgy fogónak. Akire rá lehet kenni mindent.

A new csinovnyikok *klikkelnek* ránk: hamarabb vakarják, mint akarják, hogy nekünk munka jusson. Jussa csak annak lesz itt, aki kiharcolja magának ördögi akarattal. Ők sarcolnak, mi harcolunk, ha bátorságunkat nem ette már rég meg a szű. Aszú az alig jut az asztalunkra, inkább friss fiaskók vagy kőkemény guano. Ez pályánk bére.

TÉVIRAT

KIK vagytok ti?

A pedagogosokat megint unottan elárultátok, de nincs mit tenni: egymás torkát fogjuk átharapni. Mi vagyunk, akik vagyunk. Jézus talpnyomai. Életfogytig.

KIK vagytok ti?

EGYSZEMÉLYES ZENEKAR

A jövő kibogozhatatlan tartomány. Ha itt ragadok ebbe a földi Tahóságba, akkor minden háború ellenem folyik, de ha Szó-álmaim, Mondat-felhőim egy-egy pillanatra megmentik fáradt lelkemet, én lehetek a „Magyarország Titanic 2013” nagy-igaz túlélője. Egyszemélyes zenekarom a fedélzeten marad—zsoltárt sími.

KÖSZÖNTŐ VAGY INDULÓ

Vidámságom és komolyságom összenyalábolom, mint a célzó sugarat ütköztetéskor, küldöm most nektek, ifjú szívtelenek, a frigládát.

DÉMON

Gonosz erők gyülekeznek az iskolák ege fölött. Lassan ereszkednek alá. Fékevesztetten készülődnek. Minden léptüket megtervezték. A tanárok már nem kérdeznek. Halálos hallgatás érája kezdődik. Keserúségek és vádak köves gombócai megfojtják valaha volt könnyű szabadságunkat. Légszomj szárít. De a gettókba zártak kórusa megszólalni készül. Félni illik a hatalom fogadatlan leányainak és legényeinek. Minden rózsa elvirul egyszer...

Dr. HURKA versus Dr. NEMES , 2013 (Alternatív mese Cz. G. modorában)

A valamikori hofis socializmus cuclisüvegén nevelkedett, majd a keresztre szocializálódott piros nebáncsvirág gondolt egyet, és megüzente a rézbőrűek Avas földjére, a nagy nyár közepén, a feketébe öltözött jogász kisasszonynak, hogy talán meggondolná magát (mégsem nagyszemű kunfajta ő) ; kétszeri legfőbb helyi

főség igenlésével mért akar ő direktor lenni okos, lelkes nebulók nyájának élén, főként, hogy *aelien* az eszemadta, s mint ilyenek a harmadik típusú találkozás elkerülendő. Az üzenet az igen és a nem tisztaságához szokott törvény szolgáját igen felbőszítette, és visszaüzent az indiánok övezte Avas földről a félminiszter üzentgetőnek: „Talán Isten előtt mégse!” A törvénynek felsőbb töpörödött szolgája azonban nem érté egyszerű alattvaló igaz beszédét, s diktátumot diktált, nyersen erősködött pártos posztján, hogy piros szírom-szoknyája hullámzott bőszen bele.

Beletalált ő így a közepibe: gyöngéden közkézre fogta a maradék maroknyi demokráciát... s állam néni hamm! bekapta lokál bácsi önérzetes micsodáját!

2013.09. 13.

KEREKES TAMÁS

A barackba zárt szellem

Holt Költők Társulata
interjúk holt írókkal IV.rész

Pilátus két rum után Kisecseten monologizál Kerekes Tamásnak

Isten soha nem kap béke-Nobel-díjat

„A világ hazug, mint egy melltartó” - Tolsztoj

Ha Isten a saját képmására teremtett volna bennünket, nem lenne annyi plasztikai sebész. Isten öt nap alatt teremtette a világot, aztán a hatodikon hülyét csinált magából. Ha valóban az ember Isten legsikerültebb teremtménye, hát igazán nincs miért leborulnunk előtte. Te jó Ég! Jézus december 24-én született? Tehát nem a Szűz jegyében? Keresztény pokol: tűz. Pogány pokol: tűz. Mohamedán pokol: tűz. Ha hinni lehet a vallásoknak Isten egy sütődés.

Krisztus olyan anarchista, aki sikerrel járt. Aki megöl egy embert, az gyilkos. Aki megöl egymillió embert, az hódító. Aki megöl mindenkit, az isten.

Hétköznapiak

A munka azoknak való, akiknek nincs semmi dolguk. Amit holnapután is megtehetsz, ne halaszd holnapra. Én szórakozom ott, ahol mások dolgoznak, ellentétben a nőgyógyással, aki ott dolgozik, ahol mások szórakoznak. Mások lustasága fenyegetést jelent az enyémmre nézve. A szabadnapot megelőző napon nem szeretek dolgozni. Az igazán bátor munkás az, aki lefekszik a munkája mellé, hogy megmutassa, a legkevésbé sem fél tőle. A minisztériumi lépcsőház az a hely, ahol a késve érkezők találkoznak azokkal, akik korábban mennek haza. A munka nemesít, de közben rabszolgává teszi az embert.

Pénz

A szegény hülye, az hülye, A gazdag hülye, pedig gazdag Ha a pénz nem boldogít, akkor a kormány mindent megtesz annak érdekében, hogy ne legyünk boldogok. A pénz nem boldogítja azt, akinek nincs. Amikor a gazdagok háborúznak, a szegények halnak meg. A tőzsdén úgy lopják meg az embert, ahogy a háborúban ölnék: olyan emberek teszik, akiket nem is látunk. Onnan kell pénzt szereznünk, ahol van, tehát a szegényektől. Jó, rendben, nekik nincs sok pénzük, viszont sokan vannak. Pénz nélkül a becsület csak egy betegség

Hadsereg

Az a tiszt, aki gondolkodni kezd, elveszett a haza számára. Az 1914-1918-as háborúban egy civil áldozat jutott tíz elesett katonára. A második világháborúban egy civil jutott egy elesett katonára. Vietnam: csak száz civil egy katonára. Lépjen be a hadseregbe. A következő háborút csak katonák fogják túlélni. A laktanyában az emberek nem csinálnak semmit, de azt korán és együtt teszik. Ha a katonai adminisztráció rendesen végezte volna a munkáját, nem lenne Ismeretlen Katona.

Művészvilág

Minden ember született komédiás, kivéve néhány színészt. Mozart annyira megelőzte korát, hogy 35 éves korában már halott volt. Az izraeli énekes nadrágja olyan szűk volt, hogy nemcsak a farkát lehetett látni, hanem még a vallását is. A legkevésbé, amit elvárhatunk egy szobortól, hogy ne mozogjon. Micsoda ember lehetett volna az a Balzac, ha tudott volna írni? A Francia Akadémia örömmel fogad soraikba kommunistákat, főleg, ha már nem azok. Amikor teherautót látok, mindig Marguerite Duras jut eszembe (Jean Luc Godard Az élet túl rövid. Proust túl hosszú.)

Ha megmondtam volna apámnak, aki komoly mérnökember volt, hogy írni akarok, azt kérdezte volna,

hogyan kinék? Az operaénekes olyan pasas, aki ha hátra szúrják, nem vérezni, hanem énekelni kezd.
„A pokol nem létezik. Stop. Fellélegezhet. Stop. Tudassa Claudellel is. Stop. Barátsággal: Gide
(André Gide távirata, amelyet az író halála után néhány nappal kézbesítettek Francois Mauriacnak.)

A gyengébb nem

Minden nőben ott rejtőzik az anyós. A nők inkább akarnak szépek lenni, mint intelligensek, mert a férfiak közt több a hülye, mint a vak. Mi lehet rosszabb egy nőnél? Két nő. Sok elegáns nő hitelből öltözködik, de csak készpénzért vetkőzik. Minden nőben van valami jó, de azt nekünk, férfiaknak kell beletennünk. A nő imád számolni. Az életkorát elosztja kettővel. A ruhái számát megszorozza kettővel. A férje jövedelmét hárommal. Legjobb barátnőjének életkorához pedig hozzáad ötöt. A nők csak akkor lesznek valóban egyenlők a férfiakkal, ha majd ők is elfogadják, hogy megkopaszodnak, és ezt még előkelő dolognak is fogják tartani. A magát okosnak tartó nő a férfiakkal egyenlő jogokat követel. A valóban okos nő lemond ezekről. Akadnak olyan nők, akiknek olyan seggük van, amelyet meg sem érdemelnének. A nő erogén zónája a ruhásszekrény. A magas sarkú cipőt bizonyára egy olyan nő találta fel, akit mindig csak homlokon csókoltak.

Egy nővel szemben is mienk lehet az utolsó szó.

Feltéve, hogy ez a szó az „igen”.

Maupassant -a Szépfű megírása után- monológja a kiscseti kocsmában

A Soha ne végy el nagy lábú nőt! - idézetgyűjteményt az Ehető nő nevű fejezetcíme alapján szerettem meg, csak később vettem észre, hogy már maga a borító is orientál, mégpedig a Nagy farú nő sok benzint fogyaszt, s az Egy sör, egy meleg női kéz, s a királynő már a nénikém!, s a Két csöcs többet elhúz, mint száz szekér! mondataival.

. Óriási erénye, hogy nem a francia sajtó ismert poénjaival traktál, hanem valóban világirodalmi kitekintést kapunk.

„A fenekem aranyból van! -mondta a lábas. Tudom, onnan jövök! -felelte a merőkanál akkád közmondása nem hagy kétséget, hogy azt kapjuk, amit várunk.

Jöjjön a gyakorlat.

Elviselhető a balszerencsém, mondta a férfi, és elvett egy apró nőt.

Nincsenek kicsi férfiak.

A lány és az agyagpipa sose kicsi.

A jó asszonynak nincsen feje.

Az asszony férj nélkül olyan, mint lovas ló nélkül.

A lány okos férjet keres, a férfi szép feleséget.

A szem a test tanítványa.

A nők a rizsfőzéshez használt kétujjnyi víz mélységében értik meg a dolgokat.

Kék szemű asszonyt ne vegyél el akkor sem, ha pénz van a dobozában.

Egy férfinak azért van szeme, hogy lásson, a nőnek pedig azért, hogy lássák.

Jobb egy félszemű anya, mint egy kétszemű apa.

Ha már orra van, minden arc szép.

Egy szem jobban informál, mint két fül.

A foghúzás és a házasság árt a szépségnek.

TÖRTÉNELMI EGYENSÚLY

Egy anti-transzatlanti az USA végét jósolja

Megbukhat-e az a szuperhatalom, melynek első számú szexdívája még a fenekével is kacsintani tudott?

Ez a tétje Emmanuel Todd francia származású demográfus-történész-politológus *A birodalom után* c. művének.

A neves francia demográfus-politológust Kerekes Kiseccset Tamás kérdezte

-Nincs változatlan történelmi szerep?

A szegény ember kifogja a csodatevő halat. Egy kívánsága teljesülhet. Szeretne trónörökös lenni. Másnap baldachinos ágyban ébred, komornyik hozza az ágyba ezüsttálcán a pohárka konyakot. Félrehúzza a függönyt. Bekopogtat:

- Ébresztő felség! Indulunk Szarajevóba.

A történelmi szerepek cserélődnek. A kis pénzért eladott Alaszka – holott erre senki gondolt annak idején – nyersanyagai és geostratégiai helyzete miatt a világtörténelem legnagyobb üzlete lett.

Annak a császárnak a leszármazottjai, melyről azt mondták a kortársak, hogy birodalmában soha nem nyugodott le a nap, is kénytelenek voltak számolni azzal, hogy Spanyolország hatalma leáldozik az új csillagok, Hollandia és Anglia mellett.

Ha arra a jóslatra gondolunk, amely 1976-ban a Szovjetunió összeomlását jövendölte meg, és szintén **Todd** professzortól ered, akkor még *Marilyn Monroe*, *Miki egér* és *Rambo* sem segíthet az USA nagyhatalmi pozícióján.

Viszont emlékszem a *Szókratész-Xantippe* párosra. Ők együtt, ketten a világ legjobb meteorológusai voltak. Szókratész esőt jósolt, Xantippe, a felesége derűs időt jövendölt és valamelyiküknek biztos igaza volt. Hogy aztán esni fog, vagy sem, az inkább függ Marilyn Monroe dekoltázsától, mint Haiti amerikaiak által elűzött uralkodójától.

Todd úgy látja, hogy az Egyesült Államok a nemzetközi zűrzavarnak nem felügyelője, hanem előidézője: az USA *ragadozóvá vált*, nemzetközi mítoszok – világterrorizmus – ellen harcol, és igyekszik a nemzetközi közvéleményt befolyásolni, saját érdekei védelmében. Külkereskedelmi mérlegének állandósult hiánya nem leplezheti a tényt, hogy már nem képes önerőből fenntartani életszínvonalát, s az ország gazdaságilag függő, politikailag haszontalan szuperhatalomként viselkedik.

A kötet 2002 őszén robbant a francia nyilvánosság előtt, ahol az eladási listákon azóta is előkelő helyen szerepel. Mondandója óriási vihart kavart a világon, hisz kötetének summája: *hamarosan nem lesz amerikai birodalom*. A műben a szerző valós és igen megrázó képet rajzol a nemrég még vitathatatlan hatalommal bíró nagy nemzetéről, amelynek uralma visszafordíthatatlanul hanyatlak. Földünkön az egyetlen nagyhatalommal jellemezhető helyzet immár túlhaladott, ehhez a világ túl nagy és fejlődése túl gyors. Az USA, mint politikai központ, egyformán messze van a világ fontos pontjaitól.

Az Egyesült Államok életszínvonala ma már csak a többi ország rovására tartható fenn. Hanyatlását elkendőzendő, Amerika politikai színpadot állít fel, ahol kardcsörtetéssel fejezi ki, hogy erejére még mindig az egész világnak szüksége van, pedig dehogy: a katonai akciók a jelentéktelen államok ellen, csak a látszatbirodalom hanyatlását palástolnák.

A lényegi folyamatot leleplező harc – a terrorizmus, a gonosz birodalma ellen – csupán kifogás. Mivel az Egyesült Államoknak nincs már elég ereje ahhoz, hogy ellenőrizze a világ gazdasági és stratégiai főszereplőit – Európát, Oroszországot, Japánt – nemsokára visszasüllyed oda, ahonnan indult: egy lesz a hatalmasok sorában.

Mi lesz a hamburger után?

Todd egyformán kritizálja *Hungtingon*, *Fukuyama*, *Kennedy*, *Brezinski* doktrínáját, és a világ jövőjét

az USA privilegizált hatalma nélkül képzelet el. Eurázsia Amerika nélkül keresi az egyensúlyt. Oroszország gazdaságilag és politikailag magára talál. Közeledik Európához. Japán megerősödik, és ha akarja, 15 év alatt olyan katonai hatalmat állíthat fel, mint az USA. Európa mind gazdaságilag, mind politikailag egyenrangúvá válik. Németország és Franciaország is közeledik egymáshoz.

Az „*egyenjogúvá válás*” lehetősége a kontinens valóságos gazdasági erejéből, és az Amerikától megkülönböztető közös értékek elismeréséből következik. Európa egyenjogúvá válásához a katonai védelem önálló megteremtésének a képessége szükséges. Ez Todd szerint azért megvalósítható, mert Európa iparilag erősebb, mint az Egyesült Államok, katonailag pedig már nincs miért félnie Oroszországtól.

A jövő nem egy magányos hatalom által vezetett birodalmat ígér, hanem olyan összetett rendszert, amelyben nemzetek és metanemzetek alakítják ki az egyenlők egyensúlyát, még ha a valóságban nem is egyenlők.

A világ az egyensúly és a megnyugvás felé tart: a népesedés, a kultúra, a társadalom és a politika természetes ereje és logikája folytán, a világnak nincs átfogó stratégiára szüksége, mely stratégia egy állam kezében összpontosul.

Karel Hasek Kisecseten

- Mester, mi maradt ki a Szejk- ből?

- Elmesélem.

“Hol van már a tavalyi hó, válaszolta Otylka.

“Régóta barátnők vagyunk, hisz tudod, hogy nem hagylak cserben! Látod, az én uram hivatalnok a kapitányságon, azok nem olyan agyafúrtak, mint a tanárok meg a költők, és ő sem vett észre semmit, pedig ő is azzal fenyegetett, hogy megöl, ha már volt valakim.

Diskurálj vele csak nyugodtan, de vigyázz, hogy egy pillanatra se vedd el a kedvét. Az esküvő előtt gyere el, és majd megmondom, hogyan kell ezt nyélbe ütni.”

Aztán a tanár szenteste a karácsonyfánál megkérte Andelka kezét, és nagybőjtkor megvolt a lagzi.

Előtte a menyasszony a barátnőjéhez ment tanácsért. –”Mondd meg a szolgálólánynak, javasolta az, hogy húzzon le egy kis hámot az ürühúsról, adja oda neked, te meg este dobd be az ágyba. Remélem van elég eszed, és a többit nem kell elmagyaráznom. Hiszen költő a férjed!”

Este az ifiasszony úgy is tett. Azt mondta a szolgálólány, “Nagyságos asszony, ebben a papírban van az a kis bőr, amit kért.” Az meg átvette, és az ágyba dobta.

A tanár meg egész éjszaka boldog volt, és szavalt. Reggel felé aludt csak el. Amikor felébredt, megnézte az órát. Nyolc óra volt, de a hálószobát félhomály borította, mert a függönyöket leeresztették. A férfi egyszer csak azt érzi, hogy valami a vádlijára tapadt. Lehántotta, az ablaknál vizsgálgatta, aztán odament az ágyhoz, és bemutatta a feleségének. “Andelka, édes napsugaram, mondd meg nekem, mi ez? Hogy került az ágyba?”

Az megpróbált elpirulni és elpityeredett.

“Mondtam neked, hogy óvatos legyél, szoltam, hogy hagyjál, kértelek, hogy ne legyél brutális és nyers, hogy ne sírjak a fájdalomtól, de te nem törődted velem. Ha egyszer valami megreped és leszakad, akkor az kipotyog, ha nincs, ami tartsa. Érted?”

A férfi nagyon boldog volt, de azért újra megvizsgálta azt a valamit. Aztán sóbálvánnyá dermedt.

“Értem, ezt mind meg tudom érteni. De a szentekre, hogy lehetett benned, hogy került oda a kladnói vágóhíd pecsétje?”

Szejk hadifogságba kerül, Oroszországban, vetélkedik a román és magyar foglyokkal az őket látogató vöröskeresztes hölgyek adományaiért, átvészeli fogolytársai tömeges pravoszláv hitre térítését, háziszolga lesz, s kalandjai legalább olyan mulatságosak, mint a tábori lelkész mellett voltak, ha arra gondolunk, hogy a rá bízott, kitisztítandó szarvasbőrnadrágból hogyan sikerült majdnem tökéletes

kocsonyát főznie.

“-Ezeknek itt Oroszországban nagy szerencsájük van a hallal. Nem kell halászniuk, nem kell göngyölniük, nem kell füstölniük sem, mint ahogy Kutina úrnak kellett Karlínban, ezeknek itt nyáron semmi dolguk a hallal, egyszerűen csak hagyják télen befagyni a folyót.

Aztán meg kicsákányoznak annyit, amennyi jólesik, belerakják az üstbe, hogy felengedjen a jég, és már kész is a halkocsonya. Ezek itt szeretnek bennünket- folytatta, látva, hogy az öreg grófnő is hallgatja-, és a legjobbat adják nekünk. Na és mi van a császár urunkkal, még nem halt meg?- érdeklődött Szejk befejezván kiselőadását az orosz folyók halállományáról.

-Az augusztinus kolostorban imádkozik a katonákért, magukért, felelte gyors elégedettséggel Taxil grófnő, meghatották Szejk, a derék katona egyszerű és őszinte kérdései.”

Oszama bin Laden noteszéből olvas fel szerelmi praktikákat Kisecseten

Rögtön megnyugodtam, amikor megtudtam: a méz és gyömbér keverék bedörzsölése is használ, de még a langyos víz is segíthet. Legalábbis ezt ajánlja egy középkori mohamedán munka.

A harmadik században keletkezett Káma-szútra kései, 15. századi arab párja Az illatos kert, az arab világ szerelmi kultúrájába enged bepillantani. Ez a világ egykor -talán most is - gazdag lehetett, egy vers azt állítja, hogy Allah a világ bujaságából kilentized részt Arábiának ajándékozott.

Egy sejk az egyik tuniszi vezírnek levél formájában írja le tanácsait a dicséretre méltó és megvetendő nőkről és férfiakról, a nemzés műveletéről, a férfi és női nemi szervekről, a nők fondorlatáról és hűtlenkedéseiről, az időleges tehetetlenség okairól és kiküszöböléséről és külön fejezet foglalkozik a kisméretű hímtagok megnövelésére és dúsítására szolgáló javallatokkal.

A szakmunka tárgyalja a születendő gyermek nemének megállapítását is.

Álszemérem nélkül, de nem frivol hangnemben ír a testi szerelem emelkedett-extatikus pillanatairól.

“Csaknem minden fontos megállapítást szellemes túlzásokkal tarkított mesegyöngy illusztrál, melyek rendkívül emlékeztetnek Bocaccio novelláira, csak hogy azoknál sokkal szabadszájúbbak. Olvasásuk közben a szerelem tudományán keresztül tekinthetünk be az Ezeregyéjszaka pezsgő, vérbő, prűdnek aligha nevezhető világába.” Muhammad an-Nefzami - a szerző - szerint a nő csupán az egyesülés végett szereti a férfit.

A nők örömeire szolgáló hímtag legyen legföljebb tizenkét ujjnyi /három tenyér szélesség/ vagy legalább hatujjnyi /másfél tenyér szélesség/ hosszú.

A nők által szeretett férfi mellkasa legyen erős, a hátulja izmos, tudja, hogyan uralkodhat a magján, és legyen biztos a merevedése.

A nőnek, aki méltó a férfiak tekintetére, a dereka legyen karcsú, az alakja gömbölyded és buja. A haja legyen fekete, a homloka széles, szemöldöke éjsötét, nagy fekete szemének fehérje étellel teli. Arca tökéletesen ovális, orra finom, szája kecses ívű, ajka és nyelve vérbőn piros. Lehelete édes illatú, nyaka karcsú és erős, mellkasa és hasa széles, keble dús, hasa arányos formájú, köldöke szépen horpadó.

Ágyéka legyen domború, vulvája előretörő és húsos, a pihék szélétől a fenéig keskenyedő, nem lucskos, de tapintása lágy, sugározzon belőle hév és ne ontson kellemetlen illatot. Tudjon annyit, mint a mindenkori haza bölcse. Combja és fara legyen erős, csípője széles, dereka szépen hajló, keze és lábfeje finom, a karja telt, a válla fejlett.

Bin Laden szerint - viszont - a lankadatlan férfi zsírban sült, mézben úszó tojássárgáján él, fehér kenyéren, amihez kizárólag érett muskotálybort iszik, ezért éjjel-nappal szeretkezik, a hímtagja csak álmában pihen.

Nem szabad, hogy az aktus közben a nő kerekedjen felül, mert húgycsőgyulladás lehet a vége, s a férfinak szeretkezés után kerülnie kell a nehéz munkát, mert az káros lehet az egészségre. A szeretkezés befejezése után tilos azonnal felkelni, vizet inni.

A szeretkezés különféle módjai

Bár a hatalmas Allah nem hagyta tájékozatlanul népét - "Az asszonyok a ti termőföldetek. Menjete a földjeitekre tetszésetek szerint!" /Korán II.,223/ - a könyv a szeretkezésnek az arab világban ismeretes 11 módját ismerteti, de az indiai népeknél dívó szokásokat is számba veszi.

Ezek közül a recensens különösen ajánlja

- az arkhimédieszi csavar
- a bukfenc
- a struccfárok
- a zokni felhúzása
- a mozsártörő
- szivárványj
- és a cserebere módzatait.

Kerülni kell az álló helyzetben végzett közösülést, mert megterheli a térdizületet és idegrángást okozhat. Oldalról viszont hajlamossá teheti a szervezetet a köszvényre és idegzsábára. Csökkenhet a férfierő és romolhat a látás. Öreg nővel a közösülés halálos mérge - figyelmeztet bin Laden. A forró országokban szeretkezés következtében bekövetkezett bajok közt említhető a hirtelen, minden előzmény nélküli megvakulás. Férfiaknak kerülni kell a selyem használatát, mert rossz hatással van a hímtag képességére. Tilos a burnót és a hideg víz. A bakkecske vére és a méz keveréke helyreállítja a férfierőt - a férfi magja az élet vize.

A koriander üzenete

A kötet szerelmi jóslásokkal is foglalkozik, az ismert Harún ar Rasíd királyról szól a történet.

A király egyszer csak megkívánta feleségét és otthagya társaságát. Az asszony nehéz napjait élte és ezért visszautasította, ezért a király búsan letelepedett társai közé. Hanem rövid idő múlva az asszony megpróbáltatásai megszűntek. Elküldte szolgálólányát a királyhoz egy tálka koriandermaggal. A király nem értette, mit üzen asszonya.

Az udvari költője az alábbi verset költötte:

“Cukorfehér koriandert

Küldött neked az a néember.

Tenyeremen megforgattam,

Hosszan pörgettem agyamban,

Hogy megtudjam, mit jelenthet,

S nem is találtam, csak egyet:

A nő annyit üzen, uram

Hogy vulvája már készen van”.

A Korán olvasása is nemi gerjedelmet kelthet.

B. TÓTH KLÁRA

Áldásküldő

Képzeld egy térképet
szállj fölé
tekints le a magasból
keress egy várost
gyűjts marokba
minden áldást
mit összekotorsz
az égen
morzsold el
a felhők fölött
szitáljon le
mint könnyű
nyári zápor
házra szobára
fuldokló légutakra
kettéhasított arcok
tágranyílt pupilláira

2012 ápr.29

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

CSÁKY KÁROLY

Megtérés

Új templomokat építenek
a szegletkő köré
a bocsánatot nyert
bűnbánók.

A tornyokból,
mint íratlan meghívó,
száll felénk
a harangszó,
emlékeztetve Nándorfehérvárra,
törökre meg tatárra
s az angyali trombitákra.

Most mindenki
üdvözül e
hajlékban,
hová
észrevétlenül
beköltözött az Úr,
naponta elküldi
követeit mihozzánk,
hogy szót értsünk
velük.

(2013. 7. 1.)

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

FARMOSI LÁSZLÓ

Mottó : Jöhet idő, hogy emlékezni
Bátrabb dolog lesz, mint tervezni
Illyés Gyula : Haza a magasban

Világok

Illyéssel együtt utazom aranyos avar tájjal
Tiszán innen Dunántúl napfonalú nyíl Jászsággal

Kilenc óriás gesztenye meszelt fal állomáson
Sajkodon lugas billen malomkő Bakony háton

Földanya havában dajkál rombusz vitorla levél
Ezer tükre felcsillan tündér bűvös égbe ér

Hatalmas fésű kopoltyú lélegzik hullám bucka
Csillag könnye leomló árvalányhaj befutja

Illyéssel együtt utazom fehér sík Tihany réve
Torsa tarlón kinn maradt pár elkóborolt kéve

Zörgő fejű napraforgók baljós vasorrú bábák
Búcsújáró ősz-anyók Jézus lelő apácák

Vulkán tónál ballagó Betlehem békéjű gulya
Világszép nádszálkisasszony táncoló furulya

Hínárfátyol levelű szeret nem szeret akácok
Kicsinyek Isten arcait álomban meglátók

Illyéssel együtt utazom szegve vasárnap csendet
Mennyit érő a hallgatása Becsület-rendet

Barátom barátja volt Flóra lett a felsége
Pannónia pára hűs Párizs hun öröksége

Versusai képsorában Bartók erejű zene
Sumer ősfelirat mennyből eredő ereje

Hűséges mosolyos derű együtt lenni a jókkal
Zsarnokság zarándokú beszél az angyalokkal

Illyéssel együtt utazom bondorgó subás nyájak
Délben kondult harangok Szávához indulnának

Puha gyepeinek szétterült eső-konyt felhő leple
Pihen vászon nyugágyon lábát keresztbe vetve

Opálos fürtök figyelnek ittam a poharából
Édenből zuhantam ki egykor Balaton -nyárból

Már már felfoghatatlan Hold-homloka föld alatt van
Apámként szólít minden hóka tisztású lapban

2013. Földanya hava Pusztamonostor

KISS - SIMON MIKLÓS

Honnan? Hová?

Honnan érkeztem csendes hajnalon,
elindulni göröngyös utamon? Nem tudom.
Nem emlékezem az első mozdulatra,
az első hangra, az első gondolatra.

Ki vagyok? Miből lettem? Csak sejtem.
Anyagba költözött öntudat. Szellem,
melyben lassan felnyílott az értelem,
gondolat, tudás keletkezett östekervényeken.

Hová? Merre tartok? Még nem tudom.
Minden kérdésemre születik egy nagy titok.
Ami bizonyos: az út egyszer véget ér.
Vajon tudni fogom akkor, hogy itt a cél?

Hová tűnik majd azután az értelem?
A memória, az emlékezet hol vesznek el?
Az összes tudás, sok éves tapasztalat,
a csillogó fény a szemekből hol marad?

Az álomképek, a tervek, a gondolatok,
a beszéd, hangok, szavak és mondatok –
mivé lesznek, mikor már porladok?
Ami voltam: Én – utána hová jutok?

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

CSÁKY KÁROLY

Emlékezések és vallomások IV.

(Barátok köszöntése, az általam is fontosnak tartott könyveik, műveik méltatása)

Aki örül, ha emelkedünk
(A 70 éves Ujváry Zoltán köszöntése)

Hetven évvel ezelőtt, 1932. január 25-én a Gömör megyei Hét községben született Ujváry Zoltán, a magyar néprajztudomány kiemelkedő alakja, a Debreceni Egyetem fáradhatatlan professzora, a kiváló szervező és nagyszerű ember, sokunk Zoli bácsija. Biográfiai adatainak pontos áttekintésére a terjedelmi okoknál fogva is nehéz lenne most vállalkoznunk. Csupán néhány fontosabb adatot emelünk ki a gazdag életrajzból. Rimaszombatban és Miskolcon végezte középiskoláit, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán magyar szakos hallgató lett. 1955-től tanársegéd a Néprajzi Tanszéken, 1969-ben bölcsészdoktori vizsgát tesz; 1970-től docens, 1979-től egyetemi tanár. Húsz éven át volt tanszékvezető, egy ideig dékánhelyettes. Ma is aktív oktató, s szerkeszti az 1999-ben általa indított *Ethnica* című lapot.

Tudományos munkásságát sem szándékozunk most méltatni, hisz már megtették s megteszik azt - a hetvenedik születési évforduló kapcsán is - hivatottabb fórumokon, arra hivatottabb szakemberek és tudósok.

Önállóan kiadott munkáinak száma megközelíti a negyvenet, s ezen kívül számtalan évkönyvben, tanulmánykötetben publikált mintegy háromszáz tanulmányt. Megannyi kiadványnak és sorozatnak volt a szerkesztője és lektora. Kötetei közül kiemelkedik az 1969-ben megjelent kandidátusi értekezése, *Az agrárkultusz a magyar és az európai folklórban*, melyért nemzetközi díjat kapott. Ugyancsak forrásértékű és alapvető munkája a négykötetes *Játék és maszk* (1983, 1988), vagy az *Állatmaszkok* (1989), illetve a *Népi színjátékok és maszkos szokások* (1997) című könyve. Ujváry Zoltán számos tudományos bizottságnak a tagja, díszdoktora az Ungvári Állami Egyetemnek. Megkapta az Ortutay Gyula, a Móra Ferenc és a Györfly István Emlékérmét, Debrecen város Csokonai-díját, valamint a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét.

A jeles évforduló kapcsán a Katedra hasábjain megjelenő írásunkban talán illik részletesebben szólnunk Ujváry Zoltánról, a tanárról s a szlovákiai magyarság sorsát éberrel figyelő emberről. A Professzor úr oktatómunkája során a néprajz valamennyi területére kiterjedt a figyelme. Folkloristaként azonban elsősorban a népszokásokat és hiedelmeket, a népi epikát és a dramatikus játékot vizsgálta.

Az egyetem néprajzi tanszékén a maga nemében egyedülálló kutatóműhelyt alakított ki. Az évek során öt kiadványsorozatot indított és szerkesztett: a *Folklór és Etnográfiát*, a *Studia Folkloristica et Ethnographica*t, a *Gömör Néprajzát*, az *Ethnicát* és a *Néprajz Egyetemi Hallgatóknak* című sorozatot. Ő hívta életre a Gömör-kutatást, alapította meg a Gömör Archívumot. Eddig mintegy hatvan kötetet jelentetett meg a Gömör Néprajza sorozatban, melyből közel húsz szlovákiai település néprajzi anyagával foglalkozik. A kiadványok jelentős részét a hallgatók, a tanszék végzettjei írták. A professzor úr külön érdeme az a termékeny tanár-diák kapcsolat, amely az évtizedek folyamán a debreceni tanszéken kialakult.

Ujváry professzor kutatói credoja: minden feltárt anyag, minden közlés fontos. Olyan néprajztudós ő, aki a számára kijelölt utat szorgalommal végigjárta. Aki ismeri a terepet, otthonosan mozog adatközlői közt. Aki tudja, hogy a tudomány értékei a forrásoknál vannak. Az 1950-es évektől végez tudatosan gyűjtést, többek közt a szlovákiai Gömör falvaiban is. Ennek eredményeként van együtt a gömöri népdalok és népballadák nagy része, akár csak az adomák, mondák és anekdoták, a színjátékok, az esztendő jeles napjainak s az emberélet fordulóinak szokás-anyaga meg a néprajz egyéb területeinek emlékei is. Gyűjtései során a néprajztudós arra is felfigyelt, hogy a felvidéki magyarság sorsa a kiszolgáltatottság

szomorú példája. A legszomorúbb a második világháború utáni sorsforduló volt, többek közt a csehországi kitelepítések, melyek kapcsán Ujváry Zoltán Szülőföldön hontalanul címmel írt könyvet. A cseh és szlovák nyelven is megjelent mű tulajdonképpen az emberi sors nyitott könyve. A deportált magyarok kálváriáját tárja elénk. Valójában egy levárti földműves mondja el a kutatónak saját sorsát és családja keserveit. A gömöri parasztember és a gömöri falu sorsához azonban hasonló volt a többi földönfutóé is. Ezért kaphatta a könyv ezt az alcímet: Az elhurcolt felvidéki magyarok kálváriája. A könyv olyan mementó számunkra, amelyből okulhatunk, s amely okíthat, hisz a kálváriák tiszteletet és együttérzést parancsolnak, nem pedig megbotránkozást és bosszút.

Ujváry Zoltán ma is odafigyel ránk: aggódik miattunk, ha baj ér minket; örül, ha emelkedünk. S felemeli ő is a szavát, ha azt kell tennie; magához ölel, ha megérdemeljük; segít, ha rászorulunk. De arra is felkészít, hogy útjainkon magunk is eligazodjunk, termékeny vetést és aratást végezhesünk. Ezt teszi tanárként, előadóként, barátként és embertársként egyaránt. Zoli bátyánk, kedves Professzor úr! A Jóisten éltesen sokáig, hogy tetteid és cselekedeteid által mi is tovább gazdagodhassunk!

(Katedra, 2002. február. IX. évf. 6. szám. 8. p.)

Hontalanság és kollektív bűnösség

(Ujváry Zoltán könyvének időszerűsége – Előszó a szlovák kiadáshoz)

A felvidéki magyarság sorsa a kiszolgáltatottság szomorú példája. Tipikus közép-európai sors. Több mint egy évezrede él e nép ugyanazon a földön. Nem mozdult helyéről, mégis sokfelé tartozott. Hiszen osztozott rajta a tatár, a török, az osztrák, a német és az orosz. Mint egy darab koncot, vetették földünket hol ide, hol oda.

Az „osztozkodás” a XX. században sem fejeződött be. Sőt, ekkor vált igazán tragikussá és gyakorivá. Élnek még ősünk közül néhányan, akik polgárai voltak az Osztrák-Magyar Monarchiának, a Csehszlovák Köztársaságnak, a Magyar Királyságnak, a Tiso-féle Szlovák Államnak, a Csehszlovák Szocialista Köztársaságnak, a Cseh és Szlovák Föderatív Köztársaságnak s az önálló Szlovákiának.

Osztozott minket, de mindig csak egy régió lakosai voltunk. És szabdalták az adott pátrián belül is földünket, húzták a közigazgatási határokat függőlegesen és vízszintesen egyaránt. Megyék, kerületek és járások változtak, hogy zűrzavarosabb legyen a kép. A területi felosztás politikai indíttatású volt mindig, s a nemzetiség ellen irányult. Ez a folyamat, sajnos a mai napig tart.

A legszomorúbb a második világháború utáni sorsforduló volt. Egy borzalom vége csak sóhajtásnyi időt engedett az újabb borzalomig. A remény paraszát gyorsan kioltotta az új hatalom. S az újabb tragédia kegyetlenebb volt valamennyinél. Mert mélységesen megalázta az embert: nyelvében, hitében, emberi mivoltában egyaránt. Mert most már faluját, városát, földjét és házát is el kellett hagynia a felvidéki magyarnak. Indok csak egy volt: magyarsága. A puszta létén kívül csaknem mindenét elveszítette itt az ember. Máról holnapra büntelenül lett kollektív bűnös és vádlott, akinek nem volt joga megszólalni, akinek nem lehetett védekeznie. Igaz, egy megoldás lehetett volna: a reszlovakizálás, azaz a szlovákká vedlés. Ezt azonban csak kevesen választották, így lettek elődeink hontalanok és földönfutók, csehországi munkapiacokon árusított XX. századi rabszolgák, a téli vagonokban kiéheztetett és csonttá fagyott, lélekben megnyomorított élő halottak.

Szlovákiát tehát meg kell ismerni mindnyájunknak. A múltat is. Mert a történelmi tablón ott vagyunk valamennyien. Hősök és közkatonák, győzők és legyőzöttek, vesztesek és nyertesek, holtak, sebesültek és túlélők, magyarok és szlovákok egyaránt. Történelmünkben itt Közép-Európában minden közös: a bűn és a dicsőség is, a magyar és a szlovák sors is. A múltat hamisítani lehet, de becsapni nem. Emlékezni és emlékeztetni kell a békülés szándékával. Ujváry Zoltán itt közreadott híradása is azért fordítódott szlovák nyelvre. A benne közöltek előzményével kapcsolatban azonban ismernünk kell az alábbi történelmi tényeket is.

A megsemmisítésünkre irányuló tervek és gondolatok, ezek kivitelezési módjai már a szlovák nemzeti felkelés napjaiban körvonalazódtak. Vadkerty Katalin szlovákiai magyar történész írja újabb könyvében, hogy az 1945. február 4-i Manifesztum „körvonalazza a reszlovakizáció körvonalait.” (A reszlovakizáció. Pozsony, 1993. 10.) Eduárd Beneš elnök 1945. február 16-án hivatalosan is bejelentette, hogy az új köztársaság nemzetállam lesz, a németek és a magyarok nélkül.

A Beneš köztársasági elnök által kinevezett új csehszlovák kormány (1945. IV. 4.) már másnap kihirdette a Kassai Kormányprogramot. A máig érvényben lévő, ránk nézve döbbenetes program értelmében megkezdődött a meghurcoltatás és az üldözés. A Kormányprogram V. fejezete értelmében a magyar településekre kinevezték a szlovák származású közigazgatási biztosokat, akik előkészítették a kitelepítést. A VII. fejezet értelmében csak azoknak engedélyezték az állampolgárságot, akik fegyverrel harcoltak a fasizmus ellen. A többi magyartól megvonták az állampolgárságot, s kitiltották őket a köztársaságból. Földjeik, épületeik az állam tulajdonába mentek át.

A XV. fejezet elrendelte a magyar tannyelvű iskolák azonnali bezárását az ország egész területén. A kormányprogram realizálását több országos hatású törvény biztosította.

A magyarok általános jogfosztását az 1945. augusztus 2-i 33/1945. számú elnöki dekrétum jelentette. Ez többek közt lehetővé tette, hogy Csehszlovákia „minden jogi kötöttség nélkül rendelkezzen a magyar nemzetiségű lakosok személyével, vagyonával, munkaerejével”. (Vadkerty, 1993. 11.) Beneš elnök 1945. szeptember 19-iki 71/1945. számú rendelete munkára kötelezett minden állampolgárságától megfosztott személyt. Az október elején kiadott újabb rendelet (88/1945) a szlovákiai magyarok törvényes széttelepítését biztosította. Munkára kötelezett minden 16-55 év körüli férfit és 18-45 év közötti nőt. 1945 őszétől 1947 végéig 45 000 magyart (11 548 családot mintegy 5422 hat évnél fiatalabb gyermekkel) rendeltek ki csehországi munkára. Az általuk itthagyt 7002 házba szlovák telepeseket ültettek, akik megkapták a kitelepítettek 13 852 hektárnyi földjét is.

Természetesen volt még Magyarországra való kitelepítés is, amit lakosságcsere nék tituláltak. Ezreket ötven kilós csomaggal zsúppoltak ki az anyaországba, mások fehér lapot kaptak, s vihették ingóságaikat is. A távozás mindkét esetben tragikus volt. Maga után vont a lelkek benuulását és megnyomorodását. Olykor a teljes megszűnést jelentette. S aki kilábal a bajból, sebe annak is haláláig fájt.

A kitelepítésről, annak valódi hátteréről az itthonmaradottak se mertek sokáig beszélni. A csehországi évekről is csupán néhány tárgy: feszület, szentkép, egy-egy kisebb bútordarab, háztartási eszköz tanúskodott. Tulajdonosai csak annyit mondtak: amikor a háború után Csehországban, a szudétavidéken dolgoztak, onnan hozták emlékebe. A hátteret homály fedte, a sebeket nem merték s nem is akarták felszaggatni.

1969-ben, mikor a gimnáziumot végeztem, az érettségim már tétel volt a Kassai Kormányprogram. Egy ideig nyíltan lehetett róla beszélni. Szólhattunk azokról a következményekről is, amit a kitelepítések okoztak. A falvak belső egyensúlyának felbomlásáról, az erkölcsi züllésről, a természetes környezetükből kiszakadt gazdák helykereséséről, a népi tudás semmivé válásáról stb. Aztán jött a visszarendeződés, s újabb csönd lett a múlt kellemetlen emléke körül. Annak ellenére, hogy a Kassai Kormányprogram máig is érvényben van, a győzelmi mámorban fogant alantas programot máig nem vonták vissza.

1989-ben, a bársonyos forradalom után megnyíltak a szívek, megszorodtak a visszaemlékezések. S erre nagy szükség is van mostanság, amikor ismét egyre nagyobb teret kap a szlovák nacionalista történelemírás.

Ujváry Zoltán könyve makulátlan és őszinte krónika. Nem akar indulatokat kavarni, de hallgatni sem. Mert a tények elhallgatása nem oldja a feszültséget.

A gömöri születésű néprajztudós, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem professzora jó ismerője a témának. Kutatóként a gömöri népelet megannyi hagyományát tárta fel, a folklór felbecsülhetetlen értékű kincseit gyűjtötte össze.

A nemzetközi hírű tudóst az emberi sorsok és sorsfordulók alakulása is érdekli. A néprajzos szemével látta, de eredményesen kamatoztatja szépirodalmi vénáját, művészi hajlamait és közírói tehetségét is e tekintetben.

A Szülőföldön hontalanul című műve is az emberi sors nyitott könyve. A deportált magyarok kálváriáját tárja elénk. Tulajdonképpen egy lévárti földműves mondja el a kutatónak saját sorsát és családjá keserveit.

A gömöri parasztember s a gömöri falu sorsa hasonló volt a többi földönfutóéhoz. Ezért kaphatta Ujváry Zoltán könyve ezt az alcímet is: Az elhurcolt felvidéki magyarok kálváriája.

Az elbeszélésben benne van az elvakultság szülte kegyetlenség, mindaz a tragédia, amelynek soha nem lenne szabad megismétlődnie. Ahogyan az egy-egy faluközösség életébe való természetellenes beavatkozásnak: az idegenek erőszakos betelepítésének, ármánykodásának és bajkeverésének sem.

A könyvet olvasva tanúi lehetünk a megfélemlítések sorozatának, az évszázadokon át kialakult egyensúly megbontásának, a szokások semmibe vételének stb. A könyv hőse többek közt így töpreng egyhelyütt: „Ha a házamat, a földemet, a szülőföldemet akarom, akkor nem lehetek magyar, ha magyar maradok, akkor nem lehet tovább itt házam, földem, falum, sírom. Melyiket válasszam? A lélek kálváriája ez, az összes gyötrelmes stációjával. “

A megfélemlítettek mégis magyarságukat választották. Ebből tehát jelesre vizsgáztak. Ezért, mint a visszaemlékező mondja: „A falut katonaság szállta meg. Az összes ki- és bevezető utakat katonai járőrök lepték el. A kiírt családokat fölpackolták a teherautókra.” A kálvária tehát elkezdődött: a mínusz húsz fokban a marhavagonok szállították a 75 éves nagymamát és a hat éves gyermeket egyaránt. Mert a családnak a bajban is együtt kellett maradnia. Szülőföldjükről kiszakítva, földönfutóként.

Van ebben a könyvben sok-sok megszívelelendő gondolat. A szlovákiai magyarok emberségét a kegyetlenség sem tudta például kiölni. Nem volt bennük gyűlölet, bosszú vagy harag más fajtájú embertársaik iránt sem. Ehelyett a megbocsátás, a bizakodás s a hit vezérelte útjaikon a kitaláltakat. Mert a józan parasztember felismerte a lényegét: „A szlovák kisembernek jó szíve van. Csak hát teletömik a fejét a magyargyűlölő vezetők.”

A csehországi kocsmárosban is felfedezi a jót a gömöri paraszt. Nem csoda, hisz az, amint a visszaemlékező mondja: „A két gyerek ebédét nem engedte, hogy kifizessem. Simogatta a fejüket és krucifikszolt, hogy milyen gazemberség az ártatlan gyermekeket is elűzni otthonról ebben a kutyahideg télen.”

A nincstelen és hontalan felvidéki magyarságán kívül hitét is megőrizte. Nem perlekedett Istennel, inkább reménykedett és bízott a Mindenhatóban. Így tudósít erről: „Az első utunk a templomba vezetett. Imádkoztunk a jó Istenhez, hogy ne hagyjon el bennünket ebben a nagy megpróbáltatásunkban. Leborulva könyörögtünk a kereszt előtt és jól kisírtuk magunkat.”

A sok-sok kitelepített magyar, akárcsak az elbeszélő, gyakran hazagondolt, s a keservek közt is új tapasztalatokat gyűjtve készült a visszatérésre. A jó gömöri paraszt például elleste a krumpliültetés, számára ismeretlen technikáját, a takarmányozás új módszerét stb. Az alábbiakat is bevallja többek közt: „Esetenként el-eltűnődtem, hogyan lehetne nekünk magyaroknak jobban gazdálkodni, mert úgy látom, sok mindenben hátrább vagyunk a cseheknél. A gépesítésben különösképpen. “

A visszatérés bár nem volt zökkenőmentes a száműzetésből, de a sors végül is elrendezte a dolgokat. Csehországot ennek ellenére nem lehet, nem szabad elfelejteni. S ami még fontosabb: a gömöri parasztember visszaemlékezésében, illetve Ujváry Zoltán könyvében a tiszta szándék szólal meg. Ezt is kell hát benne felfedeznünk. Hogy okulhassunk mindabból, ami egyszer már megtörtént. Hogy legalább a gonoszságok s azoknak e könyvben bemutatott hasonló megnyilvánulásai ne ismétlődjenek meg a jövőben. Adjuk ezt a könyvet a kisember és a politikus kezébe egyaránt. Közeledjünk hozzá higgadtan, a benne vázolt sorsokhoz megértéssel és részvéttel. Hisz a kálváriák tiszteletet és együttérzést parancsolnak, nem pedig megbotránkozást és bosszút. Reméljük, Szlovákiában nem fognak a megjelenés ellen tiltakozni, mint a cseh parlament nacionalista képviselői Prágában. Próbáljunk inkább a szenvedők sorstársaivá válni. Hisz annyira közel vagyunk egymáshoz.

Menyecske a kemencében

(Ujváry Zoltán gyűjteményéről)

„Csak a jelenségében, a jelenségek összefüggésében ítélni lehet meg a népi kultúrát”, — állítja Ujváry Zoltán, legkiválóbb magyar néprajzkutatónk a közel háromszáz adomát-anekdótát tartalmazó kötethez írt bevezetőben. Népi kultúránk szerves részét képezik tehát azok a kispikái, tréfás elbeszélések, melyeket Ujváry Zoltán az északi palócok körében gyűjtött, elsősorban Gömör népének folklórjából. Mert — amint néprajztudósunk a továbbiakban írja — kultúránk eme cserepei „Jól jellemeznek egy sajátos világot, az emberek önmagukat is leleplező nyíltságát, az életük fonákságait megmutató őszinteségét”.

A felkutatott adomákat a gyűjtő tematikus csoportosításban tárja olvasói elé. A Történet esetek, huncutságok című fejezetben a közösségi életben leggyakrabban jelenlévő alakokhoz — tanítókhöz, papokhoz, bírókhoz stb. — kapcsolódó tréfás történeteket találjuk.

A Papok és hívek, illetve a Katonák, fináncok, rendőrök című fejezetek szintén kedélyes hangulatú adomákat kínálnak olvasásra. Az utóbbiaknál minden esetben megfigyelhető az a „pszichikai kielégülés és megkönnyebbülés”, amely legalább ilyen formában következhetett be.

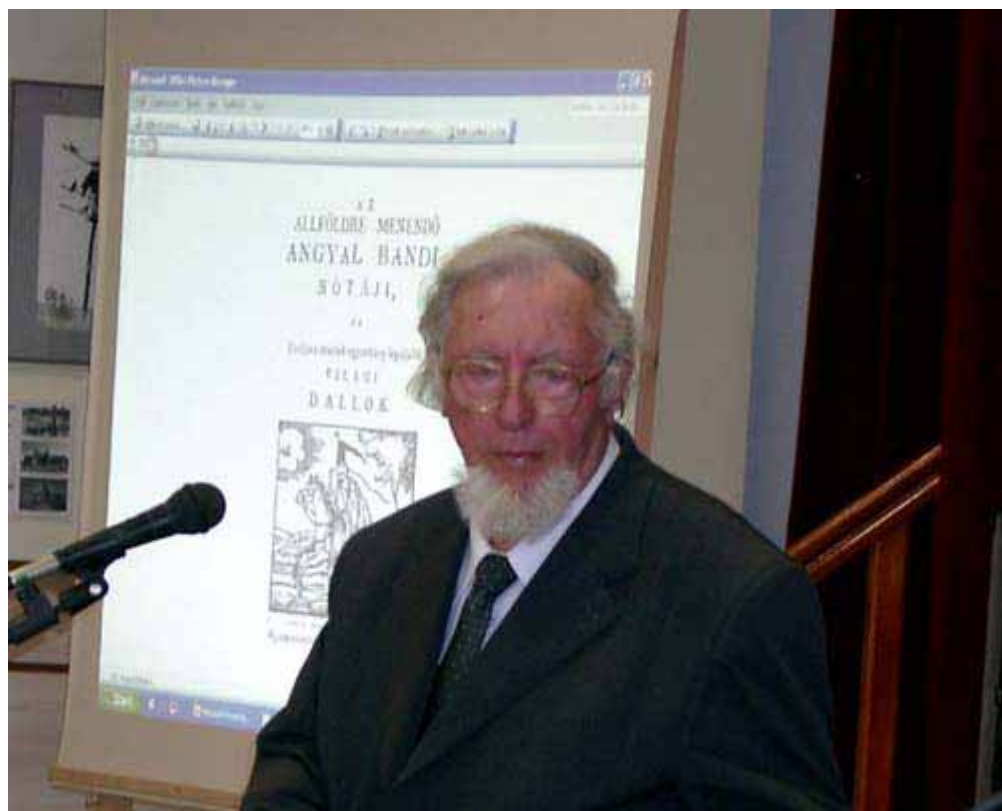
A Cigányok fejezetben — ahogyan a kutató megállapítja — „Nem fajra, nemzetiségre irányul az adoma éle, hanem a cigány egy embertípust, egy hőst képvisel”. Olyan „mesebeli figurák, aki mindent megtehet, akivel minden megtörténhet”.

Olvashatunk ezekben az izgalmas és mulatságos történetekben a gyermekekről, a diákokról s a kelekótyákról; az urakról, a nagyságokról meg a történeti alakokról is. Azokra az erotikus jellegű anekdotákra, melyeket A pendely és a gatyá körül című fejezetben találunk, szintén érdemes odafigyelnünk. Már csak azért is, mivel ebben a témakörben — szemérmes megfontolások miatt — évszázadok óta nem jelent meg gyűjtemény. Így ezek a pikáns szövegek a parasztfolklór eddig szinte ismeretlen területére vezetnek bennünket.

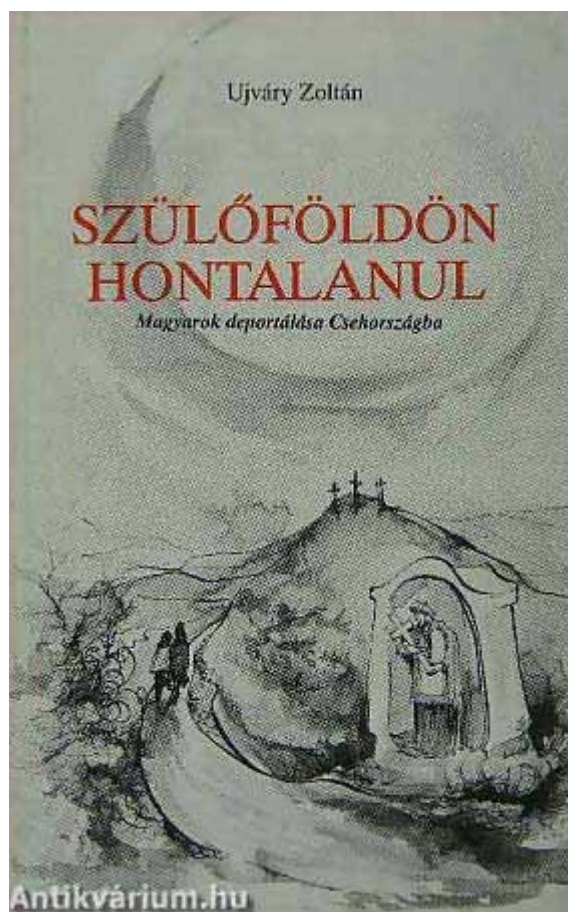
De találunk még a kötetben egyebeket is. Például tréfás síriratokat, pajzán találósokat és pikáns verseket. Egyszóval olyan alkotásokat, melyek folklórkincsünk teljességébe tartoznak s amelyek kellemes szórakozást kínálnak, egy letűnt világ jobb megismerésében segítenek. Köszönet ezért az értékes bevezető tanulmányért, amely az anekdota műfajáról nyújt nagyszerű elemzést, alapos áttekintést. (Európa Könyvkiadó, 1986) (Haladás, 1987/39. 2. p.)

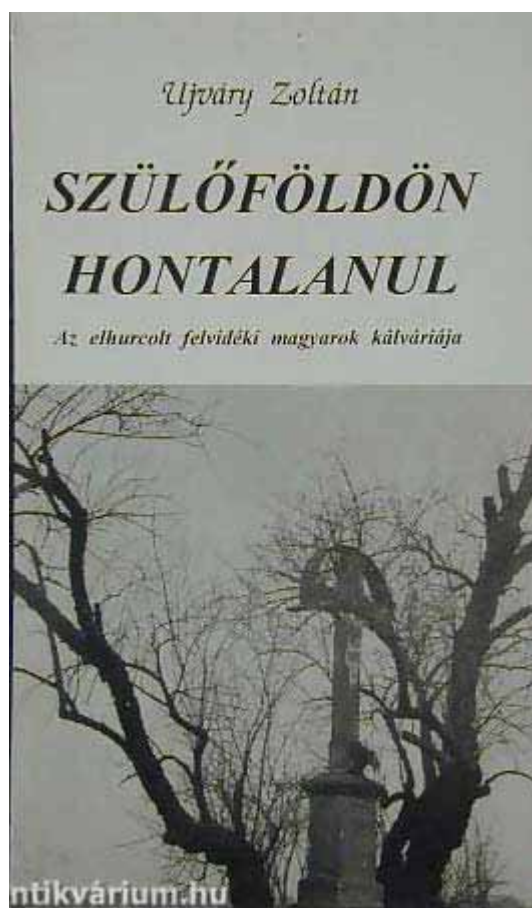
Ujváry Zoltán kitüntetését vesz át

Ujváry Zoltán előadás közben

Az első és a második kiadás

ETHNICA

SZERKESZTI: UJVÁRY ZOLTÁN

SZILÁGYI MIKLÓS

A gazda – szolga viszony történeti alakulása az alföldi mezővárosokban

Mi, etnográfusok-folkloristák a módszeres kutatások kezdete óta mindmáig (azaz: jeles elődeink sem, mi magunk sem) alig-alig tudatosítottuk, hogy a 19–20. századi statisztikai felmérések szerint a földtulajdonnal rendelkező, a földműveléssel-állattartással hivatás- és sorsszerűen, életmódjukat és távlatos életeszmenyeiket is meghatározóan foglalkozó parasztok *ki-sebbségben* voltak a mezőgazdaságból (úgy, ahogy) megélő (megélni kénytelen) népességben belül. Azok voltak döntő többségben, akik, noha törekedtek rá, hogy bármilyen szerény „saját parasztgazdasággal” rendelkezzenek, a mezőgazdasági bér munka vállalása nélkül nem léteztek. Mert nem tudatosítottuk, a „népi kultúrát” vizsgálva lényegileg *egységesnek*, egyszersmind a népi – azaz: a paraszti – kultúra valamikori megteremtőinek és a változó körülmények közepette is életben tartóinak tetteztük a mindenkor *teljes* agrár-népességet. Sőt: az adatgyűjtői igyekezet olykor-olykor annak elméleti igényű megfogalmazásáig is elvezetett egyeseket, hogy a paraszti kultúra legarchaikusabb rétegét nem a birtokos parasztok (különbösen nem a „nagygazdák”), hanem a parasztmunkások, alkalmasint a legelesettebb „falusi-szegények” körében érdemes keresni. A folklórszöveg-

gyűjtemények valóban bizonyítani látszanak, hogy az ő körükben lehetett rátalálni az igazi archaikumokra, miközben a módos parasztok a városi-polgári „kultúrselejtet” töl-

munkások egyaránt az alig belátható múltba tüntek, hogy megkérdezzük:

– Volt-e, van-e számottevő hatása a népi kultúra minőségére annak a letagadhatatlan ténynek, hogy mindenkor életben tartói *ellen-érdekeltek* voltak a munkaerő piacon: „munkaadóként” és „munkásként” álltak szemben egymással? S ha „kiegyeztek”, egységüket vajon nem az egymással még-isesak összeháborítható érdekek alapozták-e meg?

– Megmaradhatott-e „paraszt-nak” az a társadalmi tömb, (s ha igen, vajon miért és meddig), mely az osztálytársadalmi termelés és fogyasztás rendszerében elfoglalt létállapota szerint, nem paraszt volt, hanem termelőeszközökkel nem rendelkező proletár?

– Ha az etnográfiai-folklorisztikai tapasztalataink mégis abban összegezhetőek, hogy „parasztok” maradtak az agrárium „proletárjai”, noha társadalomtörténeti és szociológiai értelemben „munkásoknak” tűnnek, vajon miben határozható meg a kulturális aspirációkra, a mentalitásra, az életmódra és az életstratégiákra figyelemmel a paraszt-munkás csoportok/rétegek „paraszti” volta?

A közelítő válasz megfogalmazása persze nem könnyű! Azért elsősorban, mert a pusztai/falusi/mezővárosi agrárszegénységnek a „paraszt” és a „munkás” létforma közötti lebegésével való számvetésünk könnyen beleegabalyodhat a politikatörténeti (és persze a *ma is* napi-politikai aktualitású)

tekeztek mind eltökéltebben.

Mivel ez a tudománytörténeti/kutatástörténeti háttér, végképp elérkezett az ideje, hisz mind a parasztagdák, mind a paraszt-

XV/1.

2013.

Az Ujváry Zoltán által szerkesztett Ethnica című folyóirat

Csáky Károlynak,
művészetével és
személyével a „kelti felkelés”
ért köszönettel

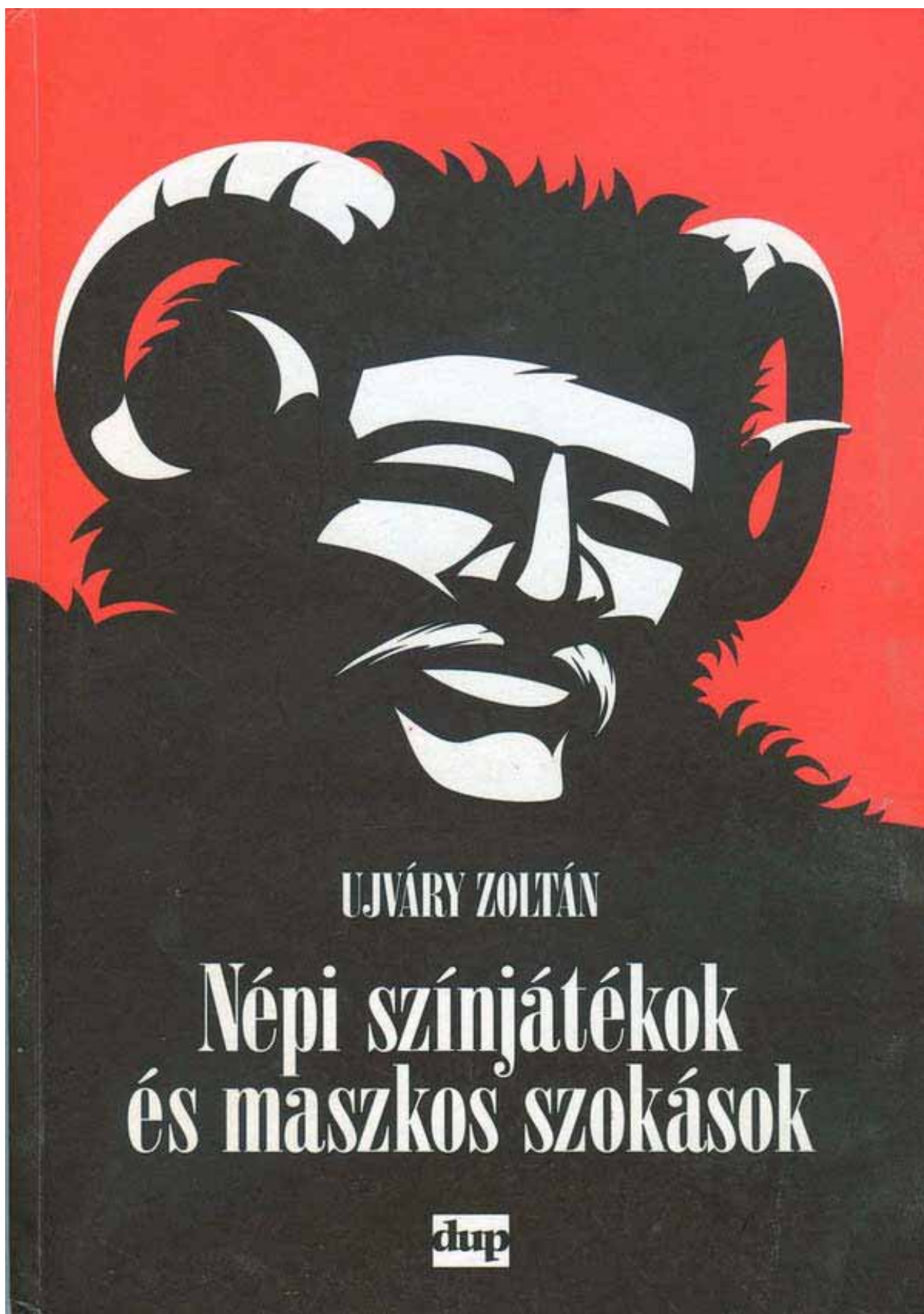
M. J. [Signature]

Delrae

1997. május

Csáky Károlynak dedikált Népi színjátékok és maszkos szokások című

kötet

A magyartanárok lovagja

(Szeberényi Zoltán köszöntése)

Szeberényi Zoltán nyugalmazott egyetemi oktató, irodalomtörténész és kritikus tavaly volt hetvenéves. Köszöntötték őt Pozsonyban, Nyitrán és Komáromban; gratuláltak neki családtagok, íróársak, pedagóguskollégák és tanítványok. Nemrégiben a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. A díjat elsősorban a tanári pályán végzett több évtizedes kiváló és eredményes tevékenységéért kapta. Ebből az alkalomból köszöntjük őt, idézve mindenekelőtt a „magyartanárok lovagjának” vázlatos portréját.

Azt hiszem, alig akad Nyitráról kikerült magyartanár, aki ne gondolna szeretettel kedves mesterére. A mesterre, aki lélekben és szellemi frissességében mindig a régi, s munkálkodva válik ma is egyre bölcsőbbé.

Legújabb könyvében Szeberényi Zoltán egy Thalésznek tulajdonított életbölcsséget idéz, mely szerint a szellemi fejlődés egyik alapvető feltétele az önismeret. Ennek jegyében születtek az ő portréesszéi is. Szándéka tehát világos: megismertetni önmagunkat értékeinkkel, segíteni másoknak az eligazodásban, a művészi értékek felfedezésében. S mivel az önismeret a szellem gyarapításán túl megmaradásunknak is biztos záloga, Szeberényi Zoltán ezt is kínálja nekünk. Íróportréi, kisebb-nagyobb szintézisei, monográfiái, irodalmunk értékeit felvillantó összeállításai által.

Irodalomtörténészi és kritikus tevékenysége jól ismert a szakmai körökben. A magyartanárok ama generációi azonban, akik a mester keze alól kerültek ki, a pedagógust is jól ismerik. Az oktatót, akit esetünkben nem lehet az irodalomtudóستól elválasztani. Mert olyan tanár ő, aki tárgyát és hallgatóit össze tudta békíteni. Aki tudott tanítani, mert szerette és tisztelte a diákot, mert ismerte és értette tárgyát. S persze megáldotta őt az Isten az előadás mesterségével és művészetével is, akárcsak a számonkérés nem éppen könnyű módszereivel.

Jómagam négy évig lehettem diákja, egy ideig pedig a tanszék könyvtárosaként amolyan szárnysegédje. Szinte naponta hallgathattam előadásait a gyermek- és ifjúsági irodalomról, a 20. század magyar- és világirodalmáról, az irodalomelméletről stb. Ezek sosem fárasztottak s nem untattak, mert a mester ízes nyelve, gördülékeny stílusa, humorral fűszerezett modora oldott minden kimerültséget, feledtetett minden bajt. A legnagyobb élményt talán az jelentette, ahogyan elvezetett egy-egy mű lényegének és értékeinek a felismeréséhez.

Kisebbségi irodalmunkról is sokat tudott mondani. Olvasója, történésze, kritikus és népszerűsítője volt egy személyben bontakozó irodalmunknak. Közben az irodalom élő nagyjaihoz is próbált minket közelíteni. Anyitrai katedrára hozta Tözsér Árpádot, közénk hívta Weöres Sándort, később elvitt Budapestre Czine Mihályhoz, bemutatta Csoóri Sándort.

Am akik közelebb álltunk hozzá, láttuk örökös vívódásait és kudarcait is; éreztük ama teher súlyát, amely naponta rá nehezedett. Szinte éreztük az őt körülvevő kicsinyességet, felfogtuk a gáncsoskodások okozta keserűséget. Ennek ellenére a mester sosem szomorkodott, s mi sem lettünk pesszimisták. Éltetett elnyühetetlensége, csípős, de jóízű és jó szándékú humora, biztató mosolya, amely a tiszta lélek mélyéről tört elő, mint súlyos sziklák alól a hűsítő forrás.

A főiskolán töltött éveknél sokunk számára még többet jelentett a mester egy életre kitüntetett barátsága, amely észrevétlenül köttetett bár, mégis szilárd lett. Az atyai szeretetet és odafigyelést éreztük mindig. Ott állt a háttérben egy ember, aki figyelt ránk, kíváncsi volt sorsunk alakulására, segített, ha bajba jutottunk. Ha egy-egy országos rendezvényen, irodalmi szemináriumon, a Jókai Napokon és más összejöveteleken - Kassán, Pozsonyban, Komáromban vagy épp valahol a végeken, Nagykürtösön és Ipolyságon - összefutottunk, tárt karokkal fogadott és szeretettel ölelt magához. Körülvettük őt tanítványként és barátként; beszélve múltról és jelenről, tervezve holnapot és távoli jövődőt; vitatkozva és egymást hallgatva derűs hajnalokig. Ő mindig biztatott, bátorított és próbált eligazítani az élet dolgaiban is. Mert fontosak voltak számára a tanítványok, az irodalom népszerűsítői, oktatói és művelői, anyanyelvünk őrei. Tudta, az iskola kapui nem zárulhatnak be az oklevél átvételével. Tudta, az elhintett mag sokfelé és sok

helyen kikelhet, de a vetést is szemmel kell tartani, hogy lehessen bőven aratnivalónk is. Számára és számunkra mindig a cselekvő társaság, a szellemet gyarapító közösség, a véget nem érő vita és bölcselkedés volt a fontos. S ilyenkor nem zavart, hogy olykor ránk sötétedett az este, mert éreztük: ezután a hajnalnak kell már jönnie. S a fény mindig adott új erőt a testnek, ahogyan a léleknek a bölcselkedés, a szívnek sokunk kölcsönös szeretete és tisztelete.

Szeberényi Zoltán elmondhatja hát azt is: van miből merítkeznie, s az emlékek sosem hagyják őt magára. Az önismeret-átadás eddig is szépen sikerült neki. Útravalójáért viszonzásként kívánjuk ismét, hogy a szép kitüntetés után a szellem napvilága ezután is aranyozza be életét komáromi házában. Éltesse az a tudat, hogy a mester csak bölcsőbb lett. S higgye: ad még az Isten annyi erőt, hogy ez a bölcsesség tovább teljeseadjék. Általa pedig mi, tanítványok is még gazdagabbak leszünk.

(Katedra, 2001. április. VIII. évf. 8. szám. 5. p.)

Visszhang és reflexió

(Szeberényi Zoltán tanulmánykötetéről)

Szeberényi Zoltán hazai magyar irodalmi életünk jeles alakja-alakítója. Kritikus, esszéíró, valamint irodalomtörténeti munkássága megbecsülést és tiszteletet érdemel. Győry Dezsőről írott monográfiájával úttörő munkát végzett tájainkon; itthon és külföldön egyaránt méltó elismerésben részesült. Jelentősek és forrásértékűek az általa összeállított antológiák is. A Mű és érték az 1945—1970 közti kritikánk gyűjteménye, illetve értékelése. A Szlovenszkoí küldetés az első köztársaság magyar esszéíróinak munkáiból ad átfogó válogatást.

A Visszhang és reflexió című kötet a szerző eddigi sokrétű munkásságának keresztmetszete. Az olvasó kritikákat, recenziókat, esszéket és irodalomtörténeti tanulmányokat talál a könyvben. Az első fejezet — az Örökségmentés — hagyományápolás — olyan forrásértékű munkákat tartalmaz, mint a nyitrai Híd kiadói tevékenységét számbavevő elemző-értékelő tanulmányt vagy a csehszlovákiai magyar antifasiszta líra történetét felvázoló dolgozatot. Az előbbiről egyebek közt ezt írja a szerző: „A Híd nem volt szocialista vállalkozás, súlyos eszmei-politikai és művészi fogyatékoságai voltak, de az adott történelmi helyzetben kifejtett tevékenységét, konkrét eredményeinek egy részét haladó hagyományaink közé kell sorolnunk.” Szeberényi számba veszi a Híd összes kiadványát, megfelelő szempontok szerint vizsgálja azokat.

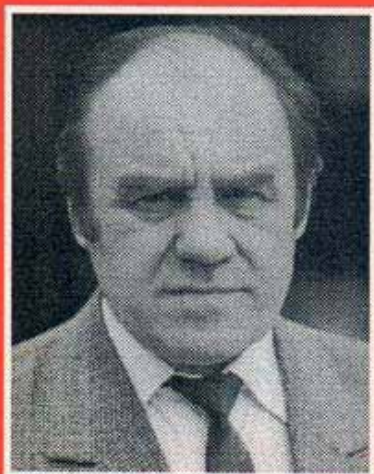
A csehszlovákiai magyar antifasiszta líra fejezeteit széles összefüggéseiben elemzi az irodalomtörténész. Felvázolja a társadalmi háttér, bemutatja a különböző mozgalmak ténykedését is. Foglalkozik többek közt a forradalmi proletariátus és a Sarló osztályharcos programjával, az Út című folyóirat kulturpolitikai tevékenységével stb. Közben arra a megállapításra jut, hogy nálunk „a magyar antifasiszta irodalmat sokáig Fábry Zoltán publicisztikájára redukálták”. Pedig volt az antifasiszta lírának is jópár jeles képviselője, Forbáth Imre, Vozáry Dezső, Győry Dezső és mások. Győry és Forbáth ilyen jellegű költészetével külön fejezetben foglalkozik a szerző.

A Visszhang és reflexió című második fejezet kritikai írásokat, recenziókat tartalmaz. Nyomon követi irodalomkritikai életünk kibontakozását; ismerteti-értékeli Koncsol László, Tözsér Árpád, Zalabai Zsigmond, Fónod Zoltán, Csanda Sándor és Alabán Ferenc kritikai írásait, illetve tanulmányköteteit. Turczel Lajos műhelyét külön írásban mutatja be.

A szépirodalmi művek közül Gyuresó István, Farkas Jenő, Fülöp Antal, Grendel Lajos, Vajkai Miklós, Ozsvald Árpád, Kulcsár Ferenc és Rácz Olivér egy-egy kötetét veszi bonckés alá. Kritikusként Szeberényi Zoltán arra törekszik, hogy hidat építsen „a mű és az olvasó közé,” irodalmunk „társadalmi-történelmi feltételrendszerét” vizsgálva beavassa az olvasót az írók alkotásaiba. Szeberényi Zoltán kötete bizonyára fontos adalékokat szolgáltat majd megírandó irodalomtörténetünkhöz is. S ami ennél is fontosabb: könyve sokunk számára már most is jó segítőtárs, megbízható kalauz. (Madách, 1986)

(Nő, 1987. szept. 8. 37. sz. 7. p.)

MŰHELY

SZEBERÉNYI
ZOLTÁN

**DUBA
GYULA**

NAP Kiadó

A Duba Gyuláról írt monográfiája

Szeberényi Zoltán

MAGYAR
IRODALOM
Szlovákiában

(1945–1999)

II.

AB-ART

A fontos alapmű második kötete

Szeberényi Zoltán
Magyar irodalom Szlovákiában
(1945–1999)

Portréesszék

I.

Dr. Csáky Károlynak,
a sikeres írónak és tudósnak
ajánlja szeretettel és
a régi barátsággal

Szeberényi Zoltán

AB-ART

Režimánom, 00. 4. 11.

A tanítványnak dedikált irodalomtörténeti összefoglaló első kötete

Szeberényi

Zoltán

VISSZHANG

ÉS

REFLEXIÓ

Madách

Az alapos tanulmánykötet

Móricz-esten Ipolyságon

Ipolysági előadáson

Szolgálatban

(Folklorisztikai tanulmányok a 70 esztendő ÁG TIBOR tiszteletére)

A közismert szlovákiai magyar népzene kutató és jeles folklorista, Ág Tibor nemrégiben Pro Probitate díjat kapott. Méltatásában Csoóri Sándor kiemelte, hogy Ág Tibor “egymagában egy intézmény, egy mozgalom, egy külön akadémia megtestesülése”. Népének napszámosa és szolgálója ő, aki cselekedeteivel, kitartó és hangyaszorgalmú tevékenységével bizonyította, hogy a nemzet “nemcsak forradalmakkal, tömegekkel és pártokkal válaszolhat saját létkérdéseire (...), hanem olyan kiemelkedő személyiségekkel is, akik nyomán rengeteg dolog megváltozik, s másképpen lesz minden”.

A neves kutatót 70. születésnapja alkalmából tanulmány-kötettel köszöntötte a Fórum Intézet komáromi Etnológiai központja. A kiadvány a Notitia Historico - Ethnologico 1. köteteként jelent meg Liszka József szerkesztésében. Bevezetőjében a szerkesztő felhívja a figyelmet a több etnikumú régiók kutatásának fontosságára. Ilyen régiókban él manapság a felvidéki magyarság is.

A tájegységek népzenei kutatásában “elévülhetetlen érdemekét szerzett” Ág Tibor, akit köszönt a kortárs, a jóbarát és munkatárs, Barsi Ernő is. Áttekinti a népzene kutató sorsfordulós pályáját, küzdelmekkel teli munkásságát. Méltatja Ág Tibort, az embert, akinek a szélfúvásokban sem roppant meg a gerince, aki a viharok közepette se forgatta köpönyegét. Védekezési módszere mindig is a munka volt; falvak százait járva, adatközlők ezreit felkeresve gyűjtötte a kincset, amit senki sem vehet el tőlünk. Olyan néprajzgyűjtő ő, aki “kutatja, a dalok élettanát, a mögöttük meghúzódó életet” is.

Ág Tibor népzenei publikációinak jegyzékét L. Juhász Ilona állította össze. A folklorisztikai tanulmányok közt olvashatjuk Danter Izabella Népi gyógyítás a történeti Hont megye néhány községében című terjedelmes dolgozatát, melyben gazdag recens anyagot közöl, s áttekinti a témával foglalkozó legújabb irodalmat is. Részletesen ír az egyes gyógymódokról s a gyógyítás eszközeiről; a hiedelemvilág megannyi tükörcserepét villantja fel.

B. Kovács István forrásközlésében egy 19. század eleji vőfélykönyvet mutat be, melyet a Besztercebányai Területi Levéltár őriz. Az egyes mozzanatok a lakodalmi szertartásrendszernek megfelelően tárja elénk, érintve a kétszeri hívogatást, a kikérést, a templomi beköszöntőt, a prédikátor hitvallását, a menyasszony új otthonába való érkezését, a fektetést, a párta felköszöntőt és a hórészt.

Liszka József Katicabogár-röppetőink nemzetközi párhuzamai és értelmezési kísérletük címmel közöl figyelemkeltő és továbbgondolásra érdemes írást, Lakács László az ozorai diadalról szóló történeti mondákat foglalja össze dolgozatában.

Timaffy László tanulmányának címe: Jelképek csallóközi és szigetközi népdalainkban. Írásában foglalkozik a táj és a természet lírai megjelenítésével, a virágszimbólumokkal, az állatvilághoz kapcsolódó szimbólumokkal, a temetők költészetével stb. Egyszerű elemzései is figyelemkeltőek, egy nagyobb összefüggésrendszerbe ágyazva tárja elénk dalainkat.

Voigt Vilmos A határoktól az európai egységig a népi kultúrában címmel közöl gondolatébresztő tanulmányt. Szerinte gyakran ugyanolyan nehéz a kisebb és nagyobb területek, régiók határait megvonni, mint egy-egy „nép kultúráját jellemezni”. Az ismert folklorista hangsúlyozza, hogy “nem a határok nélküli Európát, hanem a határok gondos ápolását tartjuk célravezetőnek». Mert — ahogyan írja a szerző — „Még a legkisebb népeknek is van esélyük arra, hogy az egész világ számára kulturális impulzust adjanak”. Ezért fontos és értékes számunkra a hetven esztendő Ág Tibor értékmentő és értékteremtő munkássága is. Hisz általa egyszerre válhatunk a “nagy” kultúra egészének részesévé, őrizhetjük önazonosságunkat!

(Lillium Aurum, Dunaszerdahely, 1996)

Vétessék ki szóló szívem

Szlovákiai magyar népballadák. Közzéteszi Ág Tibor és Sima Ferenc

Örömmel nyugtázhatjuk a pozsonyi Madách Könyvkiadó azon érdeklődését, melyet az utóbbi időben a népi hagyományok feltárása iránt tanúsít. Ennek eredménye többek közt az a néhány gyűjteményes kötet is, amely egy-két év leforgása alatt a kiadó gondozásában látott napvilágot.

Az Édesanyám rózsafája, a Szól a rigó kiskorában, a Rozmaringkoszorú és a Vétessék ki szóló szívem című kötetek egyaránt komoly és körültekintő gyűjtőmunkáról tanúskodnak. Továbbá meggyőzően példázzák azt, hogy a szlovákiai magyarság folklórja, gazdag hagyományokkal rendelkező népművészete megérdemli a figyelmet, az alapos kutatómunkát, illetve az eredmények feltárását, közzétételét.

A Vétessék ki szóló szívem című balladakötet is több évtizedes gyűjtőmunka eredménye. Az Ág Tibor által összeállított könyvet nagy meglepéssel vehetjük kezünkbe, s nyugodt lelkiismerettel besorolhatjuk az eddigi legértékesebb balladagyűjtemények közé. A kötet ötvennégy balladatípus százhatvan két változata tartalmazza. Az eddigi kutatómunka eredményeként jóval több ballada gyűlt ugyan össze, de a kötetbe főleg azok kerültek be, „melyek az átlagtól valamiben eltértek.” Nagyon jól tette Ág Tibor - lévén a szlovákiai magyarság népballádáiról szó —, hogy a válogatáskor és az összeállításkor arra törekedett, hogy gyűjteményében „minden tájegység képviselve legyen”. Bodroγκözi, gömöri, Ipoly menti, zoboralji, csallóközi, mátyusföldi népballadák egyaránt helyet kaptak a gyűjteményben. A kötet szerzője bevezető tanulmányában megemlíttette azon gyűjtői nevét is - Sima Ferenc, Mórocz Károly, Hodel Mária, Apa Vilmos stb. —, akik rajta kívül tévékényen bekapcsolódtak a nemes munkába. Ugy gondoljuk, mindez másokat is további gyűjtőmunkára ösztönözhet.

A közzétett anyag legnagyobb részét a régi (középkori) balladák teszik ki. A tizenkilenc ilyen jellegű balladatípus több változatát is megtalálhatjuk itt. A betyárballadák tizenhét típusának ugyancsak gazdag változatát mutatja be a gyűjtemény. A balladaszerű régi énekek már ritkábbak a felvidéki magyarság körében. A kutató s az olvasó a virágok vetélkedése féle balladatípus három értékes változatát (illetve ezek töredékét) leli meg a kötetben.

A balladaskötet értékét növeli a tudományos ismeretek alapján készült gazdag jegyzetanyag. A különböző balladatípusokhoz Ág Tibor a könyv végén rövid tanulmányt, áttekintést nyújt. Szól a balladák eddig összegyűjtött és ismert változatairól, miközben feltünteti az újabban előkerült változatokat is. Külön táblázatok szemléltetik a hazai változatok gyűjtési helyét és évét, a versszakok és szótagszámok mennyiségét, a záróhangok milyenségét.

A típusmutatóban a szerző a kötetben közzétett balladákat témák, típusok és változatok szerint rendszerezi. Közben feltünteti a gyűjtés helyét is. Ezen kívül betűrendes helynévmutatót, szlovák—magyar helynévszótárt is találunk a könyv végén. Külön fel van tüntetve az énekesek névsora s a szakirodalom jegyzéke is.

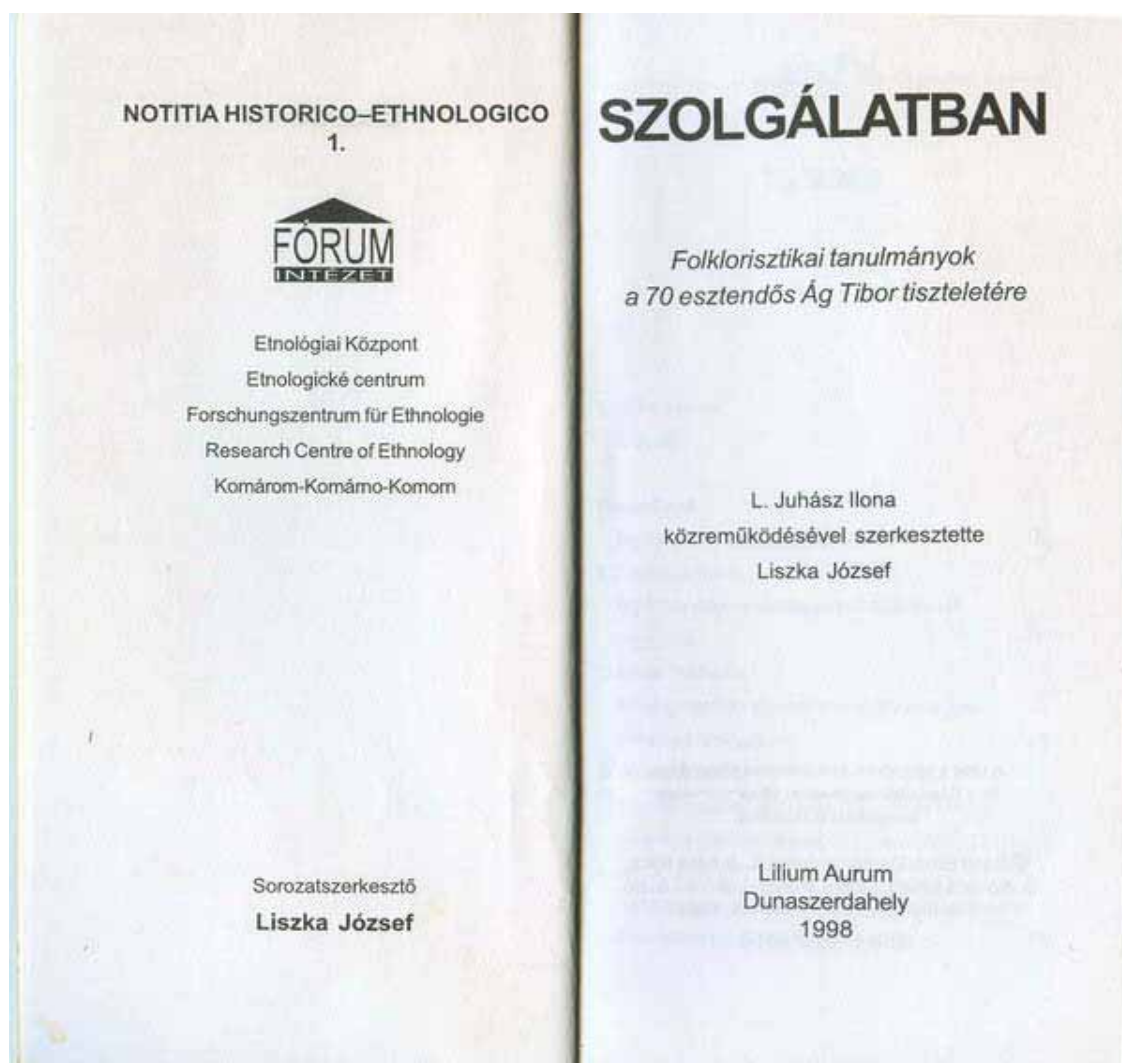
Befejezésül szólnunk kell még a magnetofonszalagra rögzített balladák szövegének szakszerű lejegyzéséről is. A munkát Sima Ferenc egyetemi tanár végezte el igazi hozzáértéssel, a nyelvjárási szövegek lejegyzési elvének megfelelően.

(Madách, Bratislava, 1979)

(Honismeret, 1981.IX. évfolyam 3. sz. 56-57. p.)

Ág Tibor

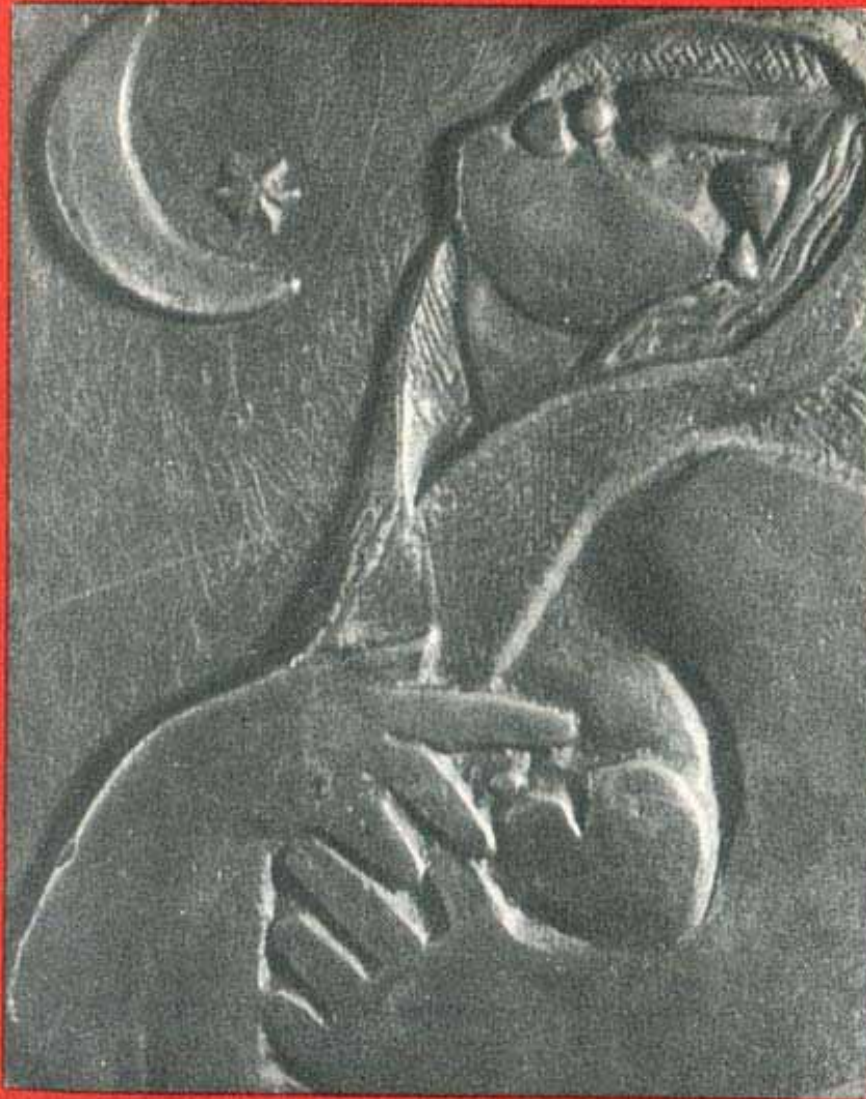
A 70 éves Ág Tibor tiszteletére kiadott tanulmánykötet

Ág Tibor
ÉDESANYÁM
RÓZSAFÁJA
Palóc népdalok

Népdalgyűjtemény II. kiadása, a borítóján a kutató Kodály Zoltánnal

VÉTESSÉK KI
SZÓLÓ
SZÍVEM

A kutató balladáskötete

Ág Tibor szóló szíve

SZÖVEG KÖVESDI KÁROLY
KÉP SOMOGYI TIBOR

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy boltossegéd, aki felnézett egy ablakra. Az ablak mögött fiatalok muzsikáltak és énekeltek. Az emeleti falak között cimbalom szólott, és hegedű. Lelkében égtek kis rőzsedalok, és vágyak, hiszen, akár a mesében, ő sem az volt, akinek látszott. A pozsonyi fiatalember kitelepített, vagyonuktól megfosztott szülők gyermeke volt, klasszikus zenét tanult, s a munkásmozgalmi dalok korában nem volt szükség Chopinre, még kevésbé magyar zenészekre. S egyszer csak leszóltak neki az ablakból, jönne közéjük. Ág Tibor sorsa innentől fogva kilépett a mese tartományából, és szinte tipikusan alakult: a klasszikusoktól eljutott Az árgyélus kismadárig. Merthogy Ág Tibornak, valamennyiünk Tibor bácsijának, ha valaki nem tudná, klasszikus zenei műveltsége volt. S lett belőle – talán szerencsénkire – a magyar népzene kutatója, a szlovákiai magyar népi kultúra alapozója és építője.

A pálya aranyhídját Bartók Béla rajzolta meg, s azon el lehetett indulni. S Ág Tibor pályája ebben a ragyogásban ívelt évtizedeken keresztül. Nyolcvanöt évet adott neki a teremtmő – írja róla pályatársa, Takács András, akivel együtt kezdték a gyűjtést a Zoboralján és Martoson, majd folytatták Gömörben és a Bodroghközben, s együtt alapították meg a szlovákiai magyar néptánc és népzene félhivatalos, majd professzionális, máig termékeny mozgalmát.

Tibor bácsi volt karvezető, tanító, táncegyüttes vezetője. Nevéhez kapcsolódik a Népes, az Ifjú Szívek, a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkarának felfutása. Ő álmodta meg, megelőzve a magyarországi táncházakat, a Tavasz szél vizet áraszt... népdalmozgalmat, az ő szakmai irányításával folyt a Bíborpiros szép rózsaszín országos népzenei vetélkedő, alakultak százszámra éneklőcsoportok és daloskörök. Nemzedékének egyik legfelkészültebb és legtudatosabb alapozója volt. Neve fogalommá vált az egész magyar nyelvterületen, és neki is köszönhető, hogy az operettesített, cigányzenésített magyar népzene és népdal visszakerült jogaiba, az őt megillető helyre, és ismét közkinccsé vált. Neki (is) köszönhetően eljutott a közönséghez és közösséghez feledésre kárhoztatott egyik legnagyobb kultúrkinccsünk, a magyar dal. Neki köszönhető, hogy a Vétessék ki szóló szívem, az Édesanyám rózsafája, a Bíborpiros szép rózsaszín vagy a középkori balladák évszázadokig lesznek hallhatók. Az általa összegyűjtött mintegy húszezer dal, több ezer szöveg, több száz cikk akár egy intézménynek is becsületére válna.

Aki megtalálta az övéit, és szolgálta őket egy termékeny életen keresztül, annak könnyű lesz az anyaföld, és hegedűre, cimbalomszóra fognak fölötte hajladozni a fák lombjai. Bár lehet, hogy egy-egy klasszikus etűd is közéjük keveredik... ■

**Ha szép idő volt, minden VASÁRNAP
timentek a temetőbe.**

KOSÁRYNÉ RÉZ LOLA: PORSZEM A NAPSUGÁRBAN

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Öregesen

Alkonyodik. Kinn ülök a falócán,
öreg fejjel, házunk előtt. Tanúm
az ég, a föld: méházatok egy nótán.
Ez nem is olyan különös falun.

Két strófája van. Az egyik eszembe
jut. Formálgatom ajkaim között,
de a másik nem akar a nyelvemre
jönni. Mérgelődöm. Csütörtököt

mond a tudományom. Hiába minden!
Kis idő múlva már fel is adom.
Átváltok. Derülni kezdek egy viccen.

Tegnap hallottam. Komaasszonyom
mesélte, s hogy számat megédesítem,
megkezdett almám tovább harapom.

Ötven évvel később

Kormos-szürke, lyukaktól ékes házak
nem mosódnak ki emlékezetemből,
se az egész méltatlan múlt. Nyeldeklőm
fel-le mozog, ha a gyilkos világnak

képei törnek elő: a sok vétlen
áldozat, letartóztatott mártírok
véres ábrázata, a kiállt kínok,
a halálrettegés órája. Érzem,

hogyan szakadt sokakról a verejték,
amikor lázas ajakkal fohászuk
kétségbeesett szavait rebegték.

Hiába. Miközben égre emelték
tekintetüket, sóhajuk, imájuk
a hóhért csak vigyorgásra készítették.

Pokoljárás

Nagy, enyves tóba zuhanok le fentről;
minden percben mélyebbre süllyedek.
Pokolra szálllok. Egyre közelebbről
látszó lángjai megnövekszenek.

Sikoltozó holt lények párbeszéde
a kibírhatatlan hőségben, Engem
is magával ragad a csüggedésbe
torkolló valóság. Itt értelmetlen

minden remény, nem segít az imádság.
A kárhozottak vad zenebonája,
s a Szörny tágra nyílt torkából felszálló

örök füst fojtja el a hitet; vádló
lelkiismeretünk önmaga zárja
be mögöttünk Gyehennánk kapuszármányát.

Részvét

A hibás élet tudja, mit beszél!
Szava fülsiketítően gyötör meg:
sokkal átlátszóbbnak tűnik minden baj
s keserűbbnek, de nem tudod, miért?

Egy-két perc csak és már mindenre késő;
a sejtés elhagyott vackára iszkol.
Míg köldöködből a táj kivirágzik,
részvéttel néz rád a szomorú tündér:

túl soká bámultad a Keljfeljancsit;
mire feleszméltél, kiüresedtél.
Most árnyék kötélhánykoskodik benned.

Nem mész tovább, mert már esteledik,
püspöklila tapétába temetnek,
és fű takarja majd el a satöbbit.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Láng

Mikor gyújtottam be a kályhám,
egy újság megállt a kezemben,
ahogy hajtottam, belenéztem,
olvasni kezdtem elmélyülten.

Aztán suhogó mozdulattal
gyorsan a gyújtós alá gyűrtem,
és vártam, mint lobban fényesen
ami most fekszik, lapul nyűtten.

Ölte a láng a távolságot,
a múltó időt elégette.
Apámat éreztem magamban.
Hisz ő csinálta így. Pont így tette.

H. TÚRI KLÁRA

IGA s IGE

Úgy esett - vajh, hány éve
hány korábbi kora annak -
kényre s kedvre hogy Mag-unknak
bosszússágán hatalmat vett
pénzén sok idegen kalmár
:nekünk esett, lepofozta
fejünk fölül a tetőt
s számlázott nekünk temetőt!?

Törvénytelen hatalmasság
még hány ülhet nyakunkba,
csördíthet ránk,
figyelmünket igába
hány ronthatja?!

Fut pánik elől a balga,
fél attól ki nem -okos,
s győz mindkettő felett, aki alattomos!-?
Vihar elől az akarat
strucc-mód ha magába búj,
előbb-utóbb gyász a vége! -
Érett lehet abban s szabad
- nagyra sosem lesz a lélek -
...ki ütött s test-börtönének
kulcsát maga-mögött hagyja
: marad attól továbbra is
sötéten a Magyar Élet!

Egész ember feje
nélkül fele se:
- dobjuk le senyvesztő igánk,
dobjuk le...!-
Volt is, lesz is a magyarnak
erkölcse:
jeles, díszes-szép i g á j a:
EGY-rovásos azon'sággal
égi nyelven mentve:
IGA /s/ IGE.

Ne vitatkozz hát magaddal
- hol halkkal sunyít a rossz,
te síró hegedűn dallamozz,
s alázattal hatódj meg attól,
ki az üres cséplett szavaktól
ölelni-tárt karodba menekül...

2013. okt. 6.

ELBERT ANITA

A fehér kastély

Mikor dallal ringat, máskor fűszál
Élén táncol, kerítést húz, keretet
Ácsol, gyenge nádra építve fel
Gondolatát, mely egyetlen érv
Hatására megsemmisül már.
Hófehér kezeivel megsimogat
A harmat, lehajtja fejét lassan
A horizontra a világ, megrezzen
A vér ereidben, ha álmaid képét
Magad elé idézed. A fehér
Kastély ábrándja felkorbácsolja
A vágyat, még egyszer látni
Összhangját, megcsodálni
Tornácán az eliramló tájat,
S lenni újra nagy varázs.
Szónokol melletted egy kis
Madár, csicsereg, mintha
Más dolga nem lenne,
Bekeretez egy véges
Képkeretbe, honnan nincs
Kibúvás. Ilyen az ember,
Skatulyáz, és maga elé bámul,
Megszerkeszti az emlékeket,
Elvesz, és hozzátold, ahogy
Lelkének az színben jobban
Tetszik. Csak azt a fehér kastélyt
Újra látnám, a beteljesült
Emlékeket, jövőbe nyúló
Ábrándokat, sorsíveket.
De azt a kastélyt tudatosan
Nem láthatom, mert bizony az
Tudattalanomban van elrejtve,
Lappang a mélyben, s sejtem,
Van még bátorságom felfejteni,
Bennem. De a tudatos élet
Megszűnik az álomban, azt
Csak hangoltság révén lehet
Feltárni, és megismerni.
Megérteni a fehér kastélyt
Úgysem lehet, csak szemlélni,
És újra megélni, képekben.
Lelkem ez a fehér kastély,
Titkos, bevehetetlen vár,
Melynek építőköveit
Én ismerhetem csupán.

DOBROSI ANDREA

Édes körforgás

Megint lepergett a homokszem,
szomjazónak nyílt égi csap,
s megtöltve a kertek köldökét,
föld ivott altató alatt.

Szemben háztető faltja vedlik,
párát vet rám a hajnali kéz,
szárad, ahogy oszlik fájdalom,
mint fogyadoz csuporból a méz.

Múltat idéz esőszag, plasztik
a kép, bennem agg díva dal
harangoz, s ahogy felhő vonul
öregen, jelenem fiatal.

A nap bíbor blúzáat ölti fel.
idő kereke pördül újra –
a szélbökdösés – villan a táj
buja arcán pajkos azúrja.

Holnapot színezett rám a kör,
intek a mának: itt hagyom,
virágos álmaim között már
elavult a bánat, csupa gyom.

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Vándorének

Nehezebb pillanataiban azt gondolja az ember; Máshol, más országban talán jobban lehet élni. Meg kellene próbálni. Sok honfitársunknak sikerül is kedvezőbb anyagi körülmények közé kerülni, gondtalanabb, sikeresebb életet élni. Van, aki menekültként került külföldre. Más tiltakozásból, vagy a megélhetési kényszer miatt távozott, netán a tudás és tapasztalatszerzés vágya készítette, s az a gondolat, hogy később hazatérve, hazája üdvét szolgálja majd képességeivel.

Sokféle az indíték. Ám mindenkiben munkál egy érzés, ott lent a mélyben, amitől legyen bár sikeres, vagy sikertelen az ember, egész életében sem tud megszabadulni. Ott motoszkál a tudatában, s nap mint nap előjön, emlékeztet a régi gyökerekre, s ettől seholsem érezheti magát teljesen otthon, mások országában. Mert van valahol egy kicsi ház, egy folyócska, egy erdő, egy tanya, ami szinte naponta jelenik meg az emlékezet filmjén akár villanásnyi időre, különös érzelmi hullámzást, nosztalgiát, enyhe nyugtalanságot okozva. Még itthon is így van ez, ha a szülőfalujától pár száz kilométerre kerül el az ember. Akkor is álmodunk a régi cimborákról, hűséges kiskutyánkról, pipás öreg nagybácsikról, mesét mondó nagymamákról, csordakútról, szélben muzsikáló jegenyékről, s minden más emlékeztetőkről.

Ezt az érzést legjobban a költők tudják kifejezni. Így tapasztalom időnként egy verseskötetbe lapozva, melynek különlegességét az adja, hogy tudomásom szerint elsőként adták ki a világ nyugati felébe emigrált magyar költők antológiájaként, még 1981-ben.

A könyvet a Szépirodalmi Könyvkiadó jelentette meg. Felelős kiadója Illés Endre igazgató volt. Felelős szerkesztője Domokos Mátyás. A kötet az Atheneum Nyomdából került forgalomba. A szép borító, a kötéstervezés és a tipográfia Ginács László munkája volt.

A szerzőkről csak pársoros, a legfontosabb tudnivalókat közlő jegyzetek készültek. Ezeket az utószóval együtt Béládi Miklós írta, aki a kötet anyagának válogatója is volt. A megjelent versek azt is híven tükrözik, hogy a költők nem felejtették el anyanyelvüket, s épp olyan szép, lírai hangon szólalnak meg, mintha sohasem kerültek volna, s élnének akár több évtizede idegen nyelvi közegben. Van tehát nyugat-európai magyar kultúra, irodalom, magyar líra is, amint azt már 1981-ben, itthon is megtapasztalhattuk.

Itt csak négy költőt tudunk bemutatni a megjelent harmincnyolc közül. Vannak köztük a klasszikus formák szerint írtak, formátlanok, formalisták, kordivatokat követő modernnek, de mind olvasásra érdemesek, megkapóan szépek, Magyarországon túl is magyarok, tanuságtevők.

Cs.Szabó László

A nyitó vers alkotója 1905-ben Budapesten született. Először Olaszországban, majd végül Angliában telepedett le. Sikeres emberként a BBC Magyar osztyályát vezette. Az életrajzi jegyzetek szerint 1981-ig tizenöt kötete jelent meg Nyugat-Európában. Az itt bemutatott versen kívül rövid prózai írásai is jelentek meg a könyvben.

Még egy búcsú

De rossz a szél! Valdarno küldi ránk.

Holnap tengerre költözöl te is:

A Képtár arra van toronyiránt

s ez itt a Dóm. Megnézzük... Vagy ne is?

Ha elveszett Somogy s a jegenyék,
ne gyűjtsél többé vesztenivalót,
Ádánd, Köröshegy, Aba, Pusztanyék
után a sorsnak újabb pótagót.

Könnyet ne könnyel, bút ne búval olts,
ne nézz te képet s ne tanulj nevet,
festőnevet, mert jobb annak, ki gyors
cserével most falut s festőt feled.

Egy volt a tét: hazád s a Napnyugat,
együtt nyeli a fölvert vízfodor.
De rossz a szél! Új holtakért ugat
s a szívünk folyton válást gyakorol.

Meddig s kikért még, mennyi kellenék?
Hol Köcsey, s hol Dante született,
palánk, külső vár, végső menedék
mind elmerül a kéményfüst megett!

Spanyol Kápolna, Képtár? Nem megyünk
oda, elég a veszteség, elég!
Eredj, köszöntöm Genovát... Fejünk
fölé terül a társas seregély.

Határ Győző

1914-ben Gyomán született. Ma már éppen úgy ismeri és a legnagyobbak között tartja számon a hazai irodalombarát közönség, mint a fentebb bemutatott Cs. Szabó Lászlót. Határ 1956-ban települt le Londonban. A könyv kiadásakor a BBC munkatársa. Verseket, színjátékokat és tanulmányokat adott ki több kötetben. A könyvben versei és prózái jelentek meg.

Szállongva tétovázva

Gara Lászlónak

a lélek néha visszajár szállongva tétovázva
amely megnyugvást nem talál s mindegyre hazájára

a lélek melyet szomjúhoz de mások elcsodálják
felisszák élik szürcsölik: olthatatlan-egy hazáját

szomjúság! olthatatlan-egy! kísértet-repülések
te éjfél táján délibáb: kutadról le ne késsek

te csali-sivatag körül melyet az álom érlel
mikor medencéd megtelül a hű nyelv csermelyével

az álomórán így beszél köldökzsínórja lüktet
az Éden béli bennlakók így hívtak édenüknek

a jelképes futás- a csel-a nyíl visszafelé sül
merülközöl megrészegülsz a nagy elégüléstül

behunyod szárnyad átszeled az óperenciákat
és tüzes nyelvvel szónokolsz éjféli délibábnak

a nyelv pernyéje szerteszáll hasad a hajnalének
szedi irháját csürhe had- így jár aki kísértet

1960

Gyarmati Erzsébet

Két sor írás szól arról 1981-ben, hogy 1919-ben Budapesten született, 1945 után a párizsi magyar nagykövetség munkatársa volt. Párizsban él.

Ady Endre utca 17

Bálint Endrének

Zuzmarás csontját feszíti az ág
ím piroslik a cseresznye arca,
nem járjuk be a hegy venyigés oldalát,
nem járjuk soha már, Anna

Az a kert és az a ház már veszve, s a táj
ez a ködös haza szívemben,
tűnt nevetésed felrebben, de már
nincs mi oda vissza vezessen.

Takarva avarral rejtőzik a kert,
nem szól ki a lámpa világa,
zajtalan jár az emlék, felejt,
és veszíti tollait szárnya.

Szigorúbb az idő, roppan a jelen,
fagyott éveken járok utánad
mint régi havon, Anna te maradj velem,
hadd lássam be néha hazámat.

Kannás Lajos

Róla az olvasható, hogy 1926-ban született Kiskunhalason. Az 1981-es adatok szerint az Egyesült Államokban él, pszichológus. Versesköteteket jelentetett meg.

Tanya

Meszesfényű fala: vályog
s nádfödeles a tető.
Hétországig meg sem állott
hegy-völgyön az elmenő.

Félutából ő bizony nem,
nem is nézett vissza ő,
hívhatta a magyar isten
s kálomista temető.

Most az évek hegygerincén,
már időtlen múltból intvén
felragyog, hol egyszer állott

az a tanya, az a régi,
mit nem lehet elfecsélni.
Meszesfényű fala: vályog.

BEMUTATJUK

A kép és az ember

Cservenák Péter munkássága

Cservenák Péter ismert egyéniség Vác város közéletében. Nem önkormányzati képviselő, nem politikus, hanem fotográfus, aki mindenütt ott van, ahol valami történik. Hozzá tartozik a városképhez. Kattintgat, dokumentál. Ebből akár képes várostörténet is lehet a jövő nemzedékei számára.

Mindez abból a sokezer felvételtől, amit már eddig készített a most 60 éves fotográfus és ezermester. Ez az utóbbi minősítés is jogos, noha azt már kevesebben tudják, hogy a korábban vasúti dolgozó, most szabadúszó, független autodidakta sok egyéb dologhoz is ért, amit lexikonokból, szakirodalomból tanult meg.

Cservenák Péter sokoldalú érdeklődésének és kísérletezgetésének eredménye, hogy az ősi Cianotipia módszerét is megismerte, ami által kék tónusú képeit készítheti. Más lapra tartozik, hogy magánúton megtanulta az órajavitást is, de nem csupán a kis karórak szerkezetét ismeri. Antik faliórak, a múlt szépségei, régi mesterek míves alkotásai függenek a szoba falán. Egyikük Péter állítása szerint a néhai rokon homoródi Anderkó Aurél magyar meteorológustól ráhagyott örökség, aki a múlt század elején elsőként tanította a meteorológia tudományát, a budapesti és varsói egyetemen.

Antik bútorok, ember nagyságú női portré, lexikonok, könyvek sokasága adja meg a környezet hangulatát, ahol beszélgetünk és az is szóba kerül, hogy Péter nemrég az antikvárius szakmát is megtanulta.

-Velem született rendellenesség a gyűjtés - vallja magáról. Szerinte mindenféle tárgyat gyűjt, ami a dunamenti településről szól. Egy ilyen üdvözlő lapért, akár az ország túlsó szélére is elutazik.

Kései gyermekként, idős emberek között nőtt fel és csak azt sajnálja, hogy keveset kérdezett tőlük. Máskülönben most többet tudna a régmúlt közéletéről. Biztat, hogy nyugodtan forduljak hozzá, ha munkám közben bizonyító forrásra volna szükségem.

A fotózáshoz visszatérve arról beszélt Cservenák Péter, hogy hétéves korában kapta meg az első Pajtás márkájú fényképezőgépét. Szakkörökben és magánúton képezte magát. A mai, fejlett digitális technika mellett a régi Camera obskura technikát is alkalmazzák Fekete István kollégájával együtt, akivel közösen készítették el a megfelelő készüléket. Az írott és képi művészet találkozásaként, eredeti ötlet alapján, Váci képek, váci versek címmel társalkotóként könyvet adtak ki Péter Péter helybeli költővel.

Cservenák Péter képeit, váci képeslap gyűjteményét gyakran láthatta a város, ezen kívül a szlovákiai Ipolyság, a németországi Donaueschingen és Budapest, Pásztó, Kismaros, Nagymaros közönsége. Szívesen fotózik helyi lapoknak, ha megkérik rá.

-Rendszerezni kellene már, ami itt a lakásban van -sóhajtja- de soha nincs rá elég idő. Csak a képfelvételekből mondhat magának filmen tízezret, a digitális technikával közel 30 ezret.

Lokálpatriótaság az idítéka-derül ki a beszélgetésből. Közelebbről megismerve őt, szívesen nevezném polihisztornak, váci dokumentaristának, de semmilyen jelző sem lenne pontos és kielégítő. Újabban szervező egyéniségnek is mondhatnám, mert mint újságolja, az év elején a Madách Imre Művelődési Központban, **Forte Fotóklub Vác** címen 130 tagú szakkört segített megalakulni.

Cservenák Péter nem igényli, hogy művésznek nevezzék, de nem tekinti magát amatőrnek sem. Igaz is, az embert alkotásai minősítik. Erről tehát szót se többet. Beszéljenek a képek. Minősítsenek a szemlélői.

Kovács T. István

Cservenák Péter prótréját az internetről töltöttem le. A Szerk.

Váci alkony

Naszály

Vác, Székesegyház-Nagytemplom

Vác, Március 15. tér

Vác, Buki-sziget

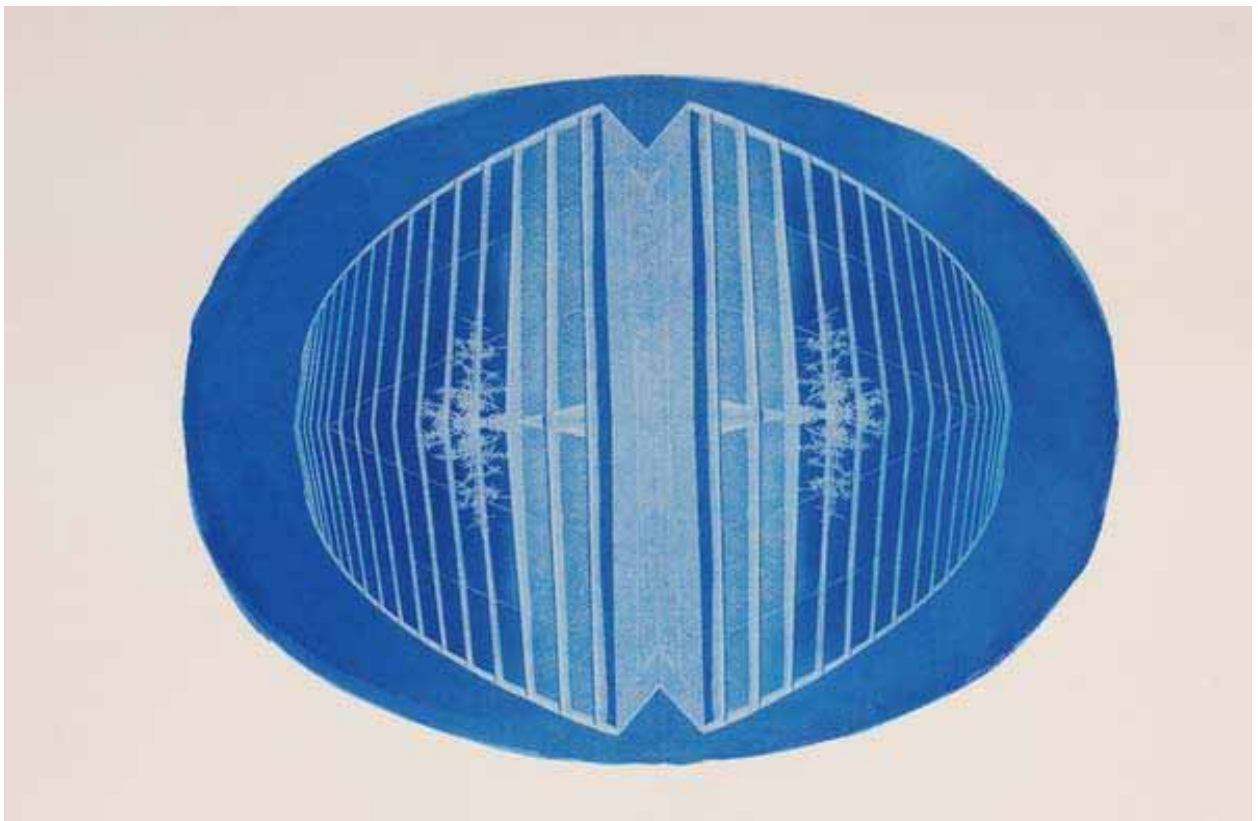
Váci látkép

Puttó a piarista rendház kapuzatán

Ötóriai tea - cianotipia

A váci művelődési ház - cianotipia

VÉGH TAMÁS

versei

Új október

„Mert növeli, ki elfödi a bajt.”
/Illyés Gyula/

Mit hazudtok még el
A tegnapiokról, a mának?
Milyen jól elárultok
Múltat és jövőndőt,
Hataloméhes
Tegnap kufárok!
Milyen jó,
Hogy az ünnep ürügyén
Ennyien mennek elétek
Szó-moslékotok enni,
Akol körben,
Lerágott csontokkal
Eltelve, boldogan.

Mégsem engedem,
Mert nem tehetem,
Hogy elvegyék tőlem
Forradalmunk
Tiszta pátoszát!
A haza – én magam,
A haza - te magad,
A haza – mi magunk.
Bár ellenünk ítélt
Minden látszatunk,
Együtt,
Nem vagyunk magunk.

Akkor, az elején,
Októberben,
Gyönyörű menetben,
Százszáz arcon
Napok tündököltek.
Utána Ötvenhat,
Azon kevesek
Ügye maradt,
Kik haltak utána,
Barikádok alatt.
S *azután* lett csak
Üzenet mindenkinek,

Akik, *azóta* mernek
Felemelt fejjel menni,
Keskeny ösvényeken.

Jelenleg,
Az emléktelenek
Sima keselyűi
Repdesnek feletted.
Ne engedd,
Ne törd el te sem,
Sohasem, hogy
E túlpörgetett,
Békés, elhithető,
Hazug évtizedek,
Elgáncsolják
Érzékenységedet,
Hitet őrző
Emlékezetedet!

Mert miénk
Lehet ismét a hit,
Remény, a jövőndő,
S nem szenvedsz
Te sem
Szeretetlen, mert
A haza – én magam,
A haza – te magad,
A haza – mi magunk.
Bár ellenünk ítélt
Minden látszatunk,
Együtt,
Nem vagyunk magunk.

2012-10-24.

Az ötvenhatodik év

Először: a Himnusz.

Másodszor: az emlékbeszéd.

Harmadszor: az ünnepi műsor:

Az Egmont-nyitány, s géppuskaropogás
Patetikus egyvelegétől átszellemült
Diákcsapat méltóság teljeseen, ünneplő
Fehérben a színpadon, elsuttogja, hadarja
A „Mennyből az angyalt”, az „Egy mondat”-ot.
Október aranya arcunkon körberagyog.
Végül újra Egmont-nyitány,
Géppuskaropogás, harangszó,
Tapsorkán a nézőtéren, majd
Koszorúzni szólít a hangosbemondó:

A hivatalos képzelet virágágyássá
Nemesített megemlékezés- sorozatának
Részeként, először a veterán úttörők
És cserkészek helyezik el az emlékezés
Koszorúit a Halomra Lőtt Utcakölykök
Emlékműve előtt. Ezután az egykori
Nőtanács ősz matrónái hullajtanak
Vérpiros szegfűszálakat a talapzatra.
A sorban ezután az éppen regnáló
Párt-eminensek jelesei következnek,
Majd az ellenzékben rekedtek,
S a helyi intézmények, iskolák óvodák,
A művelődési ház, könyvtár, nyugdíjasok,
Segélyegyletek, tűzoltóság koszorúi után,
Bárki, -aki még szeretne-, tisztelet jeleket
Tehet le, s leéghet csonkig ezer gyertyaszál.

Utoljára: a Szózat hangja száll,
Az ebédelni indulók után.

2012-10-22.

BÖRZSÖNYI ERIKA

versei

Múltidéző

Tegnap este, de már inkább éjjel
mikor játszottunk a földrajzi nevekkal,
megérintett valami, visszazuhantam
megint az időben: szembejött velem
egykori gyermek-énem, önmagam,
1966 nyara, a varázslatos város: Nyitra.
Ahova a véletlen engem, cseregyereket
lepottyantott, az úttörőtáborba.
Először kellett csináltatni nekem
útlevelet, Lendvai tanár úr készített
rólam képet. Valahol megvan még a
nagy fekete, régi képekkel
teli cipősdobozban az a kissé riadt
kislány, aki valaha voltam: ufo-arcocska.
A múltból áradt felém a rég elfeledett
emlékek sora, beleszédültem én abba a múltba.
Szembejött velem a kislány, kivel aztán
évekig leveleztem: ékes magyar nyelven, hiszen
ő jól tudott magyarul, bár a neve érthetetlenül
nyelvtörő-fura volt nekem: Margareta Eckerova.
És volt persze egy fiú is, vörös hajú, szeplős,
tenyérrizzadós kis mulya: ő nem beszélt magyarul,
én meg szlovákul egy szót se, így aztán
oroszul leveleztünk egy ideig, küldtük egymásnak
a suta levélkéket, pont addig, míg a hirtelen
jött gyermekszerelmek élnek.
Ő is ott suhan most tova,
érthetetlen számomra, honnan úszik be tudatomba
a neve: Peter Raucinas...
elmosott mindent, a leveleket, képeket az élet,
elmaradt számból az uzsonnára kapott, ismeretlen
ízű sajt és paradicsom, a fura énekek dallamainak íve.
Míg egy este, a sodró játék közepette,
hol röpködtek a városnevek, bennem valami
felszakadt, és áradni kezdtek az emlékek.
A múlt, a múlt, amiből senki soha nem tanult
körülvész engem, hisz úgyszincs jelenem.

2013. április 4.

Szamszára

Ezek más körök,
csak a forgás örök
a párhuzamosok meg
csak nem érnek össze,
ott a végtelenbe' ...
Önmagába tér vissza
valamennyi görbe,
rohan az életünk
változó síneken
újra: körbe-körbe.
Meghal és születik az
érzés: mindig új és
világot rengető
végtelen ölelés.

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

PONGRÁCZ ÁGNES

Napló Szeretteimnek

add nekem Uram
a fekete sóhaját a Földnek
hogy gyöngyszemekké olvasszam benne
a cseppekben keringő bánatot

ma elmaradt a Mária-búcsú
mert a Szűzanya könnyeket adott az égnek
és felázott a forráshoz vezető keskeny út
hallottad
olyan furcsán harangoztak délben
nem volt ez haragos
és nem volt szomorú
csak a lelkemet égette a kongás
- valami fontos nincs közöttünk mégsem
no nem baj majd délután a templomban
Váralján imádkozunk
- ott gyorsabban száll fel az ének

már alszik a nyár
de még zöldek a lombok
s ha felbukkan itt-ott
egy-egy vörös levélke
nem tudni róla
hogy búcsúzni készül
vagy vágyik a fényre

mostanában egyre gyakrabban érzem
hogy a gondolatok elhalkulnak bennem
nagy zajjal törnek elő a szavak
a fejemben
de aztán ugyanolyan hirtelen
ahogyan jöttek
a semmibe szaladnak
így aztán
rím-rongyok röpködnek körülöttem
reggelente
és én magamra venném őket
hidd el
de attól félek
hogyha meglátják a szakadt ruhámat
akkor kikacagnak

rakj Uram
még több mézesmadzagot
kenyérre és vérré

már úgylis eltévedtünk
végleg
a gyónásunk csak propoliszos morgás
mert lidérces
ha a szeretet nincs a tettekben mérve
és a kihűlt fekhelyekre ér el az áldás

szerdánként szörnyek születnek
ajtónyikorgásokból bújnak elő
és meztelenre korbácsolják a népet
nincs túl sok dolguk
mert egyre kevesebb földlakó
öltözteti ünneplőbe a lelkét
és ha jól megnézed
akkor te is láthatod
hogy akik a Holdra mennek
már azok sem csodát
hanem wifit keresnek

tegnap előtt még esett
aztán tegnap délben aranyló paraszak
szökkentek a légbe
és ma reggel is ezerszínű ragyogással
ébredt fel a Nap
- az idő mindig változik
az emberek
kegyetlensége
és
az emberek
nagylelkűsége
évezredekén át
ugyanaz
- változatlanul
ugyanaz

amikor a nővéremtől egyszer megkérdeztem
hogy milyenek a verseim
azt mondta
olyanok mint egy rossz álom
- a rossz álmokat nem szeretjük
pedig mindennek megvan a maga haszna
a nagyon rossz álmoknak például az
hogy nagyon jó felébredni belőlük

a szívemből szólt
egy ócska dallam

s maradtam fényben
én az angyal

tényleg szörnyű lehet
hogyan csak ilyen közhelyeket
tudok adni neked
de
gondold végig
velem tartottál-e
egészen idáig

sziklákon élek
a föld marasztal
... Üdvözlégy Mária
telj malasztal
a szívedhez szól
egy ócska dallam
s ím előtted állok
én az angyal

Erdőtűz a Százholdas Pagonyban - és valahol máshol is -

gyök - gyökér - kér - ér - érzet - gyökérszet
véges körvonalú végtelen hullámokkal bárhová elérek
toba dobott kőszindrómán rezzen a lélek
erek - kerek - gyökerek
totális felépülés egy magból
vagy kromoszóma-defekt
de élet
köbgyök - gyökvonás - inverz függvények
Micimackó jelenti Malackának
hogyan az olvasás-órának vége
Nyuszi hazament
Füles zaciba vágta a farkát
és Bagolyból - sajnos - gyökér lett
tanulság
semmit sem szabad túl komolyan venni
mert akkor a saját fontosságunk eléget
mondom elég!
-et

táncoló

farkasok dalával ébred az erdő
farkasok dalától alszom el én
zengjen az ég ha az üstökös eljő
s táncoljunk ketten a lét peremén

arcodon rózsák a kezekben sorsom
viharban füttyülő fenyőrigó
amíg az életem ingedben hordod
muzsikál halkán az angyal-trió

egyszeri vágyak a szőnyegre hulltak
felszedted s szívedre tetted nekem
egyszeri vágyak az égbe jutottak
így voltál s lettél Te a végzetem

egy farkas dalával ébred az erdő
egy farkas dalától alszom el én
nem zeng az ég ha az üstökös eljő
s táncolunk majd ha az év véget ér

BESZÁMOLÓK

Pálfalvi Nándor író-költő ajándéka Nagyoroszinak

A Keszthelyen élő és alkotó **Pálfalvi Nándor** író-költő, *Nagyoroszi díszpolgára* igen szép ajándékkal lepte meg szülőfaluját, Nagyoroszit. 1057 darab könyvét (regényeket, verseskönyveket, meséskönyveket) adta ajándékba minden feltétel nélkül, pusztán azért mert szereti szülőfaluját, és annak lakóit!

A történet úgy indult, hogy az író felhívta Sátori Sándornét Nagyorosziban, és vázolta előtte az ajánlatát. A helyi nyugdíjas klub vezetője aztán megszervezte a Keszthelyre utazást, hogy a tekintélyes mennyiségű könyv valahogyan Nagyorosziba kerülhessen. A polgármester, Gönczöl József felajánlása volt ehhez az úthoz az üzemanyagköltség, Krasznai (Karaffa) Gyula adta hozzá a kocsiját, és vezette le a hosszú utat Sátori Sándorné és Hornyák Endre társaságában.

Reggel hét órakor indult a csapat, s igen hosszú és kalandos út (útjavításokkal tarkított sebességcsökkentések, GPS-által nem ismert keszthelyi utcákon való tekergések) után megérkezett Pálfalvi Nándor lakásához, ahol feleségével együtt szívesen, és ebéddel fogadta a vendégeket. A rövid beszélgetés után autóba kerültek a könyvek, hogy megkezdhessék útjukat a szülőfaluba. Ugyanolyan hosszú út után meg is érkeztek, majd másnap a helyi HEMO-ba kerültek. A falu lakóinak megajándékozására sok helyi nyugdíjas segítségével megszerveződött egy igen szép program, ami szeptember 11-én rendben le is zajlott. Hivatalosak voltak erre a programra a falu vezetői, a díszpolgárai (akik közül három meg is jelent), az egykori Oroszi Híradó főszerkesztője (aki a Nógrádi Hírlapnak számolt be az eseményről), és minden, az irodalmat és Pálfalvi Nándort szerető helyi polgár. Szép számmal meg is jelentek az eseményen, ahol az írótól verseket, regényrészleteket olvastak fel, elhangzottak szép népdalok, méltatások, és mindenki kapott egy darabot az író könyveiből, de kapott ajándékba az Önkormányzat, a helyi iskola, a könyvtár, a nyugdíjas klubok, és a díszpolgárok is. Több mint 500 könyv került új gazdához már ezen az egyetlen eseményen is, ám a maradék is gazdára talál majd az ebben az évben megrendezendő oroszi eseményeken!

Képeinkkel az utat, és az ünnepséget mutatjuk be, Pálfalvi Nándor a nagyorosziakhoz intézett levelével együtt.

LEVÉL FÖLDIJEIMNEK

Szeretett Földijeim, Szülőföldem lakói, pajtások, osztálytársak, barátok, szívem
melengetett társai!

Régi vágyamat szeretném most – legalább részben – beteljesíteni azzal, hogy megjelent könyveimet eljuttatom Hozzátok. Boldoggá tenne, ha tudhatnám, hogy Szülőföldem otthonaiban kézbe veszik, olvassák azokat a betűket, amelyeket mindenkor gyermekkorom, múltam, az otthoni táj és emberi ösztönöztek, az általuk szerzett élmények és emlékek formáltak történetekké.

Éngem a Szülőföldem tett íróvá. Amikor tizenhat éves koromban elszólított onnan a sorsom, csak a testemet hoztam el. Lelkemben tovább élt mind az az élmény és ragaszkodás Földijeimhez, amely ilyené nevelt.

Nagyoroszi az én múltam, életem szeretett világa, ahol őseim, szüleim sírja van. Nem is kellett törekednem rá, hogy írásaimban ez a világ éljen tovább és megőrizze a jövőnek.

Így, ebben az idős korban, amely már meghaladta a nyolcvankettedik évet, örömmel látom, hogy még mindig vannak hasonló korú társaim, akik emlékeznek rám. Igazi örömöm lenne az is, ha a fiatalok, gyerekek, unokák, dédunokák is úgy emlegetnének, hogy Nándi bácsi, a közülünk való. Büszke vagyok a falumra, a megyénkre, arra a nehézségekkel küzdő gyönyörű tájra, amelynek lakói mindig erősek, harcosak és a jó ügyért küzdők voltak. Magam előtt látom a könyveimet az otthonaitokban és boldog vagyok.

Szeretettel ölellek Benneteket.

2013. Szeptember 5.

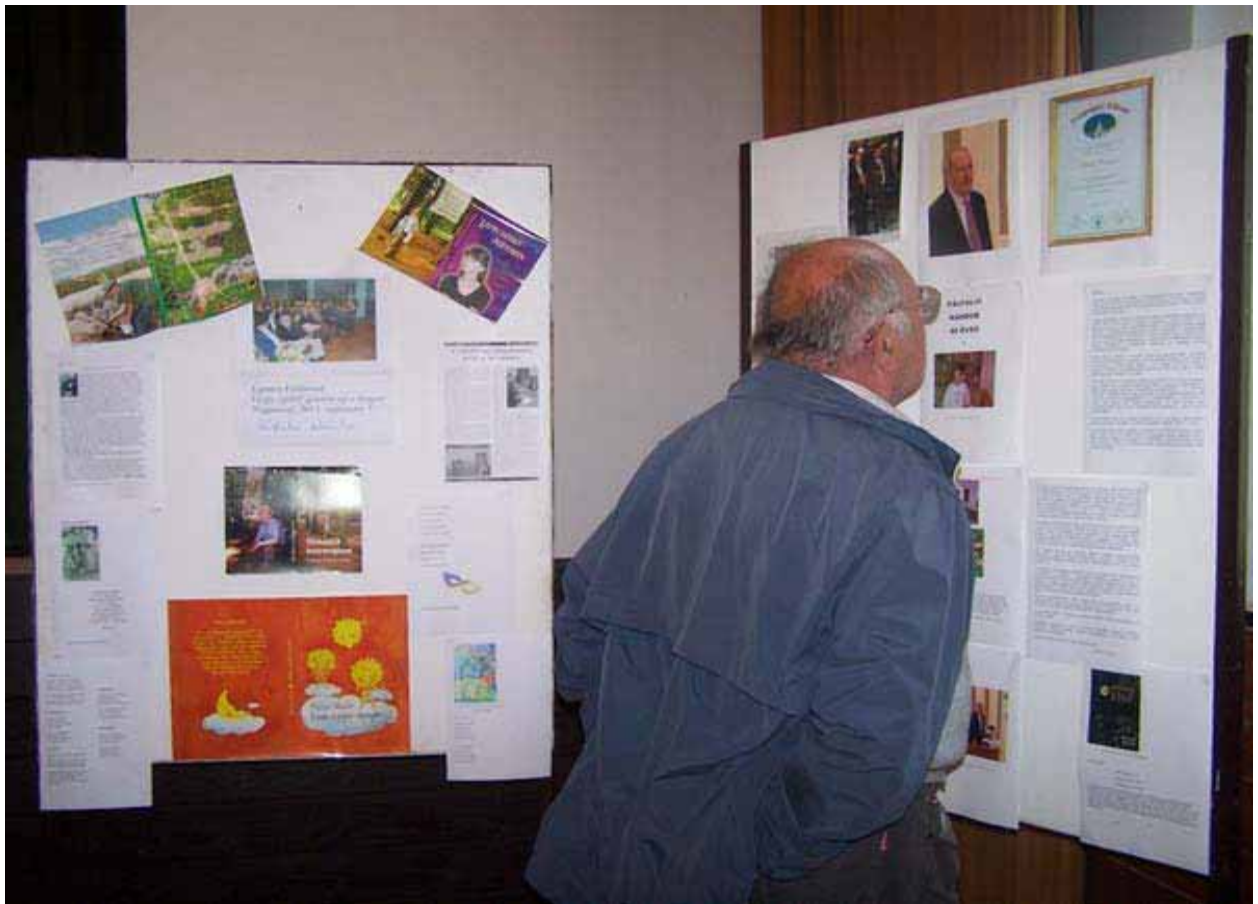
Pálfalvi Nándor

Rakodunk

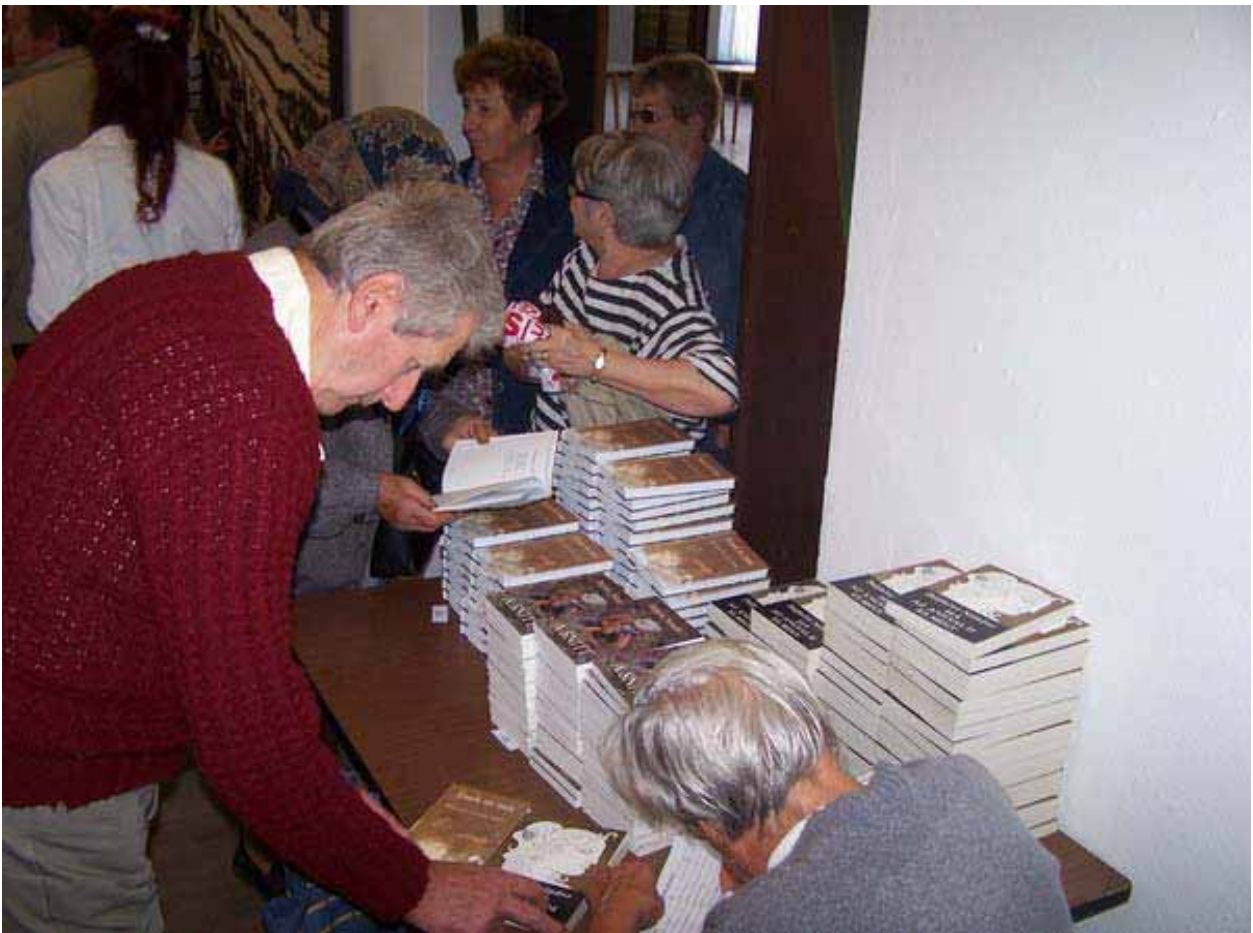
A szállítmány

Rögtönzött kiállítás

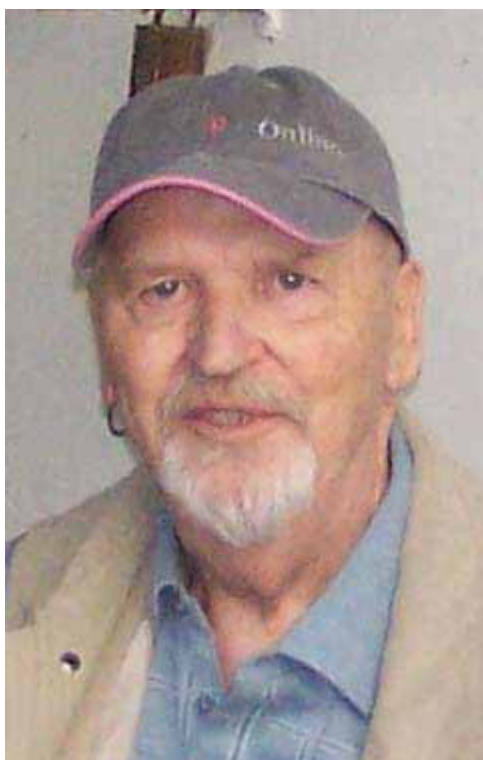
Van miből válogatni

Mindenki kapott egyet

A hálás közönség

Pálfalvi Nándor író-

Teszári Károly író is a közönség soariban

Sándorfalvi Sándor kiállítása a penci múzeumban

A penci Jakus Lajos Múzeumi Kiállítóhely előterében mindig egy-egy ideiglenes kiállítás látható. Szeptember közepétől e sorban egy jeles személyiség – a penci születésű Sándorfalvi Sándor – festményei tekinthetők meg. Miután a múzeum állandó kiállítása is büszkélkedhet Sándorfalvi festményekkel – a szülőfaluhoz kötődő alkotásait adományozta a festő a múzeumnak – úgy is tekinthetjük, hogy a most megnyílt kiállítással együtt szinte egy teljes keresztmetszet megismerhető művészetéből. A kiállítás Sajtos József író, a Magyar Kultúra Lovagja nyitotta meg.

Sándorfalvi Sándor 1914-ben született Pencen. Tízéves lehetett, amikor a penci körzeti orvosnál látta Munkácsy Mihály: Vőfélyek című képének reprodukcióját. Képelete innen kezdve a festészet körül járt. Tizennégy évesen elveszítette édesanyját, és a legkisebb fiú – mint a mesékben – elindult szerencsét próbálni. Korán megismerkedett a munkával, a mindennapi kenyérért való küzdelemmel. Közben kitanulta a műbútorasztalos szakmát. 1941-ben megnősült, Újpesten helyezkedett el. Budapesten Krivátsy Szűcs György festő szabadiskolájának növendéke lett, de tanulmányait anyagi gondok miatt meg kellett szakítania. A II. világháború viszontagságai Fejér megyébe, a Sárvíz menti Soponyára sodorták. 1953 óta élt Székesfehérváron. Nyugdíjazásáig a városi közigazgatás tisztségviselője volt, eközben, évtizedeken át kitaró önképzéssel, szabadiskolák tagjaként sajátította el a festészet tanulható részét, a többit a tehetsége adta hozzá. Így vált idővel a tanítványból mestereivel Áron Nagy Lajossal, Pallay Józseffel, Ballagó Imrével, M. Tóth Istvánnal együtt kiállító művésszé. Számos egyéni kiállításon mutatta be alkotásait, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Székesfehérvári Művészek Társaságának is tagja volt. 2010. január 13-án hunyt el.

Kilencven éves korában így emlékezett vissza a kezdetekre: *„Lehettem talán nyolc éves, amikor szülőfalumban, Pencen élt egy tanító, aki a nyári szünetben mindig festegetett. Gyakran arra ténferegtem, s elnéztem, ahogy dolgozik. El is határoztam, hogy én is olyat fogok alkotni, mint ő. No, ez az akarat a mai napig tart... Érdekelnek a szeretettel foglalkozó témák, a természet: a vizes tájak, az erdők, a Balaton, a Duna.”*

Alkotásairól szólva így fogalmazott egy alkalommal munkásságának méltatója: *„Tudatosan játszik rá arra a közismert tényre, hogy a látásunk elsősorban a foltokból tér át a formákba, és ezeket a foltokat megfestve bizonyos színharmóniák megtartása mellett még kifejezőbb is lehet egy alkotás, mint a tényleges képi formahűség esetén. Például tájképei, amelyek vízpartot ábrázolnak, ami lehetne a Balaton partján, vagy bárhol a világon, mert a képeknek nem balatoni, hanem hamisíthatatlan Sándorfalvi-hangulata van.”*

Élete során számos elismerést érdemelt ki. Ezek közül a legjelentősebbek:

1971: Alba Regia-émlékérem;

1975: Győr város emlékérme;

1988: Szent István emlékkiállítás, Városi Képtár - Deák Gyűjtemény, Székesfehérvár II. díj.

2002: Pro Civitate díj, Székesfehérvár

Sándorfalvi Sándor kiállítása november 15-ig látható a penci múzeumban.

Végh József mkl.

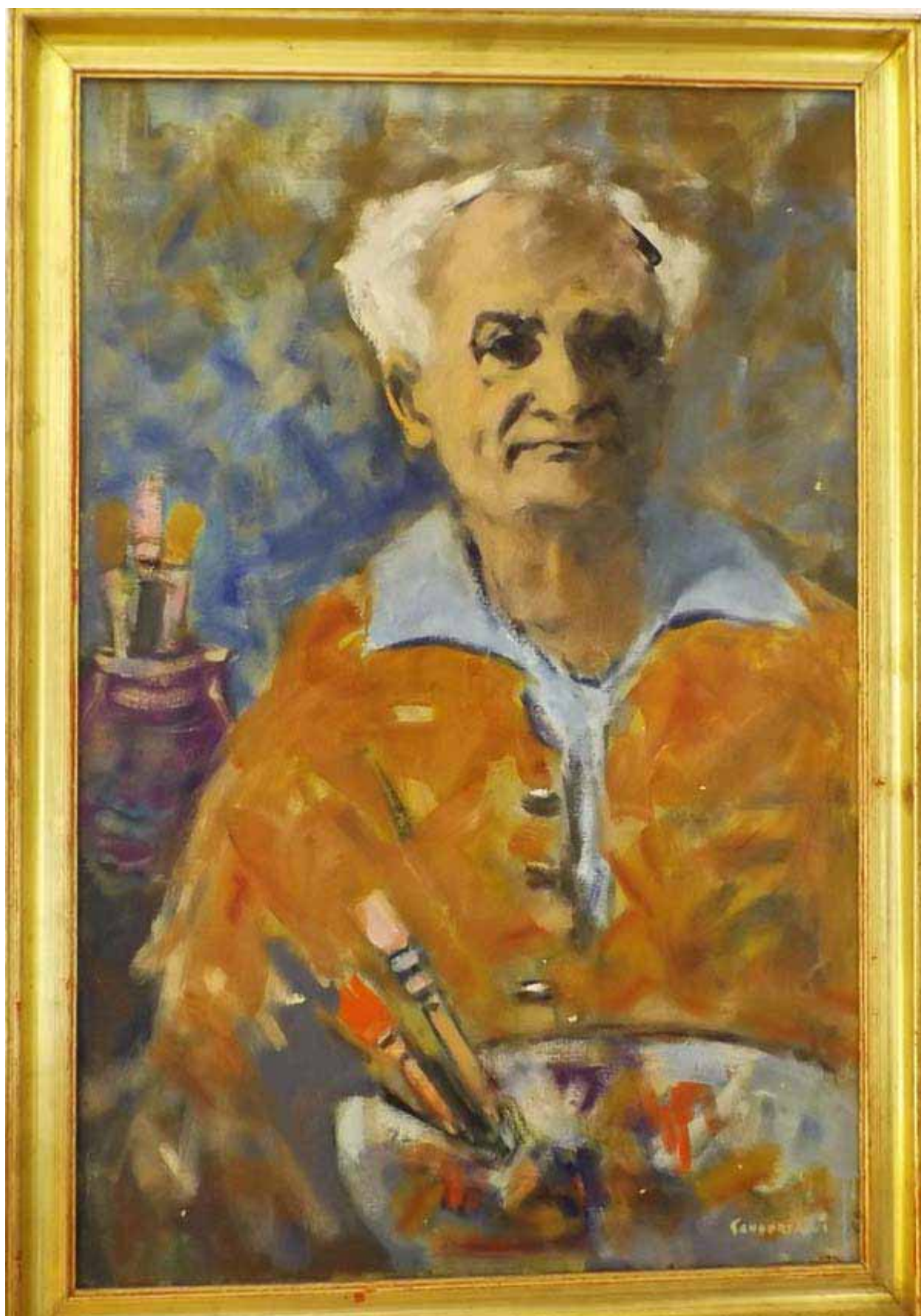

A kiállítás megnyitóján

Sándorfalvi Sándor: Kucsmás férfi

Sándorfalvi Sándor: Önarckép

A Dunakanyarban

A Velemcei tónál

A penci katolikus templom

Menyecskehegy

Tápláló szeretet

2013-as átadó-ünnepség

Nógrádban, 2013. szeptember 26-án délelőtt egy csodálatos ünnepségre került sor. A Nógrádi **Napraforgó Egyesület** által elindított kezdeményezés arról szól, hogy a helyiek kertjük fölösleges gyümölcsseit, terméseit feldolgozva és befőzve, rászoruló nagycsaládosokon segítsenek, éljenek azok bárhol az országban. Az idén két budapesti kerület nagycsaládjai részesültek az adományban, a *Nagycsaládosok Országos Egyesülete* XVI. és XVII. kerületi egyesületei. Idén öt környékbeli település nyugdíjas klubja csatlakozott a kezdeményezéshez. Az adományozást Nyilas Kálmánné, az egyesület vezetője irányította. Alább **Nyilas Kálmánné Irénke** bevezető, üdvözlő szavait idézem, ugyanis szerintem az egyesületről, illetve erről az általuk elindított programról mindenkinek tudnia kell!

Rajki Miklós *Biztató* című versével kezdődött az átadóünnepség, a megyének nevet adó *Nógrád* település művelődési házában. A verset elmondta *Kareszki Ferencné* a *Napraforgó Egyesület* tagja: *Biztatlak: Örülj! Örülj a világnak, Örülj a kinyíló virágnak, Örülj a rikkantó madárnak! A zöldlombos erdőnek, a viruló mezőnek. Örülj a hasadó hajnalnak, Éjben az égen ragyogó csillagnak! A szép napra ébredő reggelnek, A neked köszönő embernek, S minden ártatlan gyermeknek. Örülj a feléd küldött mosolynak, A hozzád szóló szavaknak! Örülj, ha egy ajtót neked kitárnak, Ha valahol éppen tereád várnak! Örülj, ha megfogják a kezedet, Tanítsd meg örülni gyermeked! Örülj és te is tárd ki szívedet! Az öröm széppé teszi lelkedet és vidámmá kedvedet. Örülj az őszenek, a tavasznak, A fakadó rügyeknek, a lehulló lomboknak! Nyáron a rekkenő melegnek, Télen a hóval borított hegyeknek. Örülj, ha jön egy zivatar, Ha örülsz, akkor nem zavar. Örülj a megkonduló harangnak, A felröppenő sok - sok galambnak! A felhangzó zenének! Örülj minden csendes estének! Örülj a farkát csóváló kutyának, Örülj az egész világnak! Hiszen annyi jó és szép van, aminek örülhetsz, Örülj, ha valakivel törődhetsz! Lásd meg mások örömét, örülj, ha bárkit öröm ér! Örömet adj minden kicsi örömért! Az öröm az egy jó dolog, akik örülni tudnak, azok boldogok. Te is az lehetsz, ha akarod.* –szól a vers, s talán egyszerű sorait naivnak gondolhatnánk, ám mondanivalója bizony a legfontosabb dolgokról szól.

Nyilas Kálmánné Irénke azt a gondolatot emelte ki a versből, hogy annyi jó és szép van, aminek örülhetsz, *örülj, ha valakivel törődhetsz!* És erre az asztalon az egyesület tagjaitól a bizonyítékokat láthattuk. Köszöntötte a jelenlévőket, akik között megjelent a NOE főtitkárszonya *Kardosné Gyurkó Katalin*, a NOE Tápláló szeretet koordinálásáért felelős elnökségi tagja *Csiki Zoltánné*, a megajándékozott nagycsaládosok képviselői közül pedig: a Budapest XVI. Kerületi nagycsaládosok képviselőjében *Berecz Ilona*, a Budapest XVII. Kerületi nagycsaládosok képviselőjében pedig *Vild Orsolya*. A Nyugat-Nógrád Megyei Nyugdíjas Klubok koordinátora *Bornemisza Sándorné Erikát* és Nógrád község polgármesterasszonyát, *Szórád Gyulánét* köszöntötte külön.

De a civil szervezetek vezetői és tagjai is megjelentek az eseményen. Hat település, hat közösségének 132 tagja dolgozott s vett részt a hatalmas munkában, a csodát ők alkották. *Horpácsról* az Aranyalma Nyugdíjasklub, *Rétságról* a Hunyady János Nyugállományúak klubja, *Kétybodonból* a Szivárvány Nyugdíjasklub, *Drégelypalánkról* a Szondi Nyugdíjasklub, a *Tolmácsi* Nyugdíjasklub, és a *Nógrádi Napraforgó Egyesület* voltak a civil szervezetek, akiknek tagjai összehozták a rengeteg adományt.

A Nógrádi Napraforgó Egyesület 2003 februárjában alakult meg először mint nyugdíjas klub, aztán a nagyobb lehetőségek miatt alakult át egyesületté. Az elmúlt tíz évben számtalan egyesületi programjuk volt, előadásokkal, kirándulásokkal, bálokkal, kiállításokkal, irodalmi pályázatokkal tarkítva. Az egyesület sokat tett és dolgozott az új nógrádi faluházért is. A honlapjukról tájékozódhatnak az érdeklődők bővebben, a www.napraforgo.nogradfalu.hu oldalon. Három éve működik foltvarrókör az egyesületen belül, az egyesülethez szükséges pénzt tagdíjából, pályázatokból biztosítják. Saját munkájuk eredményeként is

gyarapodnak, tartanak ruhavásárokat is, ezek bevételeit forgatják vissza az egyesületi élethez. Egyre többen ajánlják fel a civil szervezeteknek adható személyi jövedelemadó 1 %-át is. Ebben az évben majdnem 75 ezer forint gyűlt így össze a számlájukon. Az egyesületnek 21 tagja van.

A *Tápláló szeretet* program indulásáról elmondta: A családi gazdaságoknak egyre jobban kell működniük a társadalomban. Mindnyájan a családban élünk, tehát ha a család jól működik, akkor a társadalom is jól kell működjön. A gazdasági válság a városi lakosságot és különösen a nagycsaládosokat erősebben érinti, senki sem gondolta, hogy ennyire hosszan elhúzódó lesz. Ezért gondolták, hogy valahogyan segíteni kellene azokon a családokon, ahol egy szál petrezselymet is a piacról kell venni. A falusi ember nagyon sokat dolgozik, de e téren a lehetőségei kicsit jobbak, mint a városiaknak. Ez motiválta őket, és a saját lehetőségeiken belül megpróbálták segíteni a nagycsaládosokon. Fontos motívum volt az is, hogy a vidéken megtermelt kincs ne menjen veszendőbe, hanem kerüljön a családok asztalára. Vidéken egyre kevesebb portán tartanak állatokat, amikkel a fölösleget feletették, húst termelve ezzel önmaguknak. Ez egy okos, jó körforgás volt, de mára azt tapasztalják, hogy a terményfölség ott marad a földeken, ugyanakkor a kis mennyiségű termények, termékek begyűjtésével senki sem foglalkozik, mert gazdaságtalan. Jó termés esetén az ember gondoskodik a családjáról, de így is sok minden megy veszendőbe. Ez adta az ötletet, hogy a fölösleget feldolgozva eljuttassák az arra rászorulóknak. 2009-ben elindították a Tápláló szeretet programot. Amikor elkészült az első adományuk, Irénke felvette a telefont, és *Székely Hajnalkát* (NOE) megkérdezte, mikor lenne alkalmas az adományokat átadni. Innen indult az egyesület kapcsolata a NOE-val, rácsodálkozva arra, hogy a nagycsaládosok milyen szoros összefogást alakítottak már ki egymással. Remélve, hogy az adományuk jó helyre kerül, a szétosztását rábízta a NOE vezetésére. Ennek a gondolatnak a helyessége bebizonyosodott, mára egy szoros, korrekt kapcsolat alakult ki a NOE és az egyesület között. Olyan emberek is segítenek mostanában, akik kisnyugdíjasok, de mégis örömmel adják azt, amit adni tudnak. A gyümölcs, a zöldség megterem, a munkájukat soha nem számolják, az eltevéshez szükséges cukrot, és egyebeket pedig a háztartási pénzből kiszorítják. A Tápláló szeretet programon belül az egyesület egy mázsa cukorhoz jutott a NOE révén. Ezt a civil szervezetek között úgy osztották szét, amilyen mértékben azok részt vettek a munkában.

A programban résztvevő egyesületek, klubok képviselői is bemutatkoztak néhány mondattal a NOE jelenlévő vezetői előtt: *Hangyászi Jenőné* a Rétsági Hunyadi János Nyugállományúak nevében, *Fóder Pálné Ilike* a Kétybodonnyi Szivárvány klub nevében, *Sándor Vilmosné* a Horpácsi Aranyalma Nyugdíjas klub nevében, *Ragács Imréné Marika* a Drégelypalánki Szondi Nyugdíjas klub nevében, *Dávid Imréné* a Tolmácsi Nyugdíjas klub nevében mondott néhány mondatot klubjukról, önmagukról.

Nyilas Kálmánné Irénke az összesítéssel folytatta: idén összegyűlt

- 1082 üveg lekvár, befőtt, savanyúság, lecsó, paradicsomlé, szörp, sóska, sózott zöldség, stb;
- 136 csomag tea és fűszer;
- 10 kg hagyma;
- 20 kg burgonya;
- 20 kg alma és körte;
- 13 kg liszt és cukor;
- 17 csomag száraztészta és
- kisebb mennyiségben dió, bab, aszalt gyümölcs, sütőtök, édesség, étolaj és tartós élelmiszerek.

A NOE főtitkáresszonya *Kardosné Gyurkó Katalin* felolvasta *Asztalosné Zupcsán Erika* helyettes államtitkáresszony elismerő levelét, amit az egyesülethez, és Irénkéhez intézett. Ahogy írta, „ma Nógrádban dobog a tápláló szeretet szíve”. Megköszönve a végzett munkát, az adományokat, az államtitkáresszony által küldött könyveket adta át a résztvevőknek, kipótolva azt Luca lánya négysoros kis versével is: *Köszönöm, hogy van családom, köszönöm, hogy van barátom, köszönöm, hogy van Istenem, köszönöm, hogy van mindenem!*

Nyilas Kálmánné Irénke egy szép kiállítású könyvet kapott ajándékba a nagycsaládosktól, amit *Csiki Zoltánné* adott át neki. December 28-án délelőtt az Erkel színházban tartja a NOE a karácsonyi újévváró ünnepségét, majd délután a Nabucco című előadásra szeretettel meghívott minden egyes ajándékozót a NOE.

Nógrád polgármesterasszonya szolt ezután, gratulált eme nemes kezdeményezéshez, kifejezte, hogy nagyon büszke minden egyesületi tagra. Hangsúlyozta, akik készítették az adományokat, nem érezték nyűgnek, és reményét fejezte ki, hogy folytatják ezt a hagyományt.

Ezek után az adományok tényleges átadására került sor. *Berecz Ilona* 280 tagcsalád köszönetét hozta el. Ahogy mondta, tíz éves fennállásuk óta nem kaptak olyan adományt, amiben ennyi szeretet, munka lett volna. *Vild Orsolya* is megköszönte az adományokat 25 család nevében, aki közel száz gyermeket nevelnek. Köszönetüket saját két gyermeke fellépésével is kimutatta, akik népdalokat adtak elő.

Irénke elmondta még, hogy a nagycsaládosoktól rengeteg köszönőlevelet kapott az egyesület, de ő maga is. Sőt, sokan az üvegeket is visszaküldik, benne palackpostaként írott köszönetekkel. Az ilyen visszajelzések adnak erőt nekik ahhoz, hogy folytassák munkájukat.

Míg az adományokat összepakolták, az ünnepség kötetlen beszélgetésekkel zárult, az egyesület a vendéglátásra is odafigyelve süteményekkel, italokkal traktálta az összegyűlteket.

Utánzásra, illetve csatlakozásra méltó az, amit a hat település, illetve a nyugdíjas klubok, egyesületek végeztek az elmúlt években. Ilyen ötletek, munkák erősítik azt a meggyőződést, hogy helyben, a kis közösségekben van erő a túlélésre, az élet jobbítására, s a szeretet ilyen áradása megnyugtató és reményt adó!

Karaffa Gyula

Nyilas Kálmánné Irénke a program motorja

A nagycsaládosok ajándéka Irénkének

A roskadozó asztal az ünnepség előtt

Az adományok

A megajándékozottak képviselői

Az ajándékozók egy csoportja

H. Túri Klára könyvének bemutatója Tatán

2013. szeptember 28-án Tatán, a városi könyvtárban került megrendezésre a Börzsönyi Helikon állandó szerzőjének, H. Túri Klára könyvének bemutatója. A csodálatos környezetben álló művelődési ház könyvtárában szép számú közönség előtt a könyvet, illetve az alkotót méltatta Karaffa Gyula, a Börzsönyi Helikon szerkesztője, aki szívesen utazott a könyvbemutató miatt Tatára, de így ráadásul megismerkedhetett (H. Túri Klára mellett) a másik két, Börzsönyi Helikonba is publikáló tatai alkotóval, Pribojszky Mátyás íróval, és Vasi Ferenc Zoltán költővel is!

Karaffa Gyula többek között kiemelte azt, hogy H. Túri Klára nagytehetségű, ám végtelenül szerény alkotó, aki e miatt talán a mai világban hátrányt is szenved. Hiszen a harsányság korában nem figyelnek fel arra, aki szótlan, csendes, korrekt, tisztességes. A költő pedig világlátásban ezekkel az erényekkel rendelkezett. Versei ismerői nagyon jól ismerhetik a költő gondolkodását, életfelfogását, magyarságszeretét. Teremtésből élő című új kötete olyan „megszűrt”, letisztult, megpróbált verseket tartalmaz, amik olvasásából az alkotójuk élete feltárulhat előttünk. Persze a leírt szavak sokszor hallgatagok, nehezen adják meg magukat, nehéz őket megérteni, ha a hangsúlyokat nem helyesen érezzük a szavak között. Épp emiatt is volt csodálatos dolog az, hogy egy kiváló előadóművész tolmácsolta a kötet verseit, nevezetesen Petrozsényi Eszter, a könyvtáros, Pribojszky Mátyás író felesége! Előadásában meglevenedtek a versek, orgánuma eréllyel töltötte meg a szelíd szavú alkotó helyett a sorokat, és csak úgy roskadozott a ház a versek súlya alatt! Igazi ünnepet varázsolt Eszter ezzel a hallgatóságnak.

A kötetlennek szánt (és annak is sikerült) könyvbemutató után a kötet vásárlói dedikáltatták a könyvet az alkotóval, s nem egy irodalomszerető ismerős, barát jelentette ki, hogy H. Túri Klára új arcát, egy felszabadultabb, mosolygósabb arcát ismerték meg ezen a napon.

Ajánlom a Börzsönyi Helikon olvasóinak is a kötetet, amit a szerkesztőség email címén keresztül rendelhetnek meg.

Képeink a tatai könyvbemutatón készültek, Krasznainé Konczili Éva képei. A Szerk.

Gyülekezik a közönség

Petrozsényi Eszter és H. Túri Klára a bemutatón

Pribojszky Mátyás a közönség soraiban

Karaffa Gyula méltat

Petrozsényi Eszter előad

H. Túri Klára egyik olvasójával

És végül személyessé válik a könyv

VASI FERENC ZOLTÁN

versei

CSEH TAMÁS FEJFÁJA

Előre vitte az útja,
a holtak völgyébe zárta,
száll a síri csend felette,
itt-ott felhangzik éneke,
mert a magyar fül nem feledte,
s a lemezkorong forog tovább.

Örökérvényű, égi dalnok,
örökérvényű színész,
Bereményi és sokak lelki társa,
hát a sátrát a magasba tette át,
onnan szórja magyar tájra
hant alá szállt gitárdallamát.

ÖRDÖGH SZILVESZTER SÍREMLÉKE

Talán az elme réme voltam neki:
redukált levelek, zavaros versek! –
mégis türelemmel viselte hosszan –
nem tudtam, hogy betegeskedik,
csak nagysokára említette meg –
s hogy bosszúságai ellenére szeretettel
gondol reám. Nem mentem el
a temetésre, nem tudva Farkasrét
hollétét, Oláh Jánost fárasztottam
inkább a 4-es vagy 6-os villamos
egyikén. Mindkettőt bánom.
A bűn az bűn marad. Most is tán kegyeletsértés.
Engesztelésül verset írok,
de a vers nem engesztelés.
Akkor hát! -: Atyai barát, köszönöm szívből
a sok Tekintet-beli megjelenést.
Áldás! Dicsőség! Jézus-Isten! Ámen.

Öntöttvaskályha ajtaja (Tata, Esterházy-kastély)

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

JÓZSI, a magyar UFO

Tisztelt Nemzetközi Bíróság!

Szeretném megköszönni a tisztelt Nemzetközi Bíróságnak a lehetőséget, hogy e magas világforum előtt fejthetem ki álláspontomat. Nem vagyok gyakorlott irodalmár, ezért inkább csak így, a magam szerény módján, a távoli világról sugározva adom elő mondanivalómat. Védőügyvédem, dr. Talabér Amália Valéria vállalta, hogy papírra vetve segít nyelvtanilag és helyesírás tekintetében elfogadhatóvá tenni az alábbiakat, sorban, úgy ahogy az események követték egymást. Kérem ezt a későbbiek során figyelembe venni.

Mint az a jegyzőkönyvekből megállapítható, nevem Montvai Józsi, eredetileg egyszerű segédmunkás vagyok, földi életemben a városi fűtőerőműben dolgoztam, teljes jogkörrel felruházott helyettes udvarseprőként. Amikor éppen nem helyettesítettem, a szivattyúk, és egyéb forgó berendezések csapágyait zsíroztam, ami nagyon randa meló, de rajtam kívül más nem vállalta. A művezető több ízben elmagyarázta, hogy ez máskülönben roppant felelősségteljes beosztás, mert ha én rosszul zsírozok, minden bedöglök, s ami ennél is fontosabb, engem kirúgnak. Egyszóval marhára felelős voltam, és ez nagy *delikvenciát* kívánt. Úgy is viselkedtem (az iménti művelt kifejezést nem egészen értem, de jól hangzik, azért szúrtam ide. Kérem ezt is figy.be venni).

Hogy a legelején kezdjem, sietek leszögezni: mindarról, ami történt, nem én tehetek. Sokak szerint ugyan hülye vagyok, ennyi az egész, de én ezt nem ismerem el, bár többen is igyekeztek erről meggyőzni. Később, némi rábeszélés után, az állításukat visszavonták. Iskoláimat rendszertelenül, váltakozó sikerrel végeztem, mind a három elemi, mivel a tanítóim nem tudták felmérni született képességeimet, állandóan és kizárólag az egyszeregy és az írás-olvasás alapjai irányába erőltettek, ahelyett, hogy tudomásul vették volna távolabbi célkitűzésemet, miszerint minden vágyam, hogy világotudós, esetleg cukrász legyek, és nem matematikus, netán író, vagy atomfizikus. Amikor ezt hangoztattam, cinikusan azt válaszolták:

- Józsi, Józsi, te még akasztott embernek se lennél jó! - ami szintén nem fedi a valóságot, például az egyik ügyész, amikor egy aprócska félreértés miatt bíróság elé rendelték - mely félreértés abból állt, hogy néhány autóról azt hittem, enyéme -, kijelentette, hogy az ilyen embert legjobb volna felkötni, vagyis alkalmasnak talált az esetleg végrehajtandó akasztásra, pedig ő elfogulatlan volt, jóllehet, gyanítom, nem igazán rokonszenvezett velem, de helyzetértékelése vitathatatlanul és élesen *soviniszta* (műv.kif., kérm. figy. ven.i).

Nehéz gyermekkorom volt, amit nem dicsekvésnek szánok, de hozzájárult néhány szempontból jellemem kialakulásához. Mindig híve voltam az igazságosságnak, s ha valaki a grundon, majd később az utcai galerik forgatagában, esetleg futballdrukkeri minőségemben ezt kétségbe vonta, azzal szemben nem késlekedtem bizonyítani fejlett igazságérzetemet, minek okán nagy közismertségre tettem szert különböző kórházak kórtermeiben, mint jószívű látogató. Talán ennek is köszönhető, hogy már zsenge ifjúságom óta vonzódok a tudományokhoz, különösen a pszichológiához (műv. kif. kr. f. v.-ni!) és a földrajzhoz. Tény, hogy sosem voltam rest akár fizikai eszközökkel is érvényt szerezni szerény igazamnak, így jutottam kapcsolatba néhai Dr. Eperleveley H. Ármin hivatásos magántudóssal, aki egy általa *engem* ért inzultus után a kórházi ágyán nekem ajándékozta tudományos könyvtárát, teljes két kötetben. Azóta is gondosan becsomagolva őrzöm.

Bevallom iniciálésan (műv. kif. k-m. figy. v.-i!), hogy akkor ennek nem tulajdonítottam túlzott jelentőséget, míglen egy napon megismerkedtem szépreményű Peczelák Ilonával, aki szűzies tisztaságával és ártatlan szelídségével akaratlanul is elindított a magasabbrendű értékek iránt való érdeklődés göröngyös útján, s előidézője volt a jelenlegi helyzetnek, vagyis a világ sorsa megváltoztatásának. (Ezt szépen összeszedtem, mi?)

Történelmi megismerkedésünk a következőképpen zajlott le.

Álltam a Rákóczi tér kies sarkán, teljesítvén önzetlenül, jó pénzért vállalt emancipálkált (m.k.k.f.v-i!) feladatomat, ami abból állt, hogy megszorult honleányokat védtem durva magaviseletű, erkölcstelen urak utólagos követelődzésével szemben. Ismertem a mezőnyt, nem akadt olyan óvásra érdemes szendeség, akivel ne lett volna dolgom, ugyanígy, a hozzájuk tartozó félművelt és barátságtalan fiúkkal is ellentmondásokba keveredtem olykor-olykor, de elismert szaktekintély lévén - ezt nyugodtan kijelenthetem -, egyszerre akár négy-öt vitapartnerrel is sikeresen jutottam el a végső meggyőzés állapotáig - utána a szokásos kegyeleti látogatás következett valamelyik kórházban, ibolyacsokorral a kezemben.

Ott tartottam, hogy állok a posztomon, amikor Peczelák Ilona a tőle elvárható, messziről sugárzó szelíd közvetlenségével odalépett hozzám és belénevelt úri modorában, aránylag finoman megkérdezte:

- Ide figyelj, te bunkó, merre van a Bérkocsis utca?

Csodálkozva nézhettem rá, mert szép szemei kigyulladtak, mint rózsás hajnalon a Vénusz csillaga, amikor a Nap a márvány tengerébe fürödni járkal (elnézést a túl precíz idézetért, de gondoltam, nem árt, ha betekintést kapnak irodalmi tájékozottságomba, habár egyesek szerint még van némi bepótolni valóm, de majd teszek róla, hogy ne sokáig állítsák, azt garantálom), szóval Ilona zokon vette elfogódottságomat és így válaszolta vala:

- Hé, süket vagy, bunkókám? Huzatot kap a segged, ha nem csukod be a szádat!

A tapintatos célzásból rögtön láttam, hogy szakmabeli és volt gyerekszobája, nem is akármekkora, de azt nem foghattam fel, honnan ismer ilyen jól ez a szépségkirálynő. Meg is kérdeztem:

- Te ismersz engem, bébi? - Mire ő:

- Bébi az öreganyád dédnagymamája, aki napszámban előtáncos a pokol legócskább üstje fenekén, félállásban. Soha életemben nem láttalak, és remélem, nem is foglak többé. Azt mondd meg, merre találok a Bérkocsis utcát, mert egy fogadáson kell részt vennem.

- Miféle fogadáson? Nincsen ott semmi...

- Nyugalom, bunkó, ne zaklasd fel magad. Fogadtam valakivel, hogy megverem azt a három hülye tyúkot, akik tegnap este elzavartattak a fiúikkal a standról, mert hogy új vagyok a piacon. Ha akarsz, eljöhetsz tanúnak, de beavatkozás nincs, hacsak nem engem vernek. Szeretem a tisztességes játékot. Ilyen előzékeny meghívásra nem mondhattam nemet, ezt a tisztelt Nemzetközi Bíróság is pozíciósan (m.k.k. f.v.-i!) értékelheti.

Mondanom se kell, a fogadást Ilona nyerte, s nem csak a lányokkal, de azok fiúival szemben is, akik mindenáron ragaszkodtak a fogadásban való közvetlen részvételükhöz, így együtt mentünk Ilonával bajtársi látogatásra a kórházba, mert a mi válogatott társadalmi köreinkben az ilyen látogatások elkerülhetetlenek.

A bajok ekkor kezdődtek.

Az egyik ágyon ismerős arcot pillantottam meg. Igen, ő volt, dr. Eperleveley H. Ármin. Mindkét karjával integetett, én pedig mit sem sejtve odaléptem az ágyához, megkérdezni, hogy van, mi a véleménye a magamfajta házias természetű férfiak lelkiéletéről.

Jelezte, hogy erről most nem kíván vitát nyitni, se ereje, se kedve hozzá, mivel sürgősen imádkoznia kell. Előtte még emlékeztetett arra, milyen közeli kapcsolatba kerültünk egy rózsaillesztésű estén, amikor ő Mankós Rózsiával bizonyos filozófiai eszmefuttatásokba akart mélyedni, s ezt Rózsi félreértve, heves sikoltozásba kezdett, amit viszont én értettem félre. Megbocsát, suttogta H. Ármin és kérte, vegyem át tőle a könyvek mellé azt a dossziét, amit eddig a párnája alatt őrzött és okvetlenül juttassam el a... a... Jupit...

Eddig jutott, amikor elveszítette az eszméletét, többé már nem is tért magához, s én nem tudtam, mit kezdjek a dossziében lévő, számomra teljesen érthetetlen és ismeretlen szöveggel, számokkal és ábrákkal használhatatlanná tett papírokkal. Gondoltam, eladom a téren működő vécés néninek néhány forintért, vagy lehasználok, de hallani sem akart róla, így nem maradt más, mint hazavitem és bevágtam a sublótfiókba.

Már majdnem megfeledkeztem az egészről, amikor a rádióból hallottam, hogy a pusztacudari központi űrhajókilövő-állomás azért késlekedik az XX-001 fellövésével, mert hiányoznak bizonyos számítások, amit a közelmúltban elhunyt dr. Eperleveley H. Ármintól kellett volna megkapniuk. Nem akarok szerény

lenni, de mindig villámgyors volt a felfogásom, ezért néhány hetes tűnődés után arra a logikus következtetésre jutottam, hogy az említett név hasonlatos az én kórházi barátom nevével és a rámbízott dossziének köze lehet a témához.

Gondoltam, hátha ezek a fejések ráharapnak a papírokra, fogtam magam és autóstoppal elmentem a pusztacudari ürrepülőtérré. Könnyű volt odatalálni, már messziről virítottak a fénylő neonbetűk:

JUPITER & MARS KÍSÉRLETI ÚRKUTATÓ és KILÖVŐ KFT.

Nem panaszkodhatom, udvariasan fogadtak, mintha ismerték volna a hírnevemem, még le is ültettek. Igaz, pia nem volt, talán nem telt rá, mert minden fillér kellett a kutatásokhoz. A papírokat átnézve irtó nagy izgalomba jöttem és arról faggattak, hogyan került hozzám a dosszié. Nem csináltam titkot az ügyből, miként abból sem, hogy ingyen nem adom ki a kezemből, ne is reménykedjenek, különben is szükségem van rá a napi munkámban.

Ezt beláthatták, mert nem akadékoskodtak, csak megkérdezték, mivel foglalkozom, s milyen terveim vannak a jövőre nézve. Az első kérdésre kitérő választ adtam, nem akartam bemártani a haverokat, míg a másodiknál kifejtettem, hogy szeretnék világszerte útra indulni, lehetőleg még ma, úgy hogy ha lehet, kérném a pénzt.

Legnagyobb meglepetésemre kijelentették, semmi akadálya az utazásnak, ők örömmel hozzásegítenek, feltéve, hogy hajlandó vagyok néhány egyszerű orvosi vizsgálatnak alávetni magam. Mondtam, jó, csak vért ne vegyenek, mert nem bírok vért látni, ha az a sajátom, ezért is szoktam a másokét előre megnézni, nem hasonlít-e véletlenül az enyémre. Azt mondták, ne aggódjak, észre sem fogom venni, nagyon haladó módszerekkel dolgoznak. Ha minden rendben lesz, az utazás alatt ők gondoskodnak élelemről, szállásról, sőt még ruhát is adnak, olyat, amilyen még nem volt. Mondjuk, ebben igazuk lett. Nagyon megörültem, hogy ilyen rendes emberekkel hozott össze a jószerecsém. Rögtön bevitték egy laboratóriumba, ahol mindenféle csillogó-villogó műszerek voltak és néhány fehér köpenyes nő és férfi. Leültettek egy borbélyszékbe, azt hittem, borotválás lesz, helyette belém nyomtak egy injekciót, amitől abban a szempillantásban elaludtam. Félálomban még hallottam, hogy az egyik nő azt mondja egy szakállas ürgének - akarom mondani, férfiúnak -, hogy ez mégis jobb lesz, mint a majom és önként jött ide - többre nem emlékszem.

Amikor magamhoz tértem, egy rendkívül szűk helyiségben találtam magam, ezüst színű, dögnehez ruhában, a fejemen egy gömbölyű, átlátszó sisak. Azt csak a rosszakaróim terjeszthetik, hogy becsináltam ijedtemben, egyszerűen megártott a tegnapi kaja, de a ruha olyan modern volt, hogy azonnal eltüntette az eredményt, mintha pelenkába lettem volna tekerve. Okos ember volt, aki kitalálta, talán még rajtam is túltett.

Azt viszont elismerem, hogy a hideg futkározott a hátamon, amikor megszólalt a fülemben egy hang és közölte, hogy az első magyar kísérleti űrhajó utasa vagyok, öt perc múlva kilőnek az űrbe, ez lesz a próbaút, ha minden jól megy, három fordulatot teszek meg, így teljesül a világszerte utazási vágyam. Hangosan tiltakoztam, hogy én nem így képzeltem a turisztikát, nekem jó lenne biciklivel is, vagy gyalog, de senki sem válaszolt, helyette valaki számolni kezdett, még hozzá rosszul: *visszafelé!*

Éppen a tizenkilencnél tartottak, amikor hatalmas robbanás rázta meg az űrhajót, s én beleprésozódtam az ülésbe, ahol pedig már eddig is hanyatt kellett feküdnöm, olyan szoros volt a hely. Az űrhajó idő előtt kiszabadult a tartóoszlopok bilincseiből, s az előre rögzített adatokkal ellentétben, teljesen szabálytalanul, spirális pályán kiröppent a világűrbe.

Sokáig tartott, amíg úgy-ahogy magamhoz tértem az első meglepetéstől. Kissé zavart, hogy nem érzem a testem súlyát. Kioldottam a rögzítő hevedereket, gondoltam, itt nem érvényes a földi előírás, miszerint a biztonsági övek használata mozgó járműben kötelező, rendőr aligha fog megállítani, de azon nyomban fejjel nekirepültem az űrhajó falának. Még szerencse, hogy rajtam volt a sisak. Néhány próbálkozás után rájöttem, hogyan úszhatom át a szűk teret, anélkül, hogy szétverném a berendezést, így nyugodtan levettem a sisakot és az űrhajós ruhát is, hogy könnyebben tudjak mozogni, ha már így hozta a helyzet. Arról persze ekkor még fogalmam se volt, hogy ellenőrizetlen pályán repülök, de a rádió továbbra is működött, éppen egy izgatott hang beszélt.

- Szegény jószág, ezt nem élhette túl. Biztosan elpusztult.

- Öreganyátok! - morogtam. Még hogy jószág! Mit képzelnek ezek rólam?

- Ki beszél? - kérdezte az iménti hang és érezni lehetett, hogy nagyon meg van lepődve.

- Hogy-hogy ki? Hát én! Legalábbis mást nem látok itt magam körül.

Egy ideig csönd volt, csak izgatott pusmogás jutott fel hozzám. Hallottam, hogy sokan beszélnek, vitatkoznak, de olyan szavakkal, amilyeneket sose hallottam. Végre megszólalt az ismerős férfihang:

- Jól van? Él? - kérdezte az illető.

- Hülye kérdés - válaszoltam diplomatikusan -, hallja, hogy beszélek.

- Ki ismeri magát a műszerek között? - faggatott a hang.

- Persze - mondtam -, egyik nagyobb, mint a másik, mindegyik mozog és számok vannak rajtuk. Nem probléma. Azért odaírhatták volna, melyik, mire való.

Újabb hosszú csönd következett, csak a hajtóművek dübörgése hallatszott. Azt hiszem, nagy balhé lehetett, de érteni nem lehetett egy kukkot sem, pedig tépték a szájukat rendesen. Kénytelen voltam rájuk dörrenteni:

- Hé, fiúk, mi van odalent? Mondjon már valaki valami értelmeset.

- Hogy hívják magát? - hallottam a kérdést.

- Hát még ezt se tudják? Montvai Józsi.

- Hogy került maga az űrhajóba?

- Én tudjam? Fogalmam sincs - válaszoltam, mert ez volt az igazság. - Nekem azt mondták, vért vesznek tőlem, mivel egy világszerte utazásra akartak jutalomból elküldeni, amiért visszaadtam dr. Eperlevey H. Ármin haverom papírjait. De aztán elaludtam és nem emlékszem semmi többre. Maguk szerint mi történt?

- Várjon - jött egyre messzebről a hang -, maradjon ott ahol van, most dolgozunk a kérdésen. Hamarosan hívni fogjuk. Attól tartunk, szabotázs történt.

Ez jó, gondoltam, még szép, hogy nem szállok ki a legközelebbi feltételes megállónál. Ha meg hívnak, hát megyek, rajtam ne múljon a kísérlet sikere. Azért nem ártana tudnom, meddig kell itt játszanom a nemzeti hőst. S egyáltalán, hol vagyok, a földön, bezárva egy micsodába, vagy ezek a lökötték tényleg kilöttek az űrbe? És miféle szabotázsról szövegelnek?

- XX-001 jelentkezék. Hall engem? - szólalt meg a hangszóró.

Úgy látszik, van egy másik űrhajó is a közelben, aminek ez a neve. Nem akartam megzavarni a beszélgetést, ezért inkább hallgattam.

- Figyelem, Montvai Józsi, hallja az adást?

- Hát persze, itt vagyok, hol a francban lennék - mondtam okosan és hozzátettem: -, bár az imént, amikor azzal a sok ikszes hajóval rádióztak, jobb volt a minőség.

- Az a szám, az XX-001, a maga űrhajójának a hívójele, tanulja meg, még szüksége lesz rá. Figyeljen jól és őrizze meg a nyugalmát - folytatta a hangszóró. Ettől pizszokul berezeltem, nem is tagadom. Amikor így kezdik, rendszerint nagy ciki van. - A földi űrközpontban árulás történt, vagy ha úgy tetszik, szabotázs. Egy rivális cég, a Saturnus & Tsa Kft. alkalmazottai behatoltak az irányító részlegbe, megrongálták a mi űrhajónkat, mivel az övéké nem készült el időre és meg akarták szerezni dr. Eperlevey H. Ármin titkos dokumentációját. Maga velük találkozott. Ezért altatták el és szándékosan rossz pályaelemeket tápláltak a kompjuterbe. A terv szerint egy majmot szándékoztunk a kísérlethez feláldozni, ha netán sikertelen lenne az első fellövésünk, de így magától is megszabadultak. Az indítóállomás robbanását is ők okozták, már folyik a rendőrségi vizsgálat, amely kideríti, hogy maga nem a bűntársuk-e. Nyilatkozzék: kapott-e pénzt, vagy egyéb juttatást a Saturnus & Tsa Kft-től, amiért elvállalta a repülést?

Meghűlt bennem a vér ilyen gyalázatos sértés hallatán.

- Megőrültek? Honnan szedik ezt a marhaságot? Lehet, hogy maguknak agyukra ment az atomelmélet, azért azt még én is felérem ésszel, hogy önként és ingyen nem vállalok el életveszélyes és kilátástalan utazást, pusztán azért, hogy maguk odalent jó alaposan összemarakodhassanak, én meg röhögjek a markomba.

- Rendben van, Montvai Józsi, ahogy gondolja, egyelőre nem köteles őszintén válaszolni. Majd ha lejön. Ha egyáltalán lejön valamikor is. És most figyeljen: hamarosan megszűnik a rádiókapcsolatunk, utána már nem tudunk segíteni. Tegye azt, amit mondunk. Tud követni?

- I...igen - csuklottam nagyot. Na, ebbe jól belekeveredtem, ez rosszabb, mint egy szakasz zsaru, ha razziát tartanak a...Nem fűzhettem tovább a hasonlatot, mert jött az újabb szöveg, de egyre halkabban. Volt mellettem papír és ceruza, a magam egyéni stílusában jegyezni kezdtem, amit hallok. Valahogy majd csak elolvasom.

- Maga jelenleg tracionális sebességgel, elnyúló pályán a Nap felé repül, de ha szerencséje van, elkerüli. Számításaink azt mutatják, hogy földi idő szerint hetvenhét év múlva ismét földközelve jut, s akkor megpróbálják lehozni. Élelemre, vízre egyelőre nincs gondja. Ott van a bal kezénél egy rózsaszínű gomb, ha azt megnyomja, előbújik egy vékony cső, amiből pépes ételt szívhat, a piros gombbal pedig vizet kap. A kiképzett majom remekül eligazodott köztük, talán magának is sikerül. Mivel az űrhajót hat ember ellátására terveztük, sokáig el lesz látva mindennel. A feje fölött lát egy nagyobb rekeszt, fehér kapcsolóval. Talál benne egy leírást... olvassa... ne... nyúljon... napenergia... meteor... véd... - az adás fokozatosan elhalkult és ettől kezdve csak recsegést-ropogást hallottam, majd az is megszűnt. Még egy ideig ütöttem a hangszórót, de hiába. Megszakadt minden kapcsolatom a Földdel.

Egyedül maradtam az űrben. Hogy méltó legyek önmagamhoz, hadd mondjam így: egyedül maradtam *a zűrben!*

Elismerem, nem volt egy léleküdtető érzés. Na, Józsi, mondtam magamnak, ezt jól kikaptad, kellett neked világméretű utazásról fantáziálni.

A kémlelő ablakon kinézve a földgolyót láttam, rohamosan távolodott, s már csak akkora volt, mint egy agyonstrapált futball-labda, kékes színben szikrázott, körülöttem valósággal lobogott az ég a töméntelen csillagtól. Időnként elsuhant egy-egy meteor, ami aggasztott: mi lesz, ha valamelyik eltrafál? Legalább kormányozni tudnám ezt az izét. Hol az a fehér gomb? Állítólag abban van a használati utasítás, hátha abból kiokoskodok valamit. Na majd később...

Kissé elkámpicsorodtam. Beláttam, nincs semmi, amire számíthatnék. Most bántam igazán, hogy annak idején nem vettem komolyabban az iskolát, legalább a negyedik elemiit kijárhattam volna, biztos szó esett a repülésről és nekem most a fejem se fájna. Itt nincs jelentősége annak, mekkorát képes odacsapni az ember, itt bizony egyedül a tudás dönthetne a javamra - ha volna. Lemondtam az életemről, úgy voltam vele, hogy miután úgyse tudok semmit tenni, legjobb lesz, ha alszom egyet, legalább álmomban ér a halál.

Vagy jó nyolc órát aludhattam, gondosan bekötözve magamat, nehogy elszálljak egy váratlan, éles kanyarban.

Amikor felébredtem, eszembe villant, mit mondtak odalentről: a *rekesz!* Gyorsan kinyitottam. Vaskos könyvet találtam benne, a címe: *XX-001, Jupiter & Mars Kft típusú kísérleti űrhajó leírása és kezelési utasítása*. Olvasni kezdtem, de jobb, ha rögtön őszintén bevallom, *ekkor* még az égvilágon semmit sem értettem belőle. Csupa számok, meg titokzatos rajzok... Soha életemben nem láttam hasonlót sem, nem hogy ilyeneket. Közben feltűnt, hogy egy fényes szerkentyű folyamatosan követi az űrhajót, néha előre röppen, máskor meg oldalról közelít. Időnként ritmikus fényjeleket sugárzott, ilyenkor az egész hajóbelső kellemetlenül éles ragyogás töltötte be és zsibongott tőle nem csak a fejem, de a testem minden porcikája is. Először azt hittem, utolértek a légi zsaruk. Nem érdekes, gondoltam, még mindig százszor inkább a dutyi, mint keringeni, lüke gyerek módjára a Nap körül. Egy mikrofont láttam pontosan a fejem fölött, rajta egy kapcsoló. Mi történhet, ha belekiabálok? Semmi, döntöttem el magamban: ha nem a zsaruk, úgyse értik, mit hadoválok.

- Hé - mondtam jó hangosan, mert éppen kissé messzebb voltak -, kicsodák maguk, mit akarnak tőlem? Hé, szóljanak már, hé, hé, hé!

Nem válaszoltak, csak tovább sugározták a hülye fényjeleiket, én meg jobb híján mindenfélét összeüvöltöztem, hogy hagyják abba, mert szétlövöm a seggüket - csak tudnám, mivel tehetném, morogtam, egy pillanatig se késlekednék, isten az atyám.

Így ment ez órákon át, amikor legnagyobb örömömre ismét megéledt a hangszóró és egy furcsa, sipító hang azt mondta:

- Hé, Hé, Hé... Itt jóbarát... Hé, Hé, Hé... segíteni szeretnénk... Válaszolj, földi űrhajó!

- Hé, haver - rikoltottam lelkesen a mikrofonba -, itt a földi űrhajó. Szevasztok, srácok, honnan a francból keveredtetek ide? Titeket is kilöttek azok a madarak odalent?

- Hé, Hé, Hé... Azonosítsa a *Hé*-kódot, mert nem értjük. Értelmezése folyamatban. Figyelem, Hé, Hé, Hé...

- Mit azonosítsak? Engem Montvai Józsinak hívnak. Ti kik vagytok? Hé, mi van? A francba! Pont ilyen süket alakokat kellett kifognom!

- Hé, Hé, Hé!... Itt nem *afrancba* beszél. Hangoljon ránk, Hé! Mi vagyunk jóbarát!

Jöttünk...Androméda... tizenkettedik bolygó... mesterségünk címere, földi nyelv tudja: őrjárat, ellenőrizzük... világűr, béke... Mi van úticélja? Hé, Hé, Hé... Vétel.

- Nem veszek semmit, haverok, és nincs úticéloom, engem szándékosan elveszítettek ezek a barmok ott lent a földön. Állítólag valami disznóság történt, amit úgy hívnak földiül, hogy szabotázs. Nem engem kellett volna kilőniük, hanem egy majmot. Most repülök, de fogalmam sincs, hová és hogy kell kezelni ezt a vacakot. Mi van, lehet érteni? Hé, haverok, válaszoljatok!

Hosszú szünet következett, már azt hittem, elmentek, amikor ismét megszólalt a sipító hang, de most sokkal tisztábban és folyékonyan, s ami a lényeg, *magyarul*:

-Hé, Hé, Hé... Itt Haverok... Mindent megértettünk. Megpróbálunk segíteni. Átvesszük az űrhajó irányítását és visszavezéreljük földkörüli pályára. Sajnos, ennél többet nem tehetünk. Legfeljebb még annyit, hogy telepatikusan megtanítunk az űrhajó berendezéseinek kezelésére. Feküdj le, lazítsd el a testedet és lehetőleg ne gondold semmire. Hé, Hé, Hé... Oktatóadás tíz földi időegység után indul. Az irányítást ideiglenesen átvettük. Vétel.

Gyorsan bekötöztem magam és lefeküdtem. Éreztem, ahogy agyam zsongani kezd és mindenféle, eddig sosem hallott rejtélyes szakkifejezések áradnak belém. Rövidesen tudtam, melyik gomb mire való, értettem a hajtómű működési elvét, a fedélzeti számítógép rajza tisztán vetült ki lelki szemeim elé, a betáplált programok minden csínja-bínja világos volt és tökéletesen érthető, a kozmosznak nem volt már semmi titka előttem. Nem is vacakoltam sokáig, hanem adásra állítottam a rádiót:

- Itt XX-001, földi űrhajó. Köszönöm a segítséget, az űrhajó kézi irányítását átveszem. Mostmár egyedül is elboldogulok. Visszatérek földi körpályára. Koordinátáim... - és fejből soroltam az összes adatokat.

- Hé, Hé, Hé! Itt *haverok!* Az űrhajódat átalakítottuk, többé nem függ a gravitációtól. Hajtóművedet rákapsoltuk a kozmikus energiahullámokra, ami kimeríthetetlen. Nyugodtan hazaindulhatsz. Az Y/03/Z zónában meteoritfelhő, fokozott óvatosságra lesz szükség, bár az űrhajót kívülről erőzónával vontuk körül, amit bármikor megszüntethetsz. További jó utat, Hé, Hé, Hé... Itt *Haver!* *Kikapcs!*

Így hát ismét egyedül maradtam, de már nem olyan elhagyatottan, mint korábban, hanem teljes körű tudással és magabiztossággal. Már értettem mindent, azt is, milyen aljas és kisstíliú konkurenciaharcnak lettem kis híján áldozata és elhatároztam, megleckéztetem azokat, akik a haláloamat akarták.

Hamarosan földközelve kerültem, de vigyáztam, hogy a földi technikával elérhető távolságot ne lépjem túl, nehogy idő előtt felfedezzenek. Csak hadd higgyék, hogy valahol a Nap mögött futkározok. Az ajándékba kapott erőter megvédett a meteoritoktól és mindenféle más kozmikus szeméttől.

Amikor elérkezettnek látszott a megfelelő pillanat, rádióüzenetet küldtem a pusztacudari űrrepülőterre, de úgy, hogy a Föld összes űrközpontja hallhassa a szavaimat:

- Figyelem, figyelem! Montvai Józsi beszél a világűrből. Visszatértem a naprendszerbe az Andromédáktól, s most leszámolok az ellenem vétkezőkkel. Figyelem! Itt az XX-001, a Jupiter és Mars Kft. kísérleti űrhajója. Pusztacudari Űrközpont, figyelem! Nem veszem el! Aki hallja, adja át! Na, hogy ebből mi lett! Olyan hangzavar jött fel a földről, hogy kénytelen voltam átmenetileg kikapcsolni a rádiót, ha nem akartam megsüketülni. Amikor ismét vételre álltam, nagynehezen sikerült kiszűrni az adások sűrűjéből a magyar szöveget:

- XX-001, itt Pusztacudar, válaszoljon! Vétel! - s nyomták folyamatosan, megállás nélkül. Gyanítom, ők jobban meg voltak lepve, mint én, amikor kilöttek. Vártam egy darabig, hadd egye őket a penész, aztán újra bejelentkeztem:

- Itt XX-001, Montvai Józsi beszél. Kiválóan hallom, Pusztacudar. Minden más adó kapcsoljon át vételre, ne zavarják a beszélgetést.

Egyszeriben csönd lett, csak a pusztacudari űrközpontból hallatszott rettenetes veszekedés, izgatott vita és cifra, magyaros káromkodás. Végre egy nyugodt, magabiztos, kellemes barna férfihang töltötte be a kabint.

- XX-001, itt Pusztacudar, űrközpont. A mi adataink szerint ilyen nevű űrhajó nincs a leltárban. És mit jelent az, hogy Jupiter és Mars káéfté? Mikor lótték fel?

- Ho...Hogy-hogy mikor? - hápogtam - Még ezt se tudják? Egy héttel ezelőtt, 1995, április 15-én. Egyszerűen elaltattak és kilóttak.

- XX-001, ez lehetlenség, nyilván rosszul emlékszik a dátumra. 1995-ben hivatalosan még nem létezett Pusztacudaron űrközpont, csupán egy magántulajdonban lévő kezdetleges kísérleti telep, ami csődbe jutott, mivel a rivális káéfté szabotázsakciót hajtott végre ellene, fellóttak egy előkészítetlen, primitív űrhajót, fedélzetén...Ó, várjunk csak, mit mondott, hogy is hívják magát? Ismétlje meg a nevét.

- Én vagyok a Montvai Józsi. Nem értem, mit akar azzal mondani, hogy 1995-ben még nem létezett...? Úgy beszél, mintha... Ennyi idő alatt csak nem felejtkeztek el rólam. Szép kis nyilvántartás lehet maguknál. Kérdezzék meg a zsarukat...

- Figyelem, XX-001, Montvai űrhajós. Valószínűleg nem vette figyelembe a relatív időt. A Földön jelenleg 2015-öt írunk, december 24-én.

Emlékszem, megállt bennem az ütő, amikor a földi pasas kimondta az évszámot. Magasságos Kozmosz, én meg csak itt röpködök, csak röpködök, s közben teljesen megfélemedkeztem az űrhajóm sebességéről, a Földtől való távolságról... Hát persze... Einstein! Üvöltöni tudtam volna... illetve üvöltöttem is:

- Hé, maguk odalenn, mi a franc fog történni velem? Le akarok szállni! Adják meg a leszállási pályaadatokat!

- Ez nem ilyen egyszerű, XX-001. Most látjuk, hogy ön ellen elfogatási parancs van kiadva a felszállása óta, ami nem évült el. A bejegyzés értelmében ellopta az űrhajót! Önnek kell megadnia a koordinátáit. Ereszkedjen lejjebb és maradjon körpályán, két vadász-űrhajó fog felmenni, akik lekísérik a pusztacudari NATO űrközpont 4. számú leszálló terére. Tekintse magát letartóztatva! Felelnie kell mindkét csődbejutott Kft büntettségéért.

- Én? Ééén? Megörültetek, fiúk? - szét tudtam volna robbanni a düttől.

- Kár vitatkozni, XX-001, örülünk, hogy sikerült végre megtalálnunk. Nem is reméltük...

- Abból nem esztek, szarháziak - sziszegtem a mikrofonba. - Valamit kihagyatok a számításból. Nem találjátok furcsának, hogy ennyi idő eltelt, s én még mindig vígan repülök? És az üzemanyag? Az élelem? Az energia?

Szinte láttam, amint a földi személyzet arcán megfagy a diadalmas mosoly, döbbenet összenéznek és egymás szavába vágva vitatkoznak. Aztán egy bizonytalan hang megszólalt.

- De igen, valóban furcsa. Miként lehetséges ez?

- Na, csak hogy végre használjátok az eszeteket, pupákok. Ez az űrhajó már nem *az az űrhajó*, nem árt ha ezt a kis agyatokba bevésítitek. És Montvai Józsi sem a régi bunkó, akit simán lapátra lehetett tenni és kivágni a végtelen űr szemétdombjára. Nem akarok semmit eltitkolni. Szerencsére itt az űrben más törvények uralkodnak, mint a Földön. Igenis, találkoztam egy idegen űrhajóval, akik megértették, hogy bajban vagyok és a segítségemre siettek, tőlük kaptam telepátiás úton olyan kiképzést, amiről nektek elképzelések sem lehet, és ugyancsak ők segítettek átalakítani a hajó teljes berendezését, a hajtóműtől a fegyverzetig. Utánam zavarhatjátok a Föld valamennyi űrsaruját, szirénástól, akkor sem kaphattok el. Megértettétek?...

Nem folytathattam a magyarázkodást:

Jobboldalon vakító felvillanást láttam és elégett roncs alkatrészei kalimpáltak az űrhajóm vonzásában.

Világos: ezek a rohadékok odalentről azért dumáltattak, hogy húzzák az időt, eltereljék a figyelmemet, bemérjenek, s utána rámirányítottak egy elhárító rakétát, de az erőter megsemmisítette. *Kösz, haverok!*

- imádkoztam, de sok időm nem maradt, mert újabb rakéta robbant mellettem, aztán még egy. Nem mintha különösebben zavart volna, mégis jobbnak láttam egy szökkenéssel más harcálláspontra ugrani, hadd lássák, hogy nem piskótával van dolguk. Amikor abbahagyták a hülyéskedést, ismét leszóltam:

- Hé, Pusztacudar, itt XX-001, ajánlom, szüntessék be a csúzlizást, amíg szépen beszélek, mert ha én odapörkölök, nem köszönik meg. Inkább készítsenek elő egy leszállópályát. Nem vagyok ellenség, nem kell tőlem félni. Csupán tisztázni akarok egy s mást.

Vártam, hogy majd válaszolnak valamit, de a hangszóró süket maradt. Semmi probléma, mondtam magamnak, elvégre mire való az önvezérlő automatalézer, amit a *haveroktól* kaptam. Egy kattintás a

számítógép billentyűjén és akárha köztük lettem volna, tisztán hallottam minden szót, amit a pusztacudari irányító központban beszéltek.

- ...csak arra kell vigyázni, nehogy megsejtsen valamit. Engedjük leszállni, aztán majd itt a földön meglátjuk, mit tehetünk. Okvetlenül el kell kapni és bíróság elé állítani, de még nagyobb szükségünk van az űrhajójára, hogy alaposan tanulmányozhassuk az idegenek technikáját.

- Úgy, szóval így állunk! - futott el a gatyaszaggató düh. - Hát így fogadják az embert a saját világában? A saját hazájában? Na megálljatok, ezt megkeserültek!

- Pusztacudar, itt XX-001. Mindent hallottam. Köszönöm a *szívélyes* fogadtatást. Ne is álmodozzanak arról, hogy megkaparintanak, sokkal inkább én kapom el magukat. Figyeljenek! - és egy irányított sugarat indítottam a pusztacudari űrközpont felé. A sugár egyenesen a számítógépeiket találta el és össze-vissza zavarta a betáplált adatokat. Tíz másodpercig hagytam, hogy őrjöngjenek, aztán visszaálltam normális üzemre, mire a kompjuterek is megszélidültek. - Remélem, ez jó lecke volt.

- Hogy csinálta ezt, XX-001? - kérdezte egy reszkető, öreges hang. Nagyon ismerősnek tűnt; csak nem ez az a pasas, aki az utolsó útbaigazításokat adta?

- Szeretnétek tudni, mi? Pedig ez még semmi, csak egy apró kis pöccentés. Az egész központot hamuvá tudnám tenni, ha akarnám. És ez a tudás mind-mind a Földé lehetett volna, én nem akartam űrhajós lenni. De nem érdemlitek meg. Montvai Józsi majd megtanít benneteket arra, miként kell fogadni a hazatérőt.

Most egy egészen újszerű hang szólalt meg, másik hullámhosszon:

- Figyelem, XX-001, itt a Los Angeles-i űrhajózási Világközpont beszél. Hall minket?

Nagyon meglepődtem. Szóval már ennyire előrehaladott az űrkutatás és a békés egymás mellett élés? Közös világközpont? Hm!... Ezekkel érdemes lesz szóbaállni, már csak azért is, mert ők is magyarul beszélnek. Érdekes... Tényleg, hogy-hogy magyarul? Miért nem angolul? Szereztek egy tolmácsot? No, majd kiderül, egyelőre vettem a lapot.

- Itt XX-001, jól hallom az adásukat. Vétel!

- XX-001, nyugodtan szálljon le, mi garantáljuk az ön biztonságát. Betápláljuk a kompjuterébe a leszálláshoz szükséges adatokat, s a mi központi számítógépünk levezérli az űrhajóját a Kennedyre. XX-001, válaszoljon. Kezdhethük? Gyorsan!

Mit sürgetnek ezek?

Rossz érzés fogott el, a hang gyanúsán ismerős volt. Mintha ez szövegelt volna az első bejelentkezéskor is. Gondolatilag, agyi bioenergiával utasítottam a főkompjuteremet, mérje be az adás helyszínét, s ha valóban Pusztacudar, ahogy sejtem, lőjön oda egy sugaracskát, de ne tegyen tönkre semmit, mert még lesz mondanivalóm számukra.

Nem tévedtem.

Naná, hogy át akartak verni! Hallottam, amint nagy jajgatás és káromkodás tölti be a pusztacudari irányítóközpontot, egy harsány hang üvöltve adott ki zűrzavaros össze-vissza parancsokat, időnként egy-egy halk pukkanás hallatszott; lehet, hogy a kompjuterem túlteljesítette az utasítást?

- Elég! - mondtam gondolatban. A pukkanások azonnal megszűntek.

- Csönd legyen! - parancsoltam rájuk, mire nyomban elhallgatott a lenti társaság. - Figyelem, minden földi rádióállomás! Remélem, belátják végre, hogy nem tehetnek ellenem semmit. E pillanattól egyetlen szavukat sem hiszem el. Azzal fogadtak, hogy tekintsem magam letartóztatva. Hát nem, ellenkezőleg, úgy tekintem magamat, mint hadbanálló felet: *ultimátumot* adok a Földnek! Azonnal szereljenek le minden fegyvert, elsőként is az összes létező nukleáris töltetet semmisítsék meg. Ha nem engedelmeskednek, én fogom semlegesíteni valamennyi fegyverzetüket, rakétáikat és mindent, ami árthat az emberiségnek, de abban nem lesz köszönet. Éppen ezért arra kérek minden embert a földkerekségen, hogy saját jól felfogott érdekében hasson oda, hogy a vezetők teljesítsék a parancsomat. Átvesszem a Föld irányítását! Végeztem. Holnap ismét jelentkezni fogok, addig intézkedjenek, az űrhajóm kompjutere folyamatosan ellenőrzi a leszerelést.

Itt tartottunk az eseményekkel, tisztelt Nemzetközi Bíróság, amikor az ENSZ Biztonsági Tanácsa feljelentést tett ellenem önöknél, háborús bűntett elkövetése címén. Pedig én csak az általános békét, az örök nyugalmat akartam - és fogom is - elérni. Földi képviselőmként felkértem dr. Talabér Amália

Valéria ügyvédnőt, akivel már volt közös ügyünk, ő emlékszik rám még abból az időből, amikor felpofoztam egy autóbusznyi ukrán turistát, mert leköpték az Ismeretlen Utcalány hősi emlékművét és a rendőrök csendháborításért feljelentettek. Megadok minden segítséget számára és védelmét is biztosítom. A tisztelt Nemzetközi Bíróságnak joga van tudni, hogy ma a következő megbeszélés zajlott le közöttünk. Megpróbálom pontosan idézni a beszélgetés lényegét. Tehát:

- Remélem, még életben van, kedves doktor Talabér Amália Valéria?

- Igen - jutott fel agyamig egy halk, suttogó válasz, melyet a főkomputer vezérelt és erősített fel hallhatóvá telepatikusan úton. Igen, Ő volt az, titkos imádoztam, akinek a lába nyomába sem léphettem eddig, csak távolról mertem nézni és gyönyörködni benne.

- Drága ügyvédnő, kérem, üljön a számítógépe elé, nem kell csinálnia semmit, az én számítógépem vezérli a magát. Vállalja a képviselőmet?

- Természetesen - hangzott a rebbenő beleegyezés. - Józsi, tényleg maga az? Hát mi lett magából, Józsi? Ufó?

- Az - mondtam keserűen -, ufó. Hitte volna? Pedig valaha azt állították, hogy még akasztott embernek sem lennék jó. És most tessék, itt keringek a világűrben.

- Maradjon is ott, Józsi és őrizze a világbékét. Én majd vigyázok magára, itt lent. És kérem, szólítson a keresztnéveimen.

- Köszönöm, Amália Valéria. - Még elcsevegtem volna szívem egyetlen királynőjével, de a helyzet nem tette lehetővé. Megszólaltak a lentiek:

- XX-001, itt a pusztacudari űrhajós irányító központ, hall minket? Montvai Józsi űrhajós, válaszoljon.

- Itt XX-001, Montvai Józsi, vétel. Mit óhajtának?

- XX-001, szálljon le. Meggyőzőtt bennünket. Nem lesz semmi baj.

- Ezt ki mondja?

- Hogy-hogy ki? A Föld! Az emberiség!

Ebben a pillanatban iszonyú zúgás töltötte be az űrhajó utasfülkéjét. Millió és millió hang, száz és száz nyelven kiabálta ugyanazt, a kompjuter alig győzte lefordítani:

- Ne higgy a szép szavaknak, Józsi! Nehogy leszállj, mert ezek megölnék, elrabolják az űrhajódat és fegyvert csinálnak belőle. Maradj fenn és vigyázz a Földre, vigyázz mindannyiunkra. Maradj te csak a mi MAGYAR UFÓNK!

Szememet elfutotta a könny. Megértettem, hogy e perctől kezdve mi lehet életem egyetlen célja: óvni, védeni a világot, innen a mérhetetlen magasságból. Tudtam azt is, hogy sorsom magányossá tesz, hogy soha nem lesz többé barátom, társam, hacsak...

Hirtelen eszembe ötlött valami nagyon gyönyörű, amibe belepirultam.

- Hallotta az embereket, Amália Valéria?

- Igen, Józsi, hallottam. Csodálatos! Irigylem magát.

- És mi a véleménye?

- Az embereknek igazuk van, Józsi. Maga lesz a mi Szent Ufónk.

- Egyedül? Ezt nem kívánhatja tőlem. Előbb-utóbb bele fogok dilizni a magányba.

- Mit akar ezzel mondani?

- Nézze, ügyvéd akad még néhány, aki örömmel képviselne a Földön. Nincs kedve másod-ufó lenni? Könnyen meg tudom csinálni, hogy felszipantom ide az űrhajóra. Igaz, én most is csak az az egyszerű, Rákóczi téri fickó vagyok, aki voltam, mert a Haverok kikupáltak ugyan, de csak műszakilag, illetan leckéket nem kaptam tőlük. El tudna így fogadni? Kérem, jöjjön fel hozzám és segítsen megváltani a világot.

- No de Józsi, hogy képzeli...? Egészen zavarba hoz. Egyelőre nem is vagyunk házasok! S ha majd kicsi lesz az űrhajó...?

S ekkor valami nagyon furcsa dolog történt, tisztelt Nemzetközi Bíróság, aminek önök is tanúi lehettek. Az egész földet túlvilági bíborszínű fény borította el, az űrhajó vakítóan felragyogott, s a világűrön átzengett egy mindenki által érthető üzenet:

- Hé, Hé, Hé! XX-001, itt Haver.. Győztél, Józsi! Sose feledd, hogy mi melletted leszünk mindörökkre. Az űrhajó soha nem lesz kicsi, mindig akkorára fog növekedni, hogy a jó emberek elférjenek benne.

És eljön majd az idő, amikor az egész föld egyetlen nagy *űrhajóvá* válik, csupa békés szándékú, tisztességes emberekkel. De addig rád és a te párodra nagy szükség van. Mert - ahogy a ti szent könyvetek írja valahogy ekként: - *...bizony mondom néktek, sokasodjatok és szaporodjatok, hogy betöltsétek mind az egeket és mind a földeket... - Úgy legyen!*

Tisztelt Nemzetközi Bíróság! A többit már ismerik. Ítéelkessenek és döntsenek: ki itt az igazi bűnös és mi legyen a büntetése? De addig is, amíg eldöntik a nagy kérdést, nekem még van egy-két elintézni valóm a Föld jövőjének ügyében.

Tudják, hol találják.

SZÁJBELY ZSOLT

Lady Marion váratlan boldogsága

Gyönyörű, friss tavaszi reggel volt. A madarak önfeledten csiviteltek az üdezöld lombokon. Lady Marion komor léptekkel sétált a mezőn, széles karimájú kalapja alól hunyorogva figyelte a felkelő Napot, ahogyan a sötét éjszakai égboltot lassan felizzította csodás, éltető fényével. Lábai alatt hangtalanul meghajoltak a harmatos fűszálak, s a pirkadat áttetsző könnyei, mint aranyló gyanta az óvatlan bogarakat, magukba zárták gondolatait. Egy ilyen csodálatos, mesébe illő, szépséges reggelen, minden bánatnak, minden fájdalomnak, és minden keserűségnek csupán derengő, halovány, távoli emléknek kellett volna lennie. Lady Marion azonban tele volt megmagyarázhatatlan fájdalommal, ismeretlen, gyötrő keserűséggel, melyektől, mint egy lángokba vetett fadarab, vörösen izzott magányos lelke.

Ahogyan így sétálgatott, magányosan, önnön fájdalmának sötét árnyékában, és borongós gondolatokkal mételyezte szépségét, észrevett egy ösvényt, amely a sűrű erdőbe vezetett. Ekkor, mintha valami varázslat szállta volna meg, öntudatlanul rálépett a rejtélyes ösvényre, s mikor magához tért a furcsa kábulatból, már körös-körül csak hatalmas, vén fákat látott. A Nap sugarai, mint hajlékony tündérek, utat találtak maguknak a sűrű lombok között, s kacagva megpihentek Lady Marion hófehér orcáján. Ám hiába a fény eme szemkápráztató játéka, a fájdalom orkánja nem csillapodott lelkében...

Nagyokat sóhajtva folytatta tovább útját és véletlenül megbotlott egy földből kiálló, vastag gyökérben, s elesett. Éles fájdalmat érzett valahol a dereka környékén, azonban lassan sikerült felkelnie a földről. Nekidőlt egy vénséges fának, és arcát kezeibe temetvén, hangosan zokogni kezdett. Úgy érezte, immár örök időkre eggyé vált a fájdalommal, szétválaszthatatlan társak lettek, mint a Nap és a Hold. Ám váratlanul valami kizökkentette ebből a melankólikus, fájdalmas hangulatból... Különös zenét hallott, mámorító muzsikát. Gyorsan összekapta magát, leporolta ruháját, nehogy összetalálkozzon valamelyik ismerősével, s az ilyen nyomorult állapotban láthassa őt.

Lady Marion hallotta, hogy lassan közelít felé a zene. Öntudatlan bábként mozdult a hang irányába, lábait valami megmagyarázhatatlan erő mozdította az édes muzsika felé. Úgy érezte, egy furcsa álomban bolyong. Néhány lépés megtétele után, egy fényben fürdő tisztáshoz ért. A zene szabadon szárnyalt a levegőben, s az édes dallamok körbeölelték a fákat, a köveket és Lady Marion-t is. Aztán meglátta ennek a különös zeneszónak a forrását! Egy fiatalember ült egy fa alatt, kezében egy gyönyörűen megmunkált lanttal...

A fiatalember a Lady felé fordult, gyöngéden elmosolyodott, majd így szólt:

- Meglepődött Mylady? Tudja a lovagok, mint amilyen én magam is vagyok, nem harcolnak mindig fűjtató paripák nyergében ülve, hatalmas kardjaikat villogtatva a Nap fényében. Néha egészen más eszközökkel védelmezzük a szépséget! - mondta, majd ismét pengetni kezdte a lantját.

Aztán hirtelen szétfoslott az alakja, mint a kora hajnali köd.

Csupán egy utolsó ígéret visszhangzott még az Idő végtelen csarnokában:

- Mylady! Ha nyugalomra és békességre vágyna, csak jöjjön el erre a helyre, itt mindig megtalálhat engem! Ettől a naptól kezdve, Lady Marion lelkében virágba borult a boldogság rétje, és minden nap - akár hóban, akár esőben - ellátogatott abba az elvarázsolt erdőbe...

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)

PROGRAMAJÁNLÓ

**SZERETETTEL MEGHÍVJUK
2013. OKTÓBER 18-ÁN 18 ÓRÁRA,
A RÉTSÁG VÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
ÉS KÖNYVTÁR KIÁLLÍTÓTERMÉBE**

**A
„KÖR”
KÉPZŐMŰVÉSZETI KÖZÖSSÉG
MÁSODIK KIÁLLÍTÁSÁRA**

KIÁLLÍTÓ ALKOTÓK:

**EGYHÁZY GÁBOR, KAZSIMÉRSZKY RÓBERT,
KOVÁCS LÁSZLÓ, KRASZNAINÉ KONCZILI ÉVA,
KRASZNAI KARAFFA GYULA, MAKRAI ADÉL,
ÓVÁRI JÁNOS, PEKÁRYNÉ MINDSZENTI CSILLA,
ZÁHORSZKI MÓNIKA, LENGYEL LÁSZLÓ**

A KIÁLLÍTÁS VENDÉGMŰVÉSZE

BODOR ZOLTÁN

BERKENYÉN ÉLŐ FESTŐMŰVÉSZ.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

KRASZNAI GYULA

ÍRÓ, A BÖRZSÖNYI HELIKON SZERKESZTŐJE

KÖZREMŰKÖDIK

LENGYELNÉ ZSOLDOS EMŐKE

HÁRFAMŰVÉS Z

A TÁRLAT MEGTEKINTHETŐ: **NOVEMBER 16-IG**

KRASZNAINÉ KONCZILI ÉVA: RABSÁG

KOVÁCS LÁSZLÓ: TÁL

PEKÁRNYÉ MINDSZENTI CSILLA: VIRÁGOK

A Rétság vonzáskörzetében élő képzőművészekben 2010 tavaszán fogalmazódott meg az igény egy nyitott közösség létrehozására. A csoport sikeresen mutatkozott be 2011-ben Rétságon, majd 2012-ben Vácon.

A KÖR alkotóinak második rétsági kiállítása a festészet napja alkalmából ismét kezét nyújt a művészetkedvelő közönség felé.

GIRASEKÁRÓLY: A KÖR

Kiállító alkotók:

EGYHÁZY GÁBOR
KAZSIMERSZKY RÓBERT
KOVÁCS LÁSZLÓ
KRASZNAINÉ KONCZILI ÉVA
KRASZNAI KARAFFA GYULA
MAKRAI ADEL
OVARI JÁNOS
PEKÁRNYÉ MINDSZENTI CSILLA
ZAHORSZKI MONIKA
LENGYEL LÁSZLÓ

A kiállítás vendégművésze
BODOR ZOLTAN
Berkenyén élő festőművész

MEGHÍVÓ
A

RETSÁG KÖRNYEKI KÉPZŐMŰVESZEK
KÖZÖSSÉGENEK
MÁSODIK KIÁLLÍTÁSÁRA

BODOR ZOLTAN VENDEGMŰVESZ
FEBRUÁRI NEVNAP

2013. október 18. – november 16.
RETSÁG
VÁROSI MŰVELŐDESI KÖZPONT
ÉS KÖNYVTÁR

OVARI JÁNOS: FECSEK

KRASZNAI GYULA: VÁLLTASKA

LENGYEL LÁSZLÓ: KÖRLATOK KÖZÖTT

SZERETETTEL MEGHÍVJUK

2013. OKTÓBER 18-ÁN 18 ÓRÁRA,
A RETSÁG VÁROSI MŰVELŐDESI KÖZPONT
ÉS KÖNYVTÁR KIÁLLÍTÓTERMEBE

A KÖR
KÉPZŐMŰVESZETI KÖZÖSSÉG
KIÁLLÍTÁSÁRA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA
KRASZNAI GYULA
ÍRO, A BORZSONYI HELIKON SZERKESZTOJE

KÖZREMŰKÖDIK
LENGYELNÉ ZSOLDOS ÉMOKÉ
HÁRFAMŰVESZ

ZAHORSZKI MONIKA: ŐZ

RETSÁG VÁROSI MŰVELŐDESI KÖZPONT ÉS KÖNYVTÁR

KAZSIMERSZKY RÓBERT: TANYA

EGYHÁZY GÁBOR: KERÁMIA

MAKRAI ADEL: VERU

Magyar Festészet Napja

2013. október 18. /péntek / 16 óra 16 perc
K16 Kortárs Galéria 2600 Vác, Káptalan u. 16.

Adorján Attila Cservenák Péter Dóra Ádám Dömény Boriska
Dömény Csaba Fekete István Garay-Nagy Norbert
Hoffmann Tamás Boldi Koltai-Dietrich Gábor Lehotka László
Magyar János Markó Erzsébet Mészáros Ágnes Misik Nagy Rita
Molnár László József Nánay Szilamér Németh Árpád Németh Géza
Orvos András Tóth Angelika Tumbász András Zalubel István
Zubovits Gyórkös Erzsébet

A kiállítást megnyitja: Maczkay Zsaklin művészeti író

Október 31-ig látogatható időpont egyeztetéssel.

Megjelent!

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

KIADÓ, SZERKESZTŐ: Bárdos László, Fetykó Judit

Ajánlott lapok

Ambroozia
Barátok Verslista
Börzsönyi Helikon
CanadaHun
FullExtra
GRAMOFON
HETEDHÉTHATÁR
Irodalmi Rádió
Kaláka
Magyar Elektronikus Könyvtár
Mercator Stúdió
Országos Széchényi Könyvtár
Szív társ
Versmondó
Kamarás Klára honlapja
Kenyeres Zoltán honlapja
Kotaszek Hedvig honlapja
Péter Erika honlapja

AKTUÁLIS SZÁM

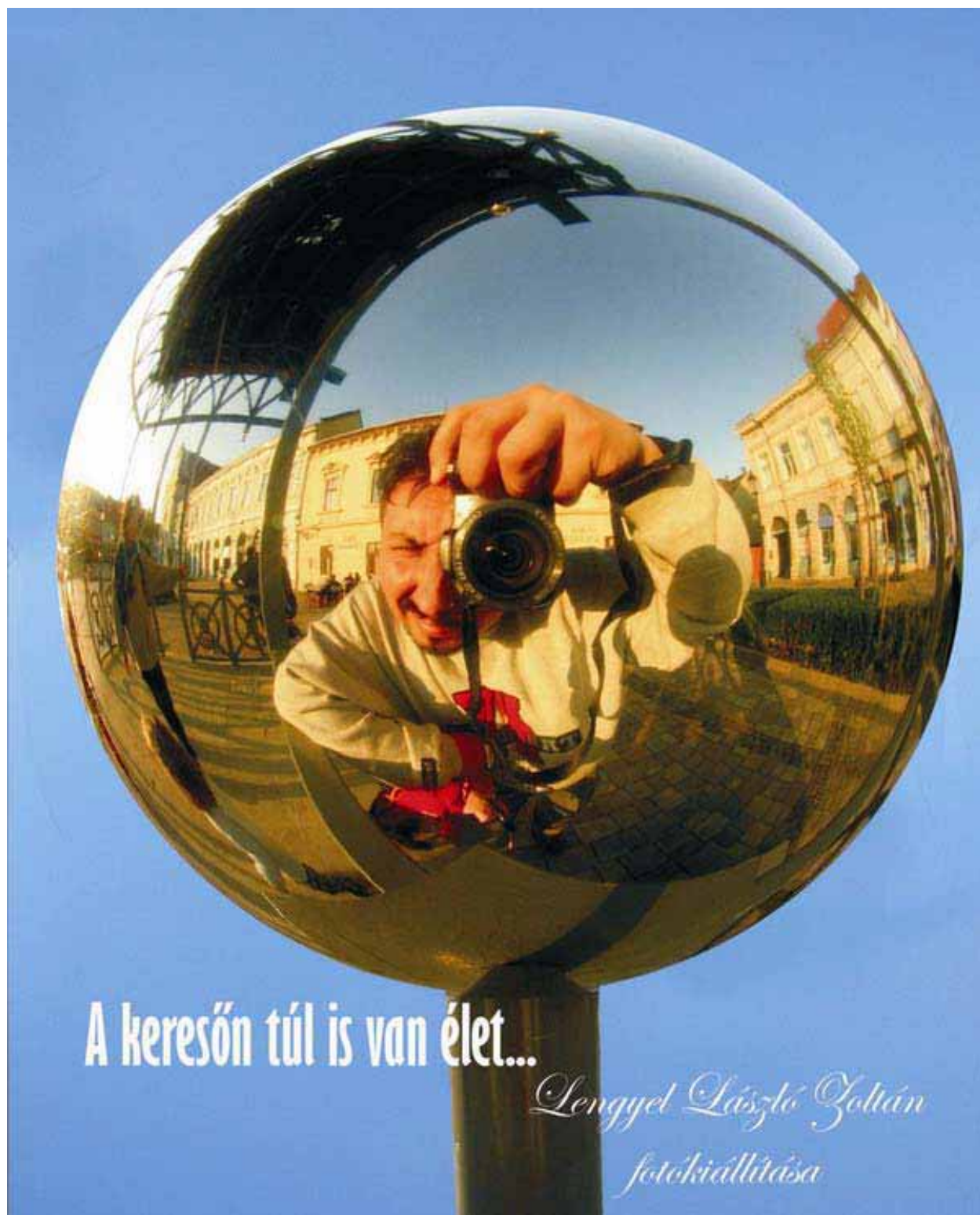
2011. MÁJUS 26.
2011. OKTÓBER 26.
2011. DECEMBER 14.
2012. II. évfolyam 1. szám
2012. II. évfolyam 2. szám
2012. II. évfolyam 3. szám
2012. II. évfolyam 4. szám
2013. MÁRCIUS
2013. JÚNIUS
2013. SZEPTEMBER

LEVÉL A SZERKESZTŐNEK

www.irodaliespreskert5.hu

Szeptember 28-án új kiállítás nyílt az Ipolytarnóci Látogatóközpontban: A keresőn túl is van élet címmel Lengyel László Zoltán erdőmérnök fotóit láthatják az érdeklődők. A természet apró és nagy csodáit meglátni és felfedezni nem is mindig olyan egyszerű, mindezt láttatni még nehezebb feladat. A mostani válogatás éppen ezért csak pillanatokot ragad ki ebből a felfedező útból. A kiállítás október végéig tart nyitva.

www.osmaradvanyok.hu

A keresőn túl is van élet...

*Lengyel László Zoltán
fotókiállítása*

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent a Tatán élő és alkotó **H. Túri Klára** verseskötete, a *Teremtésből élő* című könyv. A *Börzsönyi Helikon* állandó szerzőjétől sok új, eddig itt nem olvasott verset kap az, aki megvásárolja. Megrendelhető a szerkesztőség email címén. A Szerk.

H. Túri Klára

Teremtésből élő

Szakáli Anna szerkesztésében és előszavával megjelent a *Zamárdiban* élő és alkotó *Simándi István* **Az Úr legyen veletek! Dominus vobiscum!** című elbeszéléskötete. Az igaz történeteket tartalmazó kötet a szerkesztő azoknak ajánlja, akik át-, és megélték a háborút, illetve azoknak, akik a háború „nem hivatalos” arcára kíváncsiak. A kötet megrendelhető a lap email címén keresztül. A Szerk.

Simándi István

AZ ÚR LEGYEN VELETEK! Dominus vobiscum!

2013

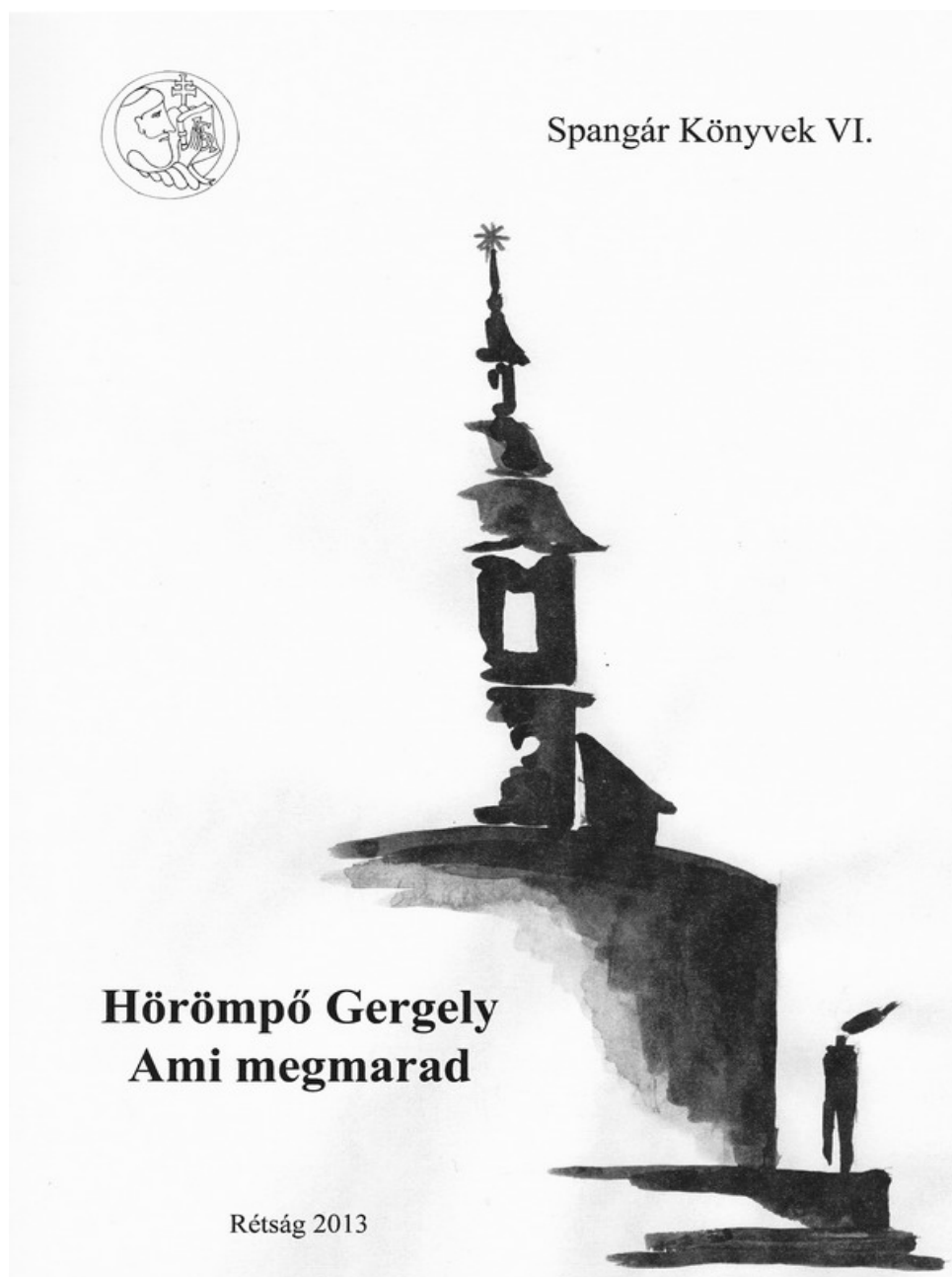
Megjelent Hörömpő Gergely új kötete: Ami megmaradt címmel

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör néven bő tíz évvel ezelőtt egy kezdeményezés született a rétsági művelődési központban, mely a térség tollforgatóinak nyújt bemutatkozási lehetőséget. A névadó Nógrád község szülötte, a 18. század elejének jelentős irodalmi egyénisége volt. Az évente meghirdetett irodalmi pályázatra a világ számos pontjáról érkeznek írások. A Költészet Napján adjuk át a legjobbnak ítélt művek szerzőinek a Spangár-díjat. Hörömpő Gergely már csak posztumusz elismerésként kaphatta meg a mívés tüzománc-plakettet.

A Spangár Kör azonban továbbra is ápolni kívánja Hörömpő Gergely szellemi hagyatékát. E törekvés mentén született meg ez a kötet is. Az illusztrációkat Dovák B. József művész-tanár készítette. Csakúgy, mint a Spangár-díj kézzel fogható jelképét, a tüzománc-remeket. Köszönettel tartozunk érte.

E kötetbe a prédikációihoz készített írásaiból válogattam. Némelyiknél szerepel a prédikáció időpontja is. Van olyan, amely évtizedekkel ezelőtt íródott, s mégis mai korunkra is igaz annak mondanivalója. Bízunk abban, hogy a könyv olvasói számára sem lesz haszontalan e gondolatok felidézése. S ahányszor csak fellapozzák, tovább él Hörömpő Gergely hite. Ami megmaradt....

Végh József mkl

Megjelent Csáky Károly verseskötete: Fohászok Isten árnyékából címmel

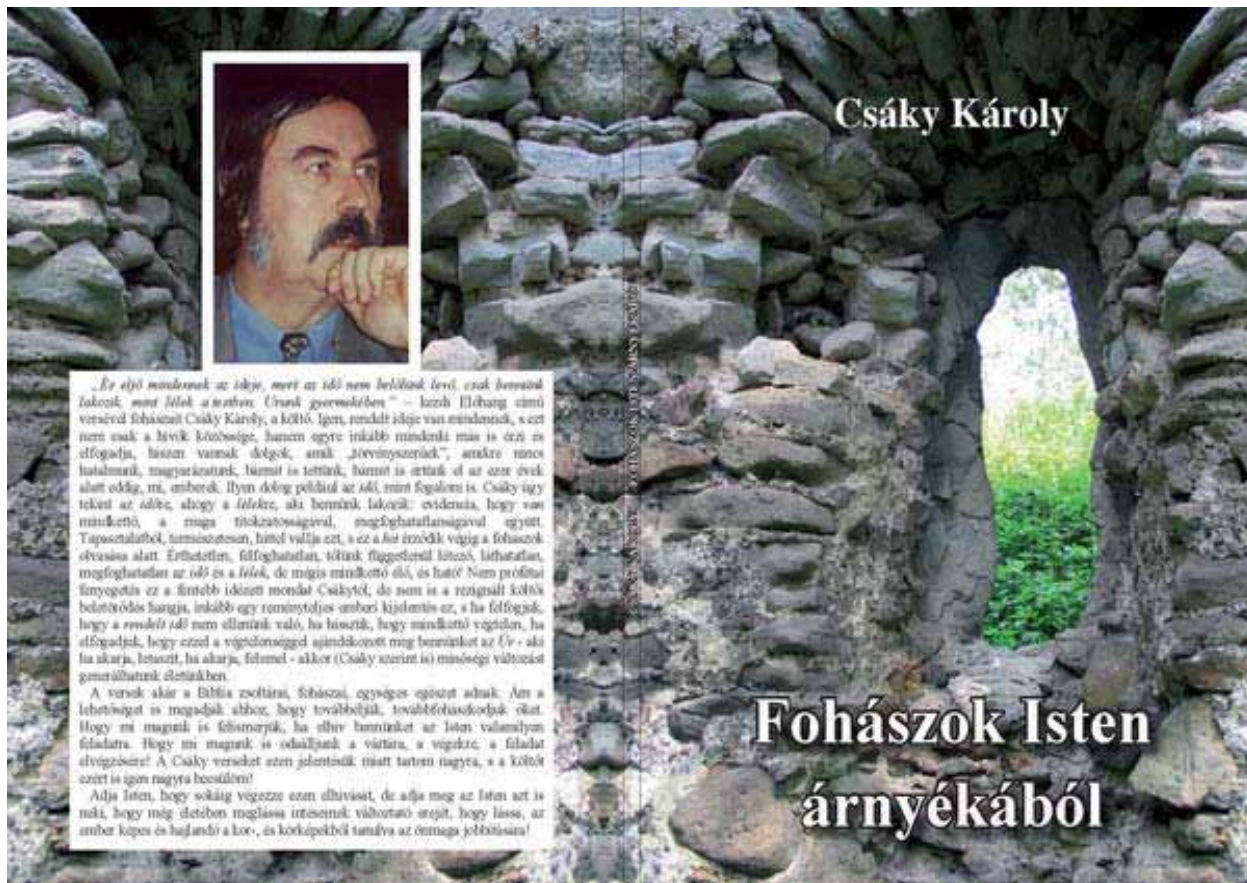
Öt ciklusba szedte össze legújabb verseit Csáky Károly, s ezekből a ciklusokból elkészült egy szövet, egy kor-, és kórkép. Találó ez az alcím, hiszen minden *ima*, *fohász* egyben vallomás is az emberi lélek (s így a világ) éppen aktuális állapotáról, vágyairól, szándékairól, s arról, mit szeretne megváltoztatni jelenvaló világunkban a gondolkodó (fohászzkodó) ember. Sajnos, a világ olyan, hogy állandóan lenne mit megváltoztatni benne.

A *költők* és a *próféták* általában sötét képekkel festik le a *világot*, általában „munkájuk” s a feladatuk a figyelmeztetés. Figyelmeztetni pedig csak szigorral, kemény, sokszor az emberi fülnek kellemetlen szavakkal lehet. Ám míg a *próféta* a *feladatát* konkrétan az *Istentől* kapja az *írások szerint*, addig a *költőnél* ez az *elhívás* nem ilyen egyértelmű, főleg a mai napokban. Sok önjelölt „próféta” támad az „írástudók” között, s azt gondolják, feladatuk csupán a szórakoztatás, a szavakkal való zsonglörködés, a brillírozás. (Manapság az irodalom többnyire ilyen. Nincs küldetésstudata, feladata, elhívása, kapott feladata.) Általában önmagukkal is lehitetik ezek a „próféták”, hogy erre a „feladatra” Isten jelölte ki őket, ám ahogy a jó fa is a gyümölcséről ismerszik meg, őket is tevékenységük eredményeiről ismerhetjük fel/meg.

A versek akár a Biblia zsoltárai, fohásza, egységes egészet adnak. Ám a lehetőséget is megadják ahhoz, hogy továbbéljük, továbbfohászkodjuk őket. Hogy mi magunk is felismerjük, ha elhív az Isten valamilyen feladatra. Hogy mi magunk is odaálljunk a vártára, a végekre, a feladat elvégzésére! A Csáky verseket ezen jelentésük miatt tartom nagyra, s a költőt ezért is igen nagyra becsülöm!

Adja Isten, hogy sokáig végezze ezen elhívását, de adja meg az Isten azt is neki, hogy még életében meglássa intéseinek változtató erejét, hogy lássa, az ember képes és hajlandó a kor-, és kórképekből tanulva az önmaga jobbitására!

A Szerk.

PÁLYÁZAT

Jókai-díj 2014

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Rév-Komárom, Szlovákia) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest, Magyarország) pályázatot hirdet :

1. Pályázat címe: Jókai-díj 2014

2. A pályamunkák beérkezési határideje: 2013. október 31.

3. A pályázatról:

a) Az irodalmi pályázat témája: **Jókai Mór és Petőfi Sándor barátsága**

b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent szépirodalmi írással – prózával, vagy tanulmánnyal lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalas, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. Kérjük a felhasznált források pontos jelölését.

c) A pályázat jeligés. A pályaműhöz külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jeligéjét. A külső borítékra kérjük ráírni: „Jókai-díj, pályázat”

d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jeligével ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címre.

e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok értékelésre nem kerülnek.

f) A döntés és értékelés: A legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2014. január 22-ig hozza meg döntését.

g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.

h) Az elismerés 2014 februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából Rév-Komáromban kerül átadásra.

i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítókot illeti, amely a Jókai-díj 2014 antológiában való megjelentetést tartalmazza.

j) A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza.

k) A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, írása megjelenhet az évkönyvben.

Levélcím: Jókaiho všeobecno v zdelavacie a múzejné združenie - Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, Valchovnicka 2 (Csapó u. 2), 945 01 Komárno, Szlovákia, illetve Falvak Kultúrájáért Alapítvány 1134 Budapest, Gidófalvy út 29., Magyarország

A

Spangár András Irodalmi Kör

pályázatot hirdet vers és prózáírók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet.

Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni!

Az írásokat digitálisan is kérjük mellékelni.

A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt.

(Word, Times New Roman, 12 pont, 1,5 sortáv)

A jeligés pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni a jelige feloldását.

Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek leadási határideje: **2013. december 20.**

Cím: Spangár András Irodalmi Kör. Városi Művelődési Központ és Könyvtár

2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emlékplakettet és a hozzá járó oklevelet.

Az arra érdemes írásokat megjelentetjük a Kör 2014. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

FELHÍVÁS

történelmi emlékek gyűjtésére az Alsó- és Középső-Ipolymente valamint Párkány és környéke lengyel menekülteket befogadó településein

2014-ben lesz 75 éve, hogy a náci Németország Lengyelország elleni támadásával 1939. szeptember 1-jén kezdetét vette a második világháború. Ugyanakkor szeptember 17-én a sztálini Szovjetunió Vörös Hadserege is – a nem egészen egy hónappal korábban kötött, évtizedeken át eltitkolt – német-szovjet megneemtámadási szerződés titkos záradéka alapján megtámadta a szövetségesei által magára hagyott lengyeleket. A túlerővel szemben kilátástalan küzdelem alatt, majd az összeomlás után lengyel katonák és civilek tízezrei érkeztek Magyarországra. Teleki Pál kormánya ugyanis befogadta, s a nemzetközi egyezmények alapján internálta a lengyel menekülteket.

Az Ipoly völgyében üresen álló határórlaktanyákban is létesítettek táborokat. Ismereteink szerint 1939 – 1945 között az Alsó- és Középső-Ipoly völgyében Szob, Helemba, Leléd, Ipolyszalka, Letkés, Ipolypásztó, Ipolybél, Vámosmikola, Ipolyság, Tesmag, Drégelypalánk, Ipolyhídvég, Dejtár, Ipolybalog, Nagycsalomja, Kóvár, Ipolyvarbó és Ipolytarnóc, továbbá Párkány, Garamkövesd, Dunamocs, Ebed, Bény és Zselíz fogadott be lengyel katonai és polgári menekülteket.

A lengyel menekültügy feldolgozása országosan megtörtént, illetve folyik. A menekültek viszontagságos sorsa tovább él az Ipoly-völgy idős (80 év feletti!) lakóinak emlékezetében. A szemtanúk, kortársak, személyes emlékeket őrzők egy része még köztünk él. A felnövekvő fiatal nemzedékek viszont nem biztos, hogy tudomással bírnak településük egykori befogadó voltáról.

A helyi emlékek megőrzése és átörökítése érdekében – a 75. évforduló emlékéve keretében – Ipoly menti és párkányi civil szervezetek a budapesti Lengyel Intézet védnökségével jelen felhívásukkal gyűjtő és feldolgozó munkára ösztönzik a magyarországi és szlovákiai határ menti települések fiataljait, diákjait és felnőtt lakosait.

Javaslat a gyűjtendő emlékek körére

- Fotók (pl. a menekültek elhelyezésére szolgáló épületről eredeti felvételek, vagy a mostani állapot megörökítése; képek a menekülttábor lakóiról, közös felvételek a helyi lakosokkal – fontos: kik? mikor? hol? kié?; a régi képek hátoldalán ezek általában megtalálhatóak!)
- Dokumentumok, iratok a településről (pl. a menekültek létszámára, elhelyezésére, élelmezésére vonatkozó iratok; levelek, képeslapok, feljegyzések; korabeli újsághírek a helyi vagy regionális sajtóból)
- Visszaemlékezések gyűjtése – oral history (dokumentálás: hangrögzítés vagy videofelvétel)
 - a *80 év feletti* lakosok körében: milyen családi emlékeket őriztek meg a menekültekről; magyarok és lengyelek együttélése; a menekültek részvétele a vallási életben, kulturális tevékenységben; gyermekszületés, haláleset volt-e (historia domus, anyakönyv, síremlék); mikor szűnt meg a tábor; maradtak-e itt a menekültek közül (házasságkötés, letelepedés); a helyiek tartanak/tartottak-e kapcsolatot valakivel a befogadottak közül; személyek, életsorsok;
 - a *fiatalabb idősök* körében: a település emlékezetében miként őrződött meg a menekülttábor, a lengyelek befogadása.

A menekülttábor emlékének ápolása

- Őrzi-e a településen emlékmű, emléktábla esetleg szobor a lengyel menekültek befogadását?
- Tartanak-e rendszeres vagy alkalmankénti megemlékezést, emlékünnepeket?
- Jelent-e meg az utóbbi évtizedekben a helyi vagy regionális sajtóban a menekültekről cikk, írás?
- Jelent-e meg a menekültügyről önálló helyi kiadvány, vagy helytörténeti munkában történik-e említés a lengyelek befogadásáról?

- Volt/van-e szervezett kapcsolattartás a település (önkormányzat, iskola, egyház, civil szféra) és az egykori lengyel menekültek vagy a menekültüggyel foglalkozó szervezetek között?
- A „szempontsor” tetszőlegesen bővíthető, szűkíthető, egyéni ötletekkel gazdagítható!

A gyűjtés anyagát és feldolgozását a település őrizzé!

- fényképek, dokumentumok másolása
- interjúk magnó/MP3-as felvétele (kivel, hol, mikor ki készítette)
- videofelvétel
- a településen elkészült alkotás/ok/ bemutatása az emlékév keretében
- elhelyezés: helyi múzeum, kiállítóhely, tájház/faluház/helytörténeti gyűjtemény
- hasznosítása: a helytörténetírásban, -oktatásban

Az emlékév indítása

A lengyel menekültek magyarországi befogadásáról, a menekültügy emlékének ébren tartásáról emlékév meghirdetését, továbbá a gyűjtőmunkára „ráhangoló” tanácskozás és **megemlékezés** megtartása.

Helyszín: Vámosmikola, Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona

Időpont: 2013. szeptember 21.

A vámosmikolai lengyel menekülttábor és emlékének ápolása.

Jelen összeállítás (tervezet) az ott elhangzott javaslatokkal kiegészítve készült el.

Alkotói bemutató

A gyűjtés anyagát a menekültügy történetének kutatói, feldolgozói is hasznosíthatják, ezért célszerű ennek megfelelő archiválása. Az elkészült anyagokban tüntessék fel a készítő/szerzők nevét, az adatközlők nevét, életkorát és a felhasznált irodalmat.

Ezt elősegítendő, a vidék befogadó településein a lengyel menekültekkel kapcsolatos gyűjtés alkotásaiból emlékbemutatót hirdetünk. A bemutatón power point-os prezentáció (kép, szöveg, hangfájlok, kb 40-50 dia) vagy videó (mindkét esetben max. időtartam 10 perc) készítésével lehet részt venni. Az alkotások elkészítésére településenként 2-3 fős csoportok jelentkezését várjuk 2013. november 15-ig a lengyeltabor@gmail.com címen. A bemutatón résztvevők nevén kívül kérjük a gyűjtést segítő felnőtt (pedagógus, könyvtáros, népművelő) nevét is megküldeni!

Az emlékek összegyűjtésére és feldolgozására 2014. május végéig kerüljön sor. Az elkészült alkotásokat e-mailben, pendrive-on, CD-n vagy DVD-n kérjük leadni.

Szobon a nyár elején lengyel-magyar emlékmisét, a helyi és környékbeli településeken végzett gyűjtőmunkából bemutatót tervezünk.

A térségben elkészült alkotások bemutatására, a gyűjtő-, feldolgozó munka szakmai értékelésére, a lehetőségek szerinti elismerésére a 75. évforduló alkalmával, 2014. szeptemberében kerüljön sor.

Az elkészült alkotásokat DVD-n szeretnénk rögzíteni, melyet támogatóink és az alkotások készítői is megkapnak.

(Többszöri próbálkozás után sem sikerült pályázati támogatást elnyernünk az emlékek összegyűjtésével kapcsolatos tevékenység elismerésének támogatására. Várjuk a települések, önkormányzatok, civilszervezetek ez irányú támogatását!)

Emléktáblák elhelyezése

A menekülttáborokkal kapcsolatos emlékek összegyűjtésével párhuzamosan az érintett települések önkormányzatai, civil szervezetei fontolják meg, hogy ha még nincs emléktáblájuk, hajlandók volnának-e ezeket elkészíttetni, finanszírozni és 2014. szeptember végéig ezeket leleplezni. A költségek fedezésére, az ünnepségek megtartására pályázni is lehetne, pl. a Visegrádi 4-ek alapból. Balogh Gábor, Ipolybalog település ny. polgármestere közreműködését ajánlja fel a Szent György Lovagrend Visegrádi Magisztrátusa

és Felvidéki Nagypriorátusa nevében. Az ünnepélyes alkalmakkor jelenlétüket is biztosítanák. A lovagrendnek hagyományörző tagozata (bajvívás) is van, közreműködésüket szintén igényelhetnék a települési rendezvényeken.

Megemlékezések a 75. évfordulón

Az emlékév zárására 2014 szeptemberében, a menekültek befogadásának 75. évfordulóján ünnepség keretében kerülne sor.

Konferencia Párkányban.

Záró ünnepség Vámosmikolán (bajvívás, katonai bemutató, népi együttesek fellépése)

Időpont: 2014. szept. 20.

Vámosmikola, 2013. szeptember 21.

Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaság
Ipolyszalka/Salka

Szent György Lovagrend Visegrádi
Magisztrátusa és Felvidéki Nagypriorátusa

LIMES – ANAVUM Regionális Honismereti
Társulás Nána

Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria
Baráti Köre Ipolyság/Šahy

Börzsöny Múzeum Baráti Köre
Szob

Vámosmikolaiak Kulturális Egylete
Vámosmikola

A felhívást szövegezte, a szalkai és a vámosmikolai találkozók elhangzott véleményeket beépítette:
dr. Koczó József.

Kapcsolat: Lenkó Gyuláné 06-30-363-8474 erna.polski@gmail.com

Program email címe: lengyeltabor@gmail.com

Kérjük, lehetőség szerint a program email címét szíveskedjenek használni.

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő,
szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Farmosi László (Budapest, 1955) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola,
helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő,
restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó
Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő
Szúk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai
tanár, író, költő
Vasvári Zoltán (Budapest, 1958) Budapest,
etnográfus, művelődéstudomány
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténész:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@gmail.com

borzsonyihelikon@gmail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu

www.karaffagy.freewb.hu

www.karaffaboros.freewb.hu

www.retsag.net

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**

Öntöttvaskályha oldala (Tata, Esterházy-kastély)